

Βασ. Οίκονομίδη

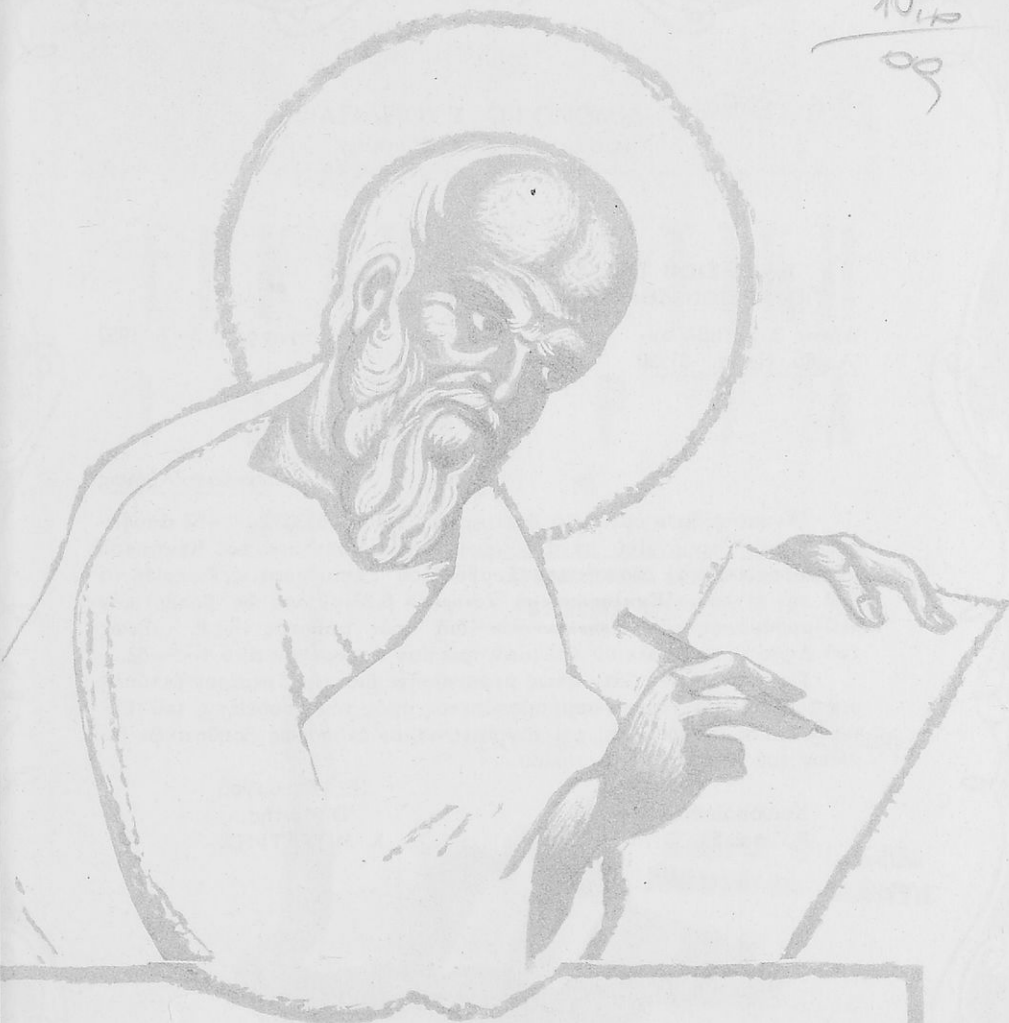
ΤΑΞΙΣ Ε'

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ 50

Ψηφιοποιήθηκε από το Ίνστιτούτο Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας

10,40
09

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Δ/νσις Διδ. Βιβλίων
Ἄριθμ. Πρωτ. 61330

Ἐν Ἀθήναις τῇ 3-7-1952

Πρὸς
Τὸν κ. Βασίλ. Οἰκονομίδην
Ὁδὸς Βασιλείου Λάσκου

Παγκράτι-Ἀθήνας

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 65303]2-7-52 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου μετὰ σύμφωνον γνώμοδότησιν τοῦ Κεντρικοῦ Γνωμοδοτικοῦ καὶ Διοικητικοῦ Συμβουλίου Ἐκπαιδεύσεως, ἐνεκρίθη τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*» βιβλίον σας ὡς βοηθητικὸν τοῦ μαθήματος τῶν *Θρησκευτικῶν* διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Ε' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ἐπὶ μίαν τριετίαν ἀρχομένην ἀπὸ 1-9-52.

Παρακαλοῦμεν ὅθεν ὅπως μεριμνήσητε διὰ τὴν ἔγκαιρον ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου συμμορφούμενος πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν κανονισμὸν ἐκδόσεως βοηθητικῶν βιβλίων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Κοινοποιήσις
Κ.Γ.Δ.Σ.Ε.

Ἐ. Ὑπουργοῦ
Ὁ Δ/ντῆς
Χ. ΜΟΥΣΤΡΗΣ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΓΚΡΙΤΙΚΗΣ ΔΙΑΤΑΓ.
ΥΠΟΥΡΓ. ΠΑΙΔ. 103901)21-7-67

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ
πρώην 'Επιθ. Δημ. Σχολείων

46072

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΑΞΗ Ε'

(καί πρώτο έτος συνδιδασκαλίας Ε'-ΣΤ')

ΑΡΙΘΜ. ΕΓΚΡ. Δ'ΓΗΣ ΥΠΟΥΡΓ.
ΠΑΙΔΕΙΑΣ 103901)21 - 7 - 67

Εικονογράφησης : 'Αγγίν. 'Αστεριάδη

ΤΙΜΗΣ ΕΝΕΚΕΝ
ΑΙΤΟΥΝ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ

№ 5†

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία θὰ ἐξετάσῃ τὰ ἀκόλουθα ζητήματα :

1. Πῶς ἰδρύθη ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, πῶς ἐξηπλώθη καὶ πῶς ἀνεπτύχθη εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἰδρύσεώς της, ἕως τὰ τελευταῖα χρόνια.

2. Θὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὰ δόγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ, μὲ τὰς θρησκευτικὰς συζητήσεις αἱ ὁποῖαι ἔγιναν, καθὼς καὶ μὲ τὰς αἱρέσεις καὶ τὰ διάφορα σχίσματα.

3. Θὰ μᾶς ὁμιλήσῃ διὰ τοὺς ἀγίους πατέρας, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν σοφίαν καὶ τὰ ὑπέροχα συγγράμματά των ἐλάμπρυναν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ ὑπῆρξαν τὸ καύχημα καὶ τὸ σόλισμα τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου.

4. Θὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ μὲ τὰς ἐορτάς, τὰς τελετὰς καὶ μὲ τὴν λατρείαν της καὶ

5. Θὰ μᾶς περιγράψῃ τὰς συνηθείας καὶ τὰ ἥθη τῶν Χριστιανῶν κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς.

Εἰς πόσα μέρη διαιρεῖται ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία χωρίζεται εἰς τέσσαρα μέρη, εἰς τέσσαρας περιόδους. Ἡ πρώτη ἀρχίζει ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ φθάνει μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, δηλαδὴ μέχρι τοῦ 313 μ.Χ.

Ἡ δευτέρα περίοδος ἀρχίζει ἀπὸ τὸ 313 καὶ φθάνει μέχρι τοῦ 9ου αἰῶνος, μέχρι τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ἔγινε τὸ σχίσμα, δηλαδὴ μέχρι τοῦ 860 μ.Χ.

Ἡ τρίτη ἀπὸ τὸ 860 μέχρι τοῦ 1453, δηλαδὴ μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ τετάρτη ἀπὸ τὸ 1453 καὶ φθάνει μέχρι τῆς σημερινῆς ἐποχῆς.

Ἡ χρησιμότης καὶ ἡ ἀξία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας

Διὰ νὰ ἐκτιμήσῃ κανεὶς τὴν ἀξίαν καὶ χρησιμότητα τοῦ μαθήματος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, πρέπει νὰ ἔχη θρησκευτικὴν πίστιν καὶ νὰ μελετήσῃ τὸ μάθημα αὐτὸ μὲ προσοχὴν. Τότε θὰ μάθῃ ὅτι ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία εἶναι Ἱστορία τῆς πλέον τελειότερας θρησκείας ἀπὸ ὅσας εἶδε ποτε ὁ κόσμος καὶ ὅτι ἡ θρησκεία αὐτὴ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἀνθρώπου, ὅσον καμμία ἄλλη θρησκεία εἰς τὴν γῆν.

Μὲ τὴν μελέτην καὶ γνῶσιν αὐτῆς θὰ μάθῃ ἀκόμη νὰ ἐννοῇ καλῦτερον τὰ σημερινὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀφοῦ πρῶτον θὰ γνωρίσῃ τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τῶν περασμένων ἐποχῶν.

Εἰς ποίαν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν κατάστασιν εὐρίσκοντο οἱ λαοὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους κατὰ τὸν α' μ.Χ. αἰῶνα

Κατὰ τὸν α' μ.Χ. αἰῶνα ἡ θρησκεία ἡ ὁποία ἐπεκράτει εἰς τοὺς περισσοτέρους λαοὺς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους, ἦτο ἡ *πολυθεϊστικὴ*, ἢ *εἰδωλολατρικὴ*. Ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, οἱ ἀστέρες, διάφοροι φυσικαὶ δυνάμεις, ἡ βροντὴ, ἡ ἀστραπή, ὁ κεραυνός, καθὼς καὶ διάφοροι ἥρωες κλπ. ἦσαν οἱ θεοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων.

Κατὰ τὰ ἔτη δὲ τῶν αὐτοκρατόρων, ἤρχισαν νὰ λατρεύωνται ὡς θεοὶ καὶ μερικοὶ αὐτοκράτορες, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἄνθρωποι κακοί, ἀνήθικοι καὶ διεφθαρμένοι. Τοιοῦτοι ὅμως θεοὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐμπνεύσουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκτίμησιν καὶ σεβασμὸν καὶ διὰ τοῦτο τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα εἶχε καταπέσει.

Ἄλλὰ καὶ διαφθορὰν μεγάλην παρουσίαζε τότε ὁ κόσμος. Οἱ πλούσιοι κατεσπατάλουν τὰ πλοῦτη τῶν εἰς πλοῦσιαν γεύματα, εἰς ἀκολασίας καὶ ἀσωτείας. Ἡ ἀδικία ἐπλεόναζε καὶ τὰ ἐγκλήματα ἦσαν πολὺ διαδεδομένα.

Ἀκόμη καὶ ἡ λατρεία τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς θεοὺς ἐγένετο πολλὰς φορὰς τότε μὲ ἀίσχρως καὶ ἀκολάστους πράξεις.

Ἄρκει νά ἀναφέρωμεν ὅτι διὰ νά ἐξιλεώσουν τοὺς θεοὺς των οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, ἐθυσίαζον καὶ ἀνθρώπινας ὑπάρξεις ἀκόμη.

Ἐπίσης ἡ δουλεῖα μεταξύ τῶν ἀνθρώπων ἦτο καθιερωμένη καὶ ἡ γυνὴ ἐθεωρεῖτο πλάσμα κατώτερον καὶ περιφρονημένον.

Καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ ἀρχαία Ἑλλάς, ἡ ὁποία ἦτο τόσο προωδευμένη εἰς τὰ γράμματα καὶ εἰς τὰς τέχνες, ὅμως εἰς τὸ ζήτημα τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἠθικῆς ἦτο ἀπισθοδρομημένη καὶ παρουσίαζε τὰς ἀτελείας τὰς ὁποίας παρουσίαζον καὶ οἱ ἄλλοι λαοί.

Οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἡ θρησκεία των

Ὁ μόνος λαός, ὁ ὁποῖος ἀπέτελει τότε ἐξαιρέσειν, ἦτο ὁ λαός ὁ Ἰουδαϊκός, ὁ ὁποῖος ἐπίστευεν εἰς ἕνα καὶ μόνον ἀληθινὸν Θεόν. Ἀλλὰ καὶ ἡ πίστις τῶν Ἰουδαίων παρουσίαζεν ἀτελείας διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους :

1. Ἐπίστευον ὅτι ὁ Θεός, ἦτο θεὸς μόνον ἰδικός των, τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὄχι καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

2. Ὅτι εἶναι φοβερός τιμωρός τῶν ἀνθρώπων μέχρι τρίτης γενεᾶς, διὰ τοῦτο δὲ οἱ ἄνθρωποι πρέπει νά τὸν φοβοῦνται.

3. Οἱ ἱερεῖς τῶν Ἰουδαίων, καθὼς καὶ αἱ ἀνώτεροι Ἰουδαϊκαὶ τάξεις, οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, ἦσαν προσκολλημένοι μόνον εἰς ἐξωτερικοὺς τύπους θρησκευτικούς, χωρὶς νά ἔχουν ἀληθινὴν εὐσέβειαν. Ὅταν δὲ ἐγεννήθη ὁ Χριστός, δὲν ὑπῆρχε χώρα τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους εἰς τὴν ὁποίαν νά μὴ κατοικοῦν Ἰουδαῖοι. Ὅπου ὅμως καὶ ἂν αὐτοὶ εὕρισκοντο, ἐθεώρουν τὴν Ἱερουσαλὴμ ὡς ἱερὰν πόλιν καὶ κοινὴν πρωτεύουσαν καὶ διὰ τοῦτο τὰς μεγάλας των θρησκευτικὰς ἐορτάς συνήθιζον νά τὰς ἐορτάζουν ἐκεῖ. Εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν ἤδρευε καὶ τὸ Ἀνώτατον Θρησκευτικὸν Συνέδριον, τὸ ὁποῖον ἦτο δι' ὅλους τοὺς Ἰουδαίους ἡ ἀνωτάτη δικαστικὴ καὶ θρησκευτικὴ ἀρχή.

Ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Λατινικὴ γλῶσσα

Κατὰ τὸν α' μ.Χ. αἰῶνα οἱ διάφοροι λαοὶ τοὺς ὁποίους συμπεριελάμβανε τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος εἰς τὰ σύνορά του, ὠμίλουν πολλὰς καὶ διαφόρους γλώσσας. Ἐπικρατέστεραι ὅμως

καί περισσότερο διαδεδομένοι ἦσαν δύο: Ἡ *Λατινική* εἰς τὰς Δυτικὰς ἐπαρχίας καί ἡ *Ἑλληνική* εἰς τὰς Ἀνατολικὰς. Ἡ Ἑλληνική εἶχε διαδοθῆ εἰς αὐτάς ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καί εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Παλαιστίνης, ὑπῆρχον Ἰουδαῖοι, οἱ ὅποιοι εἶχον μὲν ἄλλοτε Ἑλληνικὴν καὶ ὠμίλου ὡς γλώσσαν μητρικὴν τὴν Ἑλληνικὴν. Αὐτοὶ ὠνόμαζοντο Ἰουδαῖοι *Ἑλληνισταί*. Ἀλλὰ καί εἰς αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Κράτους, τὴν Ρώμην, ἦτο ἐξηπλωμένη ἄρκετὰ ἡ Ἑλληνική, ὑπῆρχον δὲ πολλοὶ Ρωμαῖοι, ἰδίως τῶν ἀνωτέρων τάξεων, οἱ ὅποιοι ἠγάπων νὰ τὴν ὁμιλοῦν.

Συμπέρασμα

Κατόπιν ὅλης αὐτῆς τῆς θρησκευτικῆς παρακμῆς, τὴν ὅποιαν παρουσίαζε τότε ὁ κόσμος τῶν πολυθεϊστικῶν θρησκειῶν καὶ τῆς παρακμῆς τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας, ἡ ὅποια εἶχε περιορισθῆ μόνον εἰς ἐξωτερικοὺς τύπους, ὁ κόσμος ἤρχισε νὰ ποθῆ μίαν νέαν θρησκείαν. Ἦθελε μίαν θρησκείαν γεμάτην ἀπὸ ὑψηλὸν περιεχόμενον πνευματικόν, θρησκείαν ἀνωτέραν, ἡ ὅποια νὰ εἶναι ἰκανὴ νὰ παρηγορήσῃ τὸν ἄνθρωπον, νὰ τὸν ἀνυψώσῃ, νὰ τοῦ δώσῃ ἀνάπαυσιν ἐσωτερικὴν.

Τοιαύτη θρησκεία ἐφανερώθη ἡ Χριστιανική. Ἦτο ἡ Θρησκεία ἐκείνη τὴν ὅποιαν προανήγγειλεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῶν Προφητῶν (Ἡσαΐου ν' 1-14) καὶ τὴν ὅποιαν οἱ Ἰουδαῖοι περιέμενον νὰ τὴν κηρύξῃ εἰς τὸν κόσμον ἕνας νέος Μεσίας. Καὶ ὁ Μεσίας αὐτός, ὁ ὅποιος παρουσιάσθη καὶ τὴν ἐκήρυξεν, ἦτο ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

1. Ἡ Πεντηκοστή

(Ἰωάν. γ' 19 καὶ ἐξῆς. Πράξ. Ἀποστ. α', β' 1 καὶ ἐξῆς. Μάρκου α' 16 καὶ ἐξῆς. Ματθ. δ' 18 καὶ δ' 22-23. Ματθ. θ' 26—ι' 10—2).

Μετὰ τὴν σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀνάστασίν του, ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἦσαν προωρισμένοι νὰ ἐξαπλώσουν τὴν θεῖαν του διδασκαλίαν, ἦσαν οἱ Ἀπόστολοι. Αὐτοὶ ὅμως ἦσαν ἄνθρωποι ἀπλοῖ καὶ ταπεινοί. Ὅταν τοὺς εὗρήκεν ὁ Ἰησοῦς καὶ τοὺς ἐκάλεσε μαζὶ του, μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐψάρευσον εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, ἡ ὁποία λέγεται καὶ θάλασσα τῆς Τιβεριάδος.

Πῶς λοιπὸν ἄνθρωποι ἀπλοῖκοι καὶ ἀπαίδευτοι θὰ ἀνελάβαν ἓνα τόσον βαρὺ καὶ δύσκολον ἔργον; Πῶς θὰ ἤμποροῦσαν νὰ γίνουν κήρυκες καὶ διδάσκαλοι μιᾶς νέας θρησκείας, ὅπως ἦτο ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ;

Ὁ Ἰησοῦς, ὅταν ἦτο ἀκόμη μαζὶ των εἰς τὴν γῆν, τοὺς εἶχεν ὑποσχεθῆ ὅτι θὰ ἔστελλε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, διὰ νὰ τοὺς φωτίσῃ εἰς τὸ δύσκολον ἔργον των. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα θὰ τοὺς ἐχάριζε τὸ δῶρον τῆς θείας σοφίας. Θὰ τοὺς ἐπροίκιζε μὲ εὐγλωττίαν. Θὰ τοὺς ἔδιδε τὸ χάρισμα νὰ ὁμιλοῦν καὶ διαφόρους ξένας γλώσσας, ἀφοῦ προορισμὸς τῶν Ἀποστόλων ἦτο νὰ διδάξουν καὶ σὲ ξένους ἀλλογλώσσους λαούς. Θὰ τοὺς ἔδιδε

καί δύναμιν νά θεραπεύουν. Ἀκόμη καί ψυχικήν τόνωσιν καί θάρρος θά ἐχάριζεν εἰς αὐτούς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἦξευρεν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι εἰς τὸ δύσκολον ἔργον των οἱ Ἀπόστολοι θά εὕρισκον ἐμπόδια καί ἐχθρούς. Διὰ νά τοὺς ἀντιμετωπίσουν, θά ἔπρεπε νά εἶναι ὠπλισμένοι μὲ σθένος καί δύναμιν. Ἀλλά καί θά ἔπρεπε νά ἔχουν ἀμέριστον τὴν ὑποστήριξιν καί τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.

Τὴν ὑπόσχεσίν του ὁ Ἰησοῦς, ὅτι θά ἔστελλε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὴν εἶχε δώσει εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ὅταν ἀκόμη ἦτο εἰς τὴν γῆν. (Βλ. Ἰωάν. ιδ' 26 καί ιε' 26-27). Ἠρχισε δὲ νά τὴν ἐκπληρώνη τὴν πρώτην φοράν, ὅταν ἐπέρασαν ἑπτὰ ἡμέραι ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἀνάστασίν του. Παρουσιάσθη τότε εἰς αὐτούς, τοὺς ἐφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον καί τοὺς εἶπε :

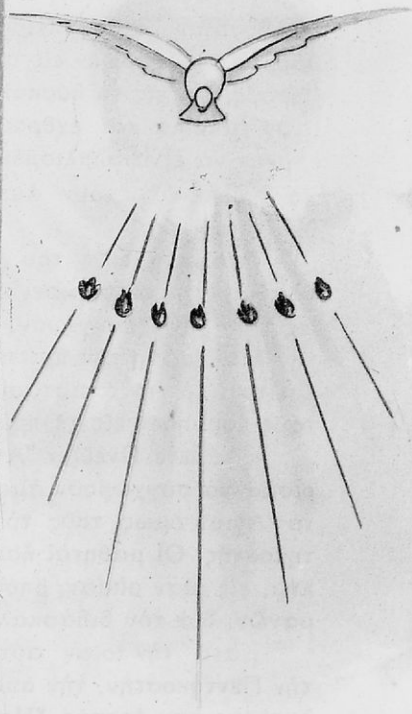
« Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον . . . ». Τότε τοὺς ἔδωκε καί τὸ χάρισμα νά συγχωροῦν ἀμαρτίας. (Ἰωάν. κ' 23-24). Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὅμως τοὺς τὸ ἔστειλε κυρίως τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς. Οἱ μαθηταὶ ἦσαν τότε συνηγμένοι εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, εἰς μίαν οἰκίαν, ὅπου ὠμίλουν διὰ τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, διὰ τὸν διδάσκαλόν των καί προσήχοντο.

Κατὰ τὴν ἴδιαν αὐτὴν ἡμέραν ἐώρταζον καί οἱ Ἑβραῖοι τὴν Πεντηκοστήν, τὴν ὁποίαν ἐθεώρουν ὡς μίαν ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας των ἑορτάς. Ἦσαν δὲ τότε εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ μαζευμένοι καί πολλοὶ Ἰουδαῖοι, οἱ ὅποιοι ἐπανῆλθον ἀπὸ τὴν Ἀραβίαν, τὴν Κρήτην, τὸν Πόντον καί ἀπὸ ἄλλα μέρη εἰς τὰ ὅποια διέμενον.

2. Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον φωτίζει τοὺς Ἀποστόλους

(Πράξ. Ἀπ. α', β' 1 καί ἐξῆς)

Τὴν ἡμέραν λοιπὸν αὐτὴν, εἰς τὴν οἰκίαν ὅπου ἦσαν οἱ Ἀπόστολοι συνηγμένοι, ἠκούσθη ἕξαφνα ἤχος τρομερός. Ὡμοιάζε μὲ βοὴν ἢ ὁποία γίνεται, ὅταν φυσᾷ δυνατὸς ἄνεμος. Ἐνόμιζε κανεῖς ὅτι θά ξεριζωθοῦν τὰ δένδρα καί θά κρημισθοῦν οἱ τοῖχοι. Ὁλη ἡ οἰκία ἐγέμισεν ἀπὸ τὸν τρομερὸν ἐκεῖνον ἤχον. Ἀλλ' ἐγέμισε καί ἀπὸ θεῖον φῶς. Πύρινα δὲ γλῶσσαι ὁμοίαι μὲ φωτεινὰς δέσμας ἐκάθισαν ἐπάνω εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν Ἀποστόλων.

«.. καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὡσπερ φερομένης βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι· καὶ ὠφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι.»

(Πράξ. β', 1-5)

Ἦτο τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐφώτισε τὸν νοῦν των μετὰ τὸ θεῖον φῶς τῆς σοφίας καὶ ἐγένετο τὴν ψυχὴν των μετὰ δύναμιν θεϊκὴν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀπαιδεῦτοι Ἀπόστολοι, οἱ ταπεινοὶ καὶ ἀπλοῖκοι ἀλιεῖς, ἐγίναν πάνσοφοι καὶ πεπαιδευμένοι, ἱκανοὶ ν' ἀποστομῶνουν ὄλους τοὺς διδασκάλους τῶν ἄλλων θρησκειῶν.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς ἄλλους ξένους, οἱ ὁποῖοι ἦσαν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, μόλις ἤκουσαν τὸν τρομερὸν ἤχον ἔτρεξαν εἰς τὴν οἰκίαν ὅπου ἦσαν οἱ Ἀπόστολοι. Πολὺ δὲ παρεξελεύθησαν, ὅταν ἤκουσαν αὐτοὺς νὰ ὁμιλοῦν ξένας γλώσσας. Διὰ τοῦτο ἠρώτων μετὰ ἀπορίαν :

— Πῶς γὰρ ἀμαθεῖς αὐτοὶ Γαλιλαῖοι ἔμαθαν νὰ ὁμιλοῦν ξένας γλώσσας καὶ συνεννοοῦνται μαζί μας ;

3. Ὁμιλία τοῦ Πέτρου πρὸς τὸ πλῆθος

(Πράξ. Ἀπ. β' 14 καὶ ἐξῆς)

Ὁ Πέτρος, περιστοιχισμένος τότε καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους, ἐξῆλθε καὶ ὠμίλησε δυνατὰ πρὸς τὸ πλῆθος ὥστε νὰ ἀκουσθῇ ἀπὸ ὄλους καὶ εἶπε :

—“Ανδρες Ἰουδαῖοι καὶ ὅσοι κατοικεῖτε εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Μάθετε ὅτι ὁ ἤχος ὁ ὁποῖος ἠκούσθη, ἦτο τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἔστειλεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς καὶ ἐφώτισε τὸν νοῦν μας καὶ ἐγένεσε τὴν ψυχὴν μας ἀπὸ σοφίαν. Μὴν ἀπορεῖτε λοιπὸν πῶς ἐμάθαμεν τὰς ξένας γλώσσας.

Ἐπειτα ὠμίλησε διὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὴν σταύρωσιν του, τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ἀνάληψιν του εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Κατηγόρησε τοὺς Ἰουδαίους διὰ τὸ τρομερὸν ἔγκλημα τὸ ὁποῖον ἔπραξαν ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ νὰ τὸν σταυρώσουν καὶ τοὺς συνεβούλευσε νὰ μετανοήσουν, νὰ βαπτισθοῦν καὶ νὰ γίνουν Χριστιανοί, ἂν θέλουν νὰ σωθοῦν.

Ἡ δύναμις τοῦ λόγου τοῦ Πέτρου ἦτο τόσο μεγάλη καὶ τόσο πειστικοὶ ἦσαν οἱ λόγοι του, ὥστε τρεῖς χιλιάδες ἄνθρωποι, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἦσαν ἐκεῖ, ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔγιναν Χριστιανοί. Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους ἰδρύθη τότε εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ἡ πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία.

Τὸ ἐξαιρετικὸν αὐτὸ γεγονός τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τοὺς Ἀποστόλους τὸ ἐορτάζομεν τὴν ἑορτὴν τῆς *Πεντηκοστῆς*. Αὐτὴ ἔρχεται πενήτηκοντα ἡμέρας μετὰ τὸ Πάσχα καὶ πάντοτε ἡμέραν Κυριακὴν. Τὴν ἐπομένην τῆς Πεντηκοστῆς εἶναι ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς Πεντηκοστῆς εἶναι τὸ ἐξῆς :

«Εὐλόγητός εἰ, Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πανσόφος τοὺς ἅλιους ἀναδείξας καταπέμφας αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καὶ δι' αὐτῶν τὴν οἰκουμένην σαηγεύσας, φιλάνθρωπε, δόξα Σοι».

Τὸ Ἀπολυτίκιον ἐξηγεῖ μὲ συντομίαν τὸ ἱστορικὸν τὸ ὁποῖον ἀνεφέραμεν περὶ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τοὺς Ἀποστόλους.

4. Ἡ πρώτη Χριστιανική Ἐκκλησία

(Πράξ. Ἀπ. α' 20 - β' 14 καὶ ἑξῆς)

Αἱ τρεῖς χιλιάδες Ἰουδαῖοι, οἱ ὁποῖοι ἤκουσαν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Πέτρου καὶ ἔγιναν Χριστιανοί, ἤσθάνοντο τὴν ἀνάγκην νὰ ἀκούουν συχνότερον τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἀποστόλων. Ὡς νέοι Χριστιανοί ἤθελον νὰ κατανοήσουν καλύτερον τὰ κηρύγματα τῆς νέας θρησκείας, καὶ ἐπεθύμουν νὰ ἐμψυχώνωνται, νὰ φρονηματίζωνται, νὰ γεμίζουσαν ἀπὸ θείας πίστιν καὶ διὰ τοῦτο εἶχον ἀνάγκην νὰ συναντῶνται μὲ τοὺς Ἀποστόλους συχνά. Ἡ συγκέντρωσις δὲ εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ὄλων αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἐπίστευον εἰς τὸν Χριστόν, ὠνομάσθη Ἐκκλησία. Πρώτη δὲ Χριστιανική Ἐκκλησία ἰδρῦθη εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἰδρυτῆς αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ Ἀπόστολος Πέτρος.

Ἡ Ἐκκλησία αὐτὴ σὺν τῷ χρόνῳ προώδευσεν, ἐμεγάλωσεν καὶ ἔγινε τὸ κέντρον καὶ ἄλλων τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι ἰδρῦθησαν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο πτωχή, ὑπεχρέωθησαν ἄλλαι Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι, αἱ ὁποῖαι ἔτυχε νὰ εἶναι εὐποροὶ, νὰ τὴν ὑποστηρίζουσαν μὲ εἰσφοράς.

5. Ἡ ζωὴ τῶν πρώτων Χριστιανῶν

(Πράξ. Ἀπ. δ' 32 καὶ ἑξῆς)

Ἡ ζωὴ τῶν πρώτων Χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπετέλεσαν τὴν πρώτην Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, παρουσίαζε διαφορὰς σημαντικὰς ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διαφορὰς τὰς ὁποίας ἀξίζει νὰ ἀναφέρωμεν.

Οἱ πρώτοι ἐκεῖνοι Χριστιανοὶ ἐφρόντιζον νὰ συναντῶνται μὲ τοὺς Ἀποστόλους συχνά, νὰ προσεύχωνται μαζί, νὰ ψάλλουσαν ὕμνους πρὸς τὸν Θεὸν καὶ νὰ παρακολουθοῦσαν θρησκευτικὰ κηρύγματα.

Ἡ συχνὴ δὲ αὐτὴ μεταξύ των ἐπικοινωνία, τοὺς ἔκαμνε νὰ γνωρίζωνται καλύτερον, νὰ συνδέωνται καὶ νὰ ἀναπτύσσουσαν δεσμοὺς ἀγάπης πραγματικῆς. Ἦτο δὲ ἡ ἀγάπη των τόσο μεγάλη, ὥστε ἐθεωροῦντο μεταξύ των ὡς ἀδελφοί. Ἐτρωγον μαζί εἰς κοινὰς τραπέζας καὶ ἀπετέλουσαν ὄλοι των μίαν μεγάλην χριστιανικὴν οἰκογένειαν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς Ἀποστόλους.

Τὰ γεύματά των ἐκεῖνα ἐλέγοντο ἀγάπαι καὶ ἡ ἀγορὰ τῶν ἀναγκαιούντων τροφίμων ἐγένετο διὰ χρημάτων, τὰ ὅποια κατέβαλλον ἀπὸ κοινοῦ. Ὅσοι ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς ἦσαν εὐπορώτεροι καὶ εἶχον περιουσίας τὰς ἐπώλουν καὶ ἔδιδον τὰ χρήματα εἰς τοὺς Ἀποστόλους, οἱ ὅποιοι τὰ κατέθετον εἰς ταμεῖον κοινόν. Διὰ τῶν κοινῶν αὐτῶν εἰσφορῶν συνετηροῦντο πάντες οἱ Χριστιανοὶ καὶ πρὸ πάντων αἱ χῆραι καὶ τὰ ὄρφανὰ αὐτῶν. Ὡ! πόσην ἀνακούφισιν εὔρισκεν ἡ ἀνθρωπίνη δυστυχία ἀπὸ τῆν κοινὴν αὐτὴν συνεισφορὰν!

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀνεκουφίζοντο οἱ πτωχοὶ καὶ ὠλιγόστευεν ἡ δυστυχία μέσα εἰς τὴν ζηλευτὴν ἐκεῖνην χριστιανικὴν οἰκογένειαν. Ἦνωμένοι ὅλοι μὲ τὸν στενὸν δεσμόν τῆς ἀγάπης, τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἄφιναν κανένα ἀπὸ τοὺς πάσχοντας ἀδελφούς των νὰ δυστυχήσῃ.

Ἀλλὰ καὶ μίαν ἄλλην διαφορὰν παρουσίαζον ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἐκεῖνοι οἱ Χριστιανοὶ. Ὅλοι των προσεπάθουν ποῖος νὰ ὑπερβῇ τὸν ἄλλον εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ τὴν εὐγένειαν, εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τοὺς καλοὺς τρόπους.

Ἡ θεία χάρις τοῦ Χριστοῦ ἐφώτιζε καὶ ἐδυναμώνεν αὐτοὺς ὥστε νὰ γίνωνται ὁλονὲν καὶ καλύτεροι. Αἱ πράξεις αὐτῶν συνεφώνουν μὲ τὰ κηρύγματα τῶν Ἀποστόλων καὶ μὲ τὰ παραγγέλματα τῆς Θρησκείας τοῦ Χριστοῦ.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, βλέποντες τοὺς Χριστιανοὺς νὰ παρουσιάζωνται τόσοι τέλειοι, ἐξετίμων αὐτοὺς καὶ τὴν Θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ, ἐγένοντο καὶ ἐκεῖνοι Χριστιανοί, καὶ διὰ τοῦτο ἡ πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία τῆς Ἱερουσαλὴμ δὲν ἤργησε νὰ γίνῃ πολυάνθρωπος.

6. Οἱ Χριστιανοὶ ἐκλέγουν διακόνους

(Πράξ. Ἀποστ. ε' 42, σ' καὶ ἐξῆς)

Τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἱερουσαλὴμ κατ' ἀρχὰς εἶχον οἱ Ἀπόστολοι. Καὶ ἐν ὄσῳ ἡ Ἐκκλησία ἦτο μικρά, αἱ φροντίδες καὶ οἱ κόποι διὰ τὴν διοίκησιν τῆς ἦσαν τότε μικροὶ καὶ ὀλίγοι. Ὅταν ὅμως ἡ Ἐκκλησία ἐμεγάλωσεν, ἡ διοίκησις τῆς ἐγένετο δυσκολωτέρα καὶ πολυπλοκωτέρα. Οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἠδύναντο τότε νὰ φροντίζουν δι' ὅλα μόνοι των. Διὰ τοῦτο με-

ρικοί χήροι και ὄρφανὰ ἤρχισαν νὰ διατυπώνουν παράπονα, ὅτι δὲν βοηθοῦνται ἐπαρκῶς.

Διὰ νὰ θεραπεύσουν τὸ ἄτοπον τοῦτο οἱ Ἀπόστολοι, ἐκάλεσαν μίαν ἡμέραν τοὺς Χριστιανοὺς καὶ τοὺς εἶπον :

— Ἀδελφοί. Δὲν εἶναι πρέπον νὰ ἀφίνωμεν ἡμεῖς τὸ κήρυγμα καὶ τὴν διδασκαλίαν καὶ νὰ καταγινώμεθα μὲ τὰ ζητήματα τοῦ φαγητοῦ καὶ τῆς ἐλεημοσύνης. Ἐκλέξατε μεταξύ σας ἑπτὰ κατὰλληλα πρόσωπα καὶ ἀναθέσατε εἰς αὐτὰ τὴν οἰκονομικὴν ὑπηρεσίαν, ἡμᾶς δὲ ἀφήσατε νὰ ἀφοσιωθῶμεν εἰς τὰ καθήκοντα τῆς διδασκαλίας.

Οἱ λόγοι τῶν Ἀποστόλων ἤρσαν καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἐξέλεξαν διὰ τὴν οἰκονομικὴν ὑπηρεσίαν τὸν Στέφανον, ἄνδρα γεμᾶτον ἀπὸ πίστιν καὶ φωτισμένον ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Μαζὶ μὲ αὐτὸν ἐξέλεξαν καὶ τὸν Φίλιππον καὶ ἄλλους πέντε, τοὺς ὁποίους παρουσίασαν εἰς τοὺς Ἀποστόλους. Αὐτοὶ ἦσαν : ὁ Πρόχορος, ὁ Νικάνωρ, ὁ Τιμων, ὁ Παρμενᾶς καὶ ὁ Νικόλαος.

Οἱ Ἀπόστολοι ἐπέθεσαν τὰς χεῖρας εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ προσηυχήθησαν εἰς τὸν Θεὸν νὰ στείλῃ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα νὰ τοὺς φωτίσῃ. Ἀπὸ τότε τὴν συνήθειαν αὐτὴν ἐπῆραν καὶ οἱ Ἐπίσκοποι. Ὅταν πρόκειται νὰ χειροτονήσουν ἱερέα, ἐπιθέτουν τὰς χεῖράς των ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Ἡ ἐπίθεσις τῶν χερῶν λέγεται *χειροτονία*. Δι' αὐτῆς καταβαίνει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ φωτίζει τὸν *χειροτονούμενον*. (Πράξ. Ἀπ. ε' 42—στ' 6—7.

Ὁ Στέφανος καὶ οἱ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι ἀνέλαβον τὴν διακονίαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὠνομάσθησαν *διάκονοι*. Αὐτοὶ δὲν περιωρίσθησαν μόνον νὰ φροντίζουν διὰ τὰ γεύματα καὶ τὰς ἐλεημοσύνας. Ἀργότερα ἐβοήθουν τοὺς Ἀποστόλους καὶ εἰς τὰ κηρύγματα. Ἀπὸ αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι ἐξελέγησαν, ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Στέφανος ἐφάνησαν ἀνώτεροι καὶ προσέφερον σημαντικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἱερουσαλήμ.

7. Ὁ Πρωτομάρτυς Στέφανος

(Πράξ. Ἀπ. ε' 42, στ' καὶ ἐξῆς. Καὶ ζ' 58—59. Πράξ. Ἀπ. ζ' 55 ἠ' καὶ ἐξῆς)

Ὁ Στέφανος, ὁ ἐκλεκτὸς αὐτὸς διάκονος, ἦτο Ἰουδαῖος τὴν καταγωγὴν. Ἄλλ' Ἰουδαῖος Ἑλληνιστῆς. Εἰς τὴν ἀρχὴν

τοῦ βιβλίου, εἶδομεν ποιοὶ Ἰουδαῖοι ἐλέγονται Ἑλληνισταί. Φωτισμένος ἀπὸ τὸ Πανάγιον Πνεῦμα καὶ ἔχων ἀνεπτυγμένον τὸ χάρισμα τοῦ λόγου, ἐβοήθει πολὺ τοὺς Ἀποστόλους εἰς τὰ κηρύγματα. Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ ὁ Στέφανος ἔκαμνε καὶ πολλὰ θαύματα. (Πρ. Ἀπ. ε' 42, στ' 8 καὶ ἐξῆς). Διὰ τοῦτο ἡ φήμη του εἶχε παντοῦ ἀπλωθῆ.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὡς τόποι προσευχῆς τῶν Ἰουδαίων ἦσαν αἱ *Συναγωγαί*. Εἰς αὐτὰς μετέβαινον καὶ οἱ μορφωμένοι Ἰουδαῖοι, οἱ ὁποῖοι ἤκουον κηρύγματα καὶ συνεζήτουν. Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐκάλεσαν μίαν ἡμέραν εἰς τὴν Συναγωγὴν καὶ τὸν Στέφανον. Σκοπὸς των ἦτο νὰ τὸν πείσουν ὅτι ὅσα διδάσκει περὶ θρησκείας τοῦ Χριστοῦ, δὲν εἶναι ἀληθῆ.

Ὅταν ὅμως ὁ Στέφανος ἤρχισε νὰ τοὺς ἀντικρούη, οἱ Ἰουδαῖοι ἔμειναν ἐκπληκτοὶ. Δὲν ἐγνώριζον τί νὰ ἀπαντήσουν. Ὁ Στέφανος τοὺς ἀπεστόμωσε. Διὰ νὰ τὸν ἐκδικηθοῦν τὸν κατηγοροῦσαν μὲ ψευδομάρτυρας ὅτι εἶπε βλάσφημα λόγια κατὰ τοῦ Μωυσέως καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος θὰ καταστρέψῃ τὸν τόπον καὶ θὰ χαλάσῃ τὸν νόμον τοῦ Μωυσέως. Διὰ τοῦτο ἔφεραν τὸν Στέφανον εἰς τὸ Συνέδριον νὰ δικασθῆ. Ὁ Ἀρχιερεὺς τότε τὸν ἠρώτησεν :

— Εἶναι ἀληθές ὅτι εἶπες αὐτοὺς τοὺς λόγους ;

Ὁ Στέφανος, χωρὶς νὰ χάσῃ τὸ θάρρος του, ἀπέδειξεν εἰς τὸν Ἀρχιερέα ὅτι οἱ παλαιοὶ Ἰουδαῖοι ἐφάνησαν ἀκόμη χειρότεροι, διότι ἐφόνευσαν τὸν Χριστόν.

Ἡ θαρραλέα καὶ εὐκρινὴς αὐτῆ ἀπολογία τοῦ Στεφάνου ἐξώργισε τὸ δικαστήριον καὶ διέταξε νὰ τὸν λιθοβολήσουν. Ὁ ἅγιος αὐτὸς Χριστιανὸς ὑπέστη τὸ μαρτύριον τοῦ λιθοβολισμοῦ μὲ καρτερίαν καὶ ὑπομονὴν ἀφάνταστον. Καθ' ἣν στιγμὴν οἱ Ἰουδαῖοι τὸν ἐλιθοβόλουν, αὐτὸς οὐδεμίαν κακὴν λέξιν ἔβγαλεν ἀπὸ τὸ στόμα του. Τούναντίον, ἐνῶ ἐκεῖνοι τὸν ἐκτύπων μὲ λίθους, αὐτὸς παρεκάλει τὸν Θεὸν νὰ τοὺς συγχωρήσῃ. Μὲ τὴν προσευχὴν εἰς τὸ στόμα του ἐξεψύχσεν.

Εἰς τὸν λιθοβολισμὸν ἔλαβε μέρος καὶ εἷς νεαρὸς Ἰουδαῖος, ὁ Σαοῦλ ἢ Σαῦλος. Ὁ σκληρὸς θάνατος τοῦ Στεφάνου κατέλυψε τοὺς Χριστιανούς καὶ μὲ δάκρυα ἤλθον καὶ παρέλαβον τὸν νεκρὸν καὶ τὸν ἔθαψαν. Ὁ Στέφανος, ἐπειδὴ ἦτο ὁ πρῶτος Χριστιανός, ὁ ὁποῖος ἐμαρτύρησεν, ὠνομάσθη *Πρωτομάρτυς*.

Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 27 Δεκεμβρίου ἐκάστου ἔτους, τὴν τρίτην ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων.

Τὴν ἴδιαν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐλιθοβόλησαν τὸν Στέφανον εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἔγινε καὶ ὁ μέγας διωγμὸς τῶν Χριστιανῶν. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐδοκίμασε τότε πολλὰ. Πολλοὶ Χριστιανοὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακάς, ἄλλοι ἐδάρησαν καὶ ἄλλοι ἐφονεύθησαν. Οἱ Ἀπόστολοι ἔμειναν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐνῶ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς κατέφυγον εἰς ἄλλα μέρη.

Κατὰ τὸν διωγμὸν ἐκεῖνον μεγάλην ἀγριότητα ἔδειξεν ὁ Σαῦλος. Αὐτὸς εἰσῆρχετο εἰς τὰς οἰκίας τῶν Χριστιανῶν καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, τοὺς συνελάμβανε καὶ τοὺς ἔρριπτεν εἰς τὰς φυλακάς. Ἐνόμιζεν ὅτι διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ θὰ ἔσβυνε τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

Καὶ ὅμως! παρ' ὄλους τοὺς σκληροὺς διωγμοὺς, ἡ Ἐκκλησία αὐτὴ ἐνισχύθη περισσότερον.

Οἱ Χριστιανοὶ εἰς ὅσα μέρη διεσκορπίσθησαν, ἴδρυσαν καὶ ἐκεῖ νέας Ἐκκλησίας καὶ ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ ἐδυνάμωσεν.

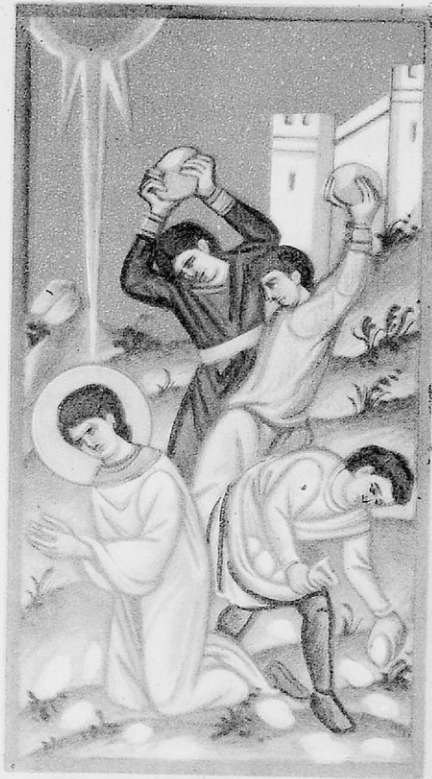
8. Ὁ διάκονος Φίλιππος

(Πράξ. Ἀπ. ζ' 55—η' 5 καὶ ἐξῆς καὶ η' 26 καὶ ἐξῆς)

Ὁ διάκονος αὐτὸς εἶχε πατρίδα τὴν *Καισάρειαν* τῆς Παλαιστίνης. Ὅταν δὲ ἐγινεν ὁ μέγας διωγμὸς τῆς Ἱερουσαλήμ, ἔφυγε διὰ τὴν Σαμάρειαν. Ἐκεῖ διὰ τῶν διδασκαλιῶν καὶ τῶν θαυμάτων του κατάρθωσε νὰ κάμῃ πολλοὺς Σαμαρείτας Χριστιανοὺς. Μίαν ἡμέραν τὸν διέταξεν ἄγγελος Κυρίου νὰ μεταβῆ εἰς τὴν πόλιν Γάζαν νοτιοδυτικῶς τῆς Παλαιστίνης.

Ἐκεῖ ὁ Φίλιππος συνήνησε μέσα εἰς μίαν ἄμαξαν ἓνα ἄρχοντα τῆς βασιλείσης τῶν Αἰθιόπων, ὁ ὁποῖος εἶχεν ὑπάγει νὰ προσκυνῆσῃ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐπέστρεφεν. Εἰς χειρὰς του ἔκράτει ἓν βιβλίον τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου καὶ ἀνεγίνωσκεν. Ὁ ἄρχων ἐκάλεσε τὸν Φίλιππον καὶ ἀνέβη εἰς τὴν ἄμαξαν. Ὅπως ἐπροχώρουν, ὁ Φίλιππος τὸν ἠρώτησεν: «Ἐὰρ γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις;». Δηλαδή: Αὐτὰ τὰ ὁποῖα διαβάζεις τὰ καταλαβαίνεις; «Πῶς νὰ τὰ καταλάβω, ἀπήντησεν ὁ ἄρχων, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει κανεὶς νὰ μοῦ τὰ ἐξηγήσῃ;»

Ὁ Φίλιππος ἔλαβε τότε ἀφορμὴν καὶ ἤρχισε νὰ διδάσκῃ εἰς αὐτὸν τί εἶναι τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ποῖος ἦτο ὁ Ἰησοῦς. Τοῦ-

Ὁ λιθοβολισμὸς τοῦ Στεφάνου

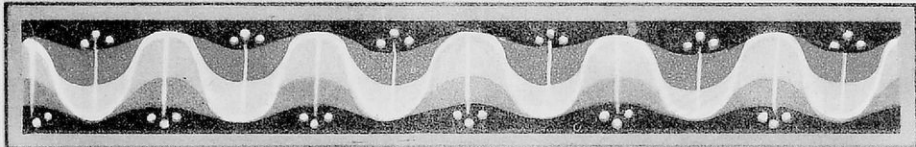
Ὁ Φίλιππος

αὐτὴν δὲ ἐντύπῳσιν ἐπροξένησεν εἰς αὐτὸν ἡ διδασκαλία ἐκείνη, ὥστε, ὅταν ἔφθασαν εἰς μίαν πηγὴν νεροῦ, ὁ ἄρχων ἐζήτησε νὰ βαπτισθῇ.

— Ἐὰν πιστεύης, νὰ σὲ βαπτίσω, τοῦ ἀπήντησεν ὁ Φίλιππος.

— Πιστεύω ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀπεκρίθη ὁ ἄρχων καὶ ὁ Φίλιππος τὸν ἐβάπτισεν. Κατόπιν ὁ Φίλιππος ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν Ἀζωτον καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὴν πατρίδα του τὴν Καισάρειαν, χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ κηρύττῃ παντοῦ καὶ πάντοτε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τὴν μνήμην του εἰς τὰς 14 Νοεμβρίου.

9. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος

(Πράξ. Ἀπ. ζ' 55—η' καὶ ἐξῆς καὶ η' 33—9 καὶ ἐξῆς)

Ὁ Παῦλος ἐγεννήθη εἰς τὴν *Ταρόν* τῆς Κιλικίας, κατήγετο ἀπὸ μεγάλης Φαρισαϊκῆν οἰκογένειαν καὶ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι καὶ Ῥωμαῖος πολίτης. Κατ' ἀρχὰς ὠνομάζετο *Σαοῦλ* ἢ *Σαῦλος* καὶ ηὐτύχησε νὰ κάμῃ λαμπρὰς σπουδὰς. Εἶχε διδάσκαλον τὸν περίφημον νομοδιδάσκαλον *Γαμαλιήλ*, ὁ ὁποῖος ἔμαθεν εἰς αὐτὸν νὰ ἐξηγῇ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον.

Ἐκτὸς τῆς μεγάλης παιδείας καὶ μορφώσεώς του ὁ Παῦλος ἔμαθε καὶ τέχνην. Ἔγινε σκηνοποιός. Κατ' ἀρχὰς ὑπῆρξε φοβερὸς διώκτης τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐμίσησε μὲ ὄλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς του. Εἶδομεν μάλιστα αὐτὸν νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὸν λιθοβολισμὸν τοῦ Στεφάνου καὶ εἰς τὸν μέγαν διωγμὸν τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἱερουσαλήμ.

Καὶ ὅμως! Ὁ ἄσπονδος αὐτὸς ἐχθρὸς καὶ διώκτης τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶχε προορισθῆ ὑπὸ τῆς Θείας Προνοίας νὰ γίνῃ κῆρυξ τοῦ Εὐαγγελίου θερμὸς καὶ κορυφαῖος Ἀπόστολος. Ἄς ἴδωμεν πῶς ἐγίνεν ἡ μεταβολή, ἢ καλῦτερον τὸ θαῦμα τοῦτο εἰς τὸν Παῦλον.

Ὁ Παῦλος θερμότερος ὑποστηρικτῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ

(Πράξ. Ἀπ. η' 9—30)

Μετὰ τὸν λιθοβολισμὸν τοῦ Στεφάνου καὶ τὸν μέγαν διωγμὸν τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐπιθυμία τοῦ Παύλου ἦτο νὰ μὴ παύσῃ, ἀλλὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τοὺς διωγμοὺς κατὰ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Χριστοῦ. Μετέβη λοιπὸν εἰς τὸν Ἀρχιερέα τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ ἔλαβε συστατικὰς ἐπιστολάς διὰ τὰς Συναγωγὰς τῆς *Δαμασκοῦ*. Εἶχε πληροφορηθῆ ὅτι εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην

Μία λάμψις φωτεινή έρριψε κάτω τόν Παύλον τυφλόν.

κατέφυγον Χριστιανοί και ήθελε νά τούς διώξη. Έξεκίνησε λοιπόν με τούς συντρόφους του, δια νά μεταβή εκεί.

Μόλις όμως έπλησίαζε νά φθάση εις τήν πόλιν, συνέβη εις αυτόν τò άκόλουθον θαύμα. Μία λάμψις φωτεινή ήστραψεν άπό τόν ουρανόν τόσον εις τούς όφθαλμούς του, ώστε ό Παύλος δέν ήτο δυνατόν πλέον νά βλέπη και έγινε τυφλός. Άπό τόν φόβον του έπεσε κάτω και ήκουσε μίαν φωνήν νά του λέγη: « Σαούλ, Σαούλ! τί με διώκεις; »

Καταφοβισμένος ό Παύλος άπαντᾶ εις τήν φωνήν :

— Ποίος είσαι, Κύριε, που με φωνάζεις; Δέν σε γνωρίζω.

— Έγώ είμαι ό Ήσους, τόν όποιον σύ διώκεις, άπαντᾶ ή φωνή.

— Τί με συμβουλευεις νά πράξω, Κύριε; έρωτᾶ κατατρομαγμένος ό Παύλος.

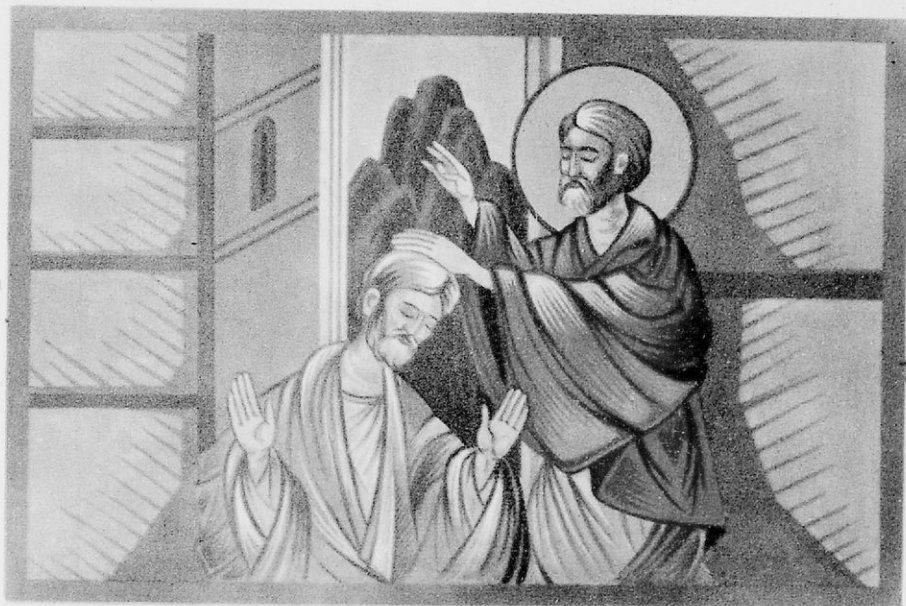
— Νά υπάγης εις τήν πόλιν και εκεί θά πληροφορηθής τί πρέπει νά κάμης, άποκρίνεται ή φωνή.

Ο Άνανίας έβαλε την χεира του εις τον Παυλον και με την βοήθειαν του Θεου τον εθεράπευεν.

Οι συνοδοι του Παύλου, φοβισμένοι και άφωνοι, παραλαμβάνουν τυφλόν τον σύντροφόν των και φέρουν αυτόν εις την Δαμασκόν εις μίαν οίκίαν. Έκει ό Παύλος επί τρεις ημέρας ούτε έτρωγεν, ούτε έπινε. Τήν τρίτην ημέραν παρουσιάσθη εις αυτόν εις άνθρωπος δίκαιος και εύσεβής, ό Άνανίας. Ούτος έδωκε θάρρος εις τον Παύλον και ειπεν εις αυτόν ότι είναι άπεσταλμένος υπό του Θεου και ότι έρχεται με την έντολήν να θεράπευση τους όφθαλμούς του.

Κατόπιν προσηυχήθη, έβαλε τας χεираς του επάνω εις τον τυφλόν Παύλον και με την βοήθειαν του Θεου και του Άγιου Πνεύματος τον έθεράπευσε. Με γεμάτην την ψυχήν του από συγκίνησιν και χαράν ό Παύλος, ήρχισε τότε να δοξολογή και να εύχαριστή τον Θεόν διότι έγινε ύγιής και επανέυρε τό φώς του. Και μία μεγάλη μεταβολή έγινε τότε εις την ψυχήν του. Άπό τής στιγμής εκείνης έπίστευσεν εις τον Χριστόν και από φοβερός διώκτης του Χριστιανισμού έγινε φίλος θερμότατος και ύποστηρικτής αυτού.

Τὸ θαῦμα τοῦτο ἐγίνε γνωστὸν εἰς ὅλην τὴν Δαμασκόν. Ὑγιῆς πλέον ὁ Παῦλος μετέβαινε εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ ἐκήρυττε τὸ Εὐαγγέλιον καὶ πολλοὶ Ἰουδαῖοι ἐγένοντο Χριστιανοί. Μερικοὶ ὅμως φανατικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς προσπαθοῦν νὰ τὸν συλλάβουν καὶ νὰ τὸν φονεύσουν. Τὸ πρᾶγμα τὸ ἔμαθον οἱ Χριστιανοὶ τῆς Δαμασκοῦ καὶ κατῶρθωσαν νὰ φυγαδεύσουν τὸν Παῦλον, ἀφοῦ τὸν κατεβίβασαν ἀπὸ τὸ τεῖχος. Ἀπ' ἐκεῖ ἦλθεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖ οἱ Ἰουδαῖοι ἤθελον νὰ τὸν θανατώσουν, ἔφυγε διὰ τὴν Καισάρειαν καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ταρσόν, τὴν πατρίδα του.

Τὸν Παῦλον ἡ Ἐκκλησία μας τὸν θεωρεῖ ὡς Ἀπόστολον, ὅπως καὶ τοὺς λοιποὺς Ἀποστόλους. Καθὼς ἐκείνους τοὺς ἐκάλεσεν ὁ Χριστὸς, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἐκάλεσε καὶ αὐτὸν διὰ νὰ κηρύξῃ εἰς τὸν κόσμον τὸ Εὐαγγέλιον.

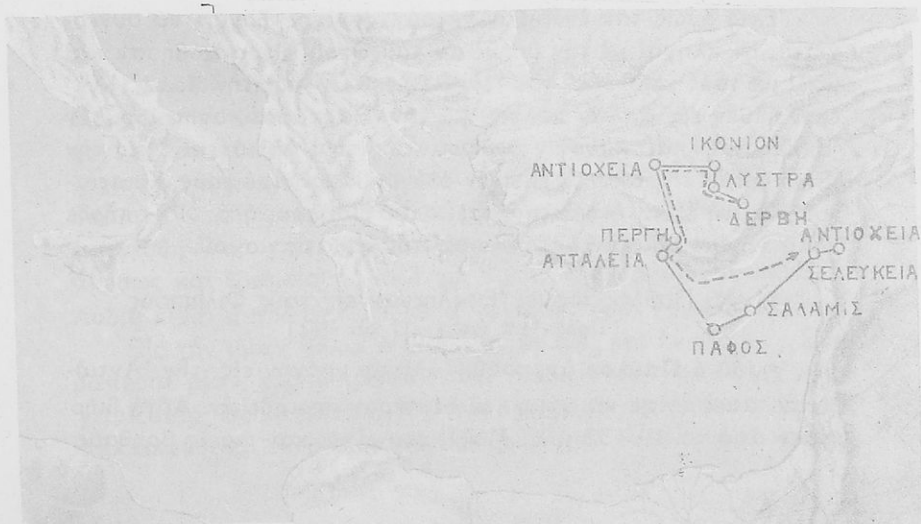

10. Ὁ Παῦλος ἰδρύει Ἐκκλησίας εἰς Συρίαν, Μικράν Ἀσίαν καὶ Κύπρον

(Πράξ. Ἀποστ. ια' 24 καὶ ἐξῆς. Πρ. Ἀπ. ιγ' 50—ιδ' 8 καὶ ιδ' 23—26)

Ἐνῶ ὁ Παῦλος εὕρισκετο εἰς τὴν Ταρσόν, ἔφθασεν ἐκεῖ ὁ *Βαρνάβας*, Χριστιανὸς εὐσεβῆς, ὁ ὁποῖος εἶχε δωρήσει ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν του εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἦρχετο ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας. Εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν μετὰ τὸν διωγμὸν τῆς Ἱερουσαλήμ, εἶχον καταφύγει πολλοὶ Χριστιανοὶ καὶ ἵδρυσαν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀντιοχείας. Ἐπειδὴ ἡ παρουσία τοῦ Παύλου ἦτο ἀναγκαία ἐκεῖ, ἐπήγεν ὁ Βαρνάβας εἰς Ταρσὸν καὶ τὸν ἔφερεν. Εἰς Ἀντιόχειαν ἔμεινεν ὁ Παῦλος ὀλόκληρον ἔτος. Ἀφοῦ δὲ ἐτακτοποίησε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀντιοχείας, περιώδευσαν ἔπειτα μὲ τὸν Βαρνάβαν εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Συρίας καὶ ἵδρυσαν Ἐκκλησίας.

Ἐπειτα ἐπήγαν εἰς τὴν *Κύπρον*, ὅπου ἐκήρυξαν τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ὁ Παῦλος ἵδρυσεν ἐκεῖ Ἐκκλησίαν. Εἰς τὴν πόλιν δὲ *Πάφον* ὁ Παῦλος ἔκαμε καὶ ἕν θαῦμα καὶ τότε πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ μαζὶ μὲ αὐτοὺς καὶ ὁ Ῥωμαῖος διοικητὴς τῆς πόλεως *Παῦλος Σέργιος*. Ἀπὸ τὴν Πάφον ἔφθασαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας, ὅπου ὁ Παῦλος ὠμίλησεν εἰς τὴν *Συναγωγὴν*. Ἐπειδὴ ἤρρεσεν ἡ ὁμιλία του, παρεκλήθη ἀπὸ τοὺς Ἀντιοχεῖς νὰ μείνῃ διὰ νὰ ὁμιλήσῃ καὶ τὸ ἄλλο Σάββατον.

Ὁ Παῦλος ἐδέχθη καὶ ἤκουσε τὴν ὁμιλίαν τοῦ ἡ πόλις ὀλόκληρος. Τοῦτο ὅμως ἐκίνησε τὸν φθόνον μερικῶν φανατικῶν Ἰουδαίων, οἱ ὅποιοι μὲ ἀνθρώπους ἰδικούς των ἐδίωξαν τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Ἀντιοχείας. Ἀπ' ἐκεῖ ἦλθον εἰς τὸ Ἰκόνιον, ὅπου πάλιν ὁ Παῦλος ὠμίλησεν εἰς τὴν Συναγωγὴν. Ἐπειτα ἔφθασαν εἰς μίαν πόλιν Ἀύστραν ἢ ὅποια σήμερον ὀνομάζεται Λίτνα. Ἐκεῖ ὁ Παῦλος ἐθεράπευσεν ἕνα ἐκ γενετῆς χωλόν.

Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως, ὅλοι εἰδωλολάτραι, ἅμα εἶδον τὸ θαῦμα, ἐνόμισαν ὅτι ὁ Παῦλος εἶναι ὁ Ἑρμῆς καὶ ὁ Βαρνάβας ὁ Ζεὺς καὶ μαζὶ μὲ τὸν ἱερέα των ἠτοίμασαν ταύρους διὰ νὰ προσφέρουν θυσίαν. Ὁ Παῦλος εὐρῆκε τότε καιρὸν καὶ ἐξήγησεν εἰς αὐτούς, ὅτι δὲν ἦσαν ἀρχαῖοι θεοὶ ὅπως τοὺς ἐνόμιζον, ἀλλὰ κήρυκες μιᾶς νέας θρησκείας, τῆς Θρησκείας τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐκήρυξεν εἰς αὐτούς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ πολλοὶ ἔγιναν Χριστιανοί.

Διάφοροι ὅμως φανατικοὶ Ἰουδαῖοι ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ τὸ Ἰκόνιον, ἔφθασαν εἰς Λύστραν, ἐξήγειραν τὸν λαὸν ἐναντίον τοῦ Παύλου καὶ ἤρχισαν νὰ τὸν λιθοβολοῦν. Ὁ Παῦλος ἔπεσε κάτω ὡς νεκρὸς καὶ οἱ ἐχθροὶ τοῦ τὸν ἔσυραν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ τὸν ἄφησαν. Μερικοὶ ὅμως ἐκ τῶν κατοίκων, οἱ ὅποιοι εἶχον πιστεύσει εἰς τὴν διδασκαλίαν του, ἅμα ἐπληροφορήθησαν τὸ γεγονός ἦλθον καὶ ἔβλεπον τὸν Παῦλον περιλυτοί.

Ἐνῶ ὅμως τὸν ἐνόμιζον νεκρὸν, ἐκεῖνος ἤρχισε νὰ συνέρχεται, αἱ πληγαὶ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐθεραπεύθησαν καὶ μαζὶ μὲ τοὺς πιστοὺς του εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν πόλιν. Ἀπ' ἐκεῖ ἦλθεν εἰς ἄλλας πόλεις μὲ τὸν Βαρνάβαν, ὅπου ἵδρυσεν Ἐκκλησίας καὶ κατόπιν ἔφθασαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς ὁποίας ἔμεινεν ὀλίγον καιρὸν μὲ τοὺς Χριστιανούς. Αὕτη εἶναι ἡ πρώτη πορεία τοῦ Παύλου, ἢ ὅποια ὑπῆρξε πολὺ γόνιμος διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

11. Ὁ Παῦλος ἰδρύει Ἐκκλησίαν εἰς τοὺς Φιλίππους (Πράξ. Ἀπ. ἱστ' 1—11 καὶ ἐξῆς)

Ἀφοῦ ὁ Παῦλος ἀνεπαύθη ὀλίγον χρόνον εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ καὶ δευτέραν περιόδειαν. Αὕτη διήρκεσεν ἀπὸ τὸ 49—52 μ.Χ. Μαζὶ του εἶχε καὶ τρεῖς βοηθοὺς

Τὸν Σίλαν, τὸν Τιμόθεον καὶ τὸν Ἀπόστολον Λουκᾶν. Ὁ Σίλας ἦτο Ἰουδαῖος τὴν καταγωγὴν ἀλλ' ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ἐξελληνισμένους. Ἦτο ἀπὸ τὰ ἐκλεκτότερα μέλη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἱερουσαλήμ. Ὁ Τιμόθεος ἦτο ἐπίσης πιστὸς Χριστιανός, ὁ δὲ Λουκᾶς ἦτο ὁ Ἀπόστολος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος συνέγραψε τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον καὶ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων.

Συνοδευόμενος ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς πιστοὺς συντρόφους του ὁ Παῦλος, διήλθε πολλὰς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κηρύττων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ ἰδρῶν νέας Ἐκκλησίας. Κατόπιν ἔφθασεν εἰς τὴν Τρωάδα. Ἐκεῖ τὴν νύκτα εἶδεν ἕν ὄραμα. Ἐμπρὸς του ἐστάθη εἷς Μακεδὼν, ὁ ὁποῖος ἤρχισε νὰ τὸν παρακαλῆ καὶ νὰ τοῦ λέγῃ :

— Παῦλε! Νὰ ἔλθῃς εἰς τὴν Μακεδονίαν διὰ νὰ βοηθήσῃς καὶ ἡμᾶς.

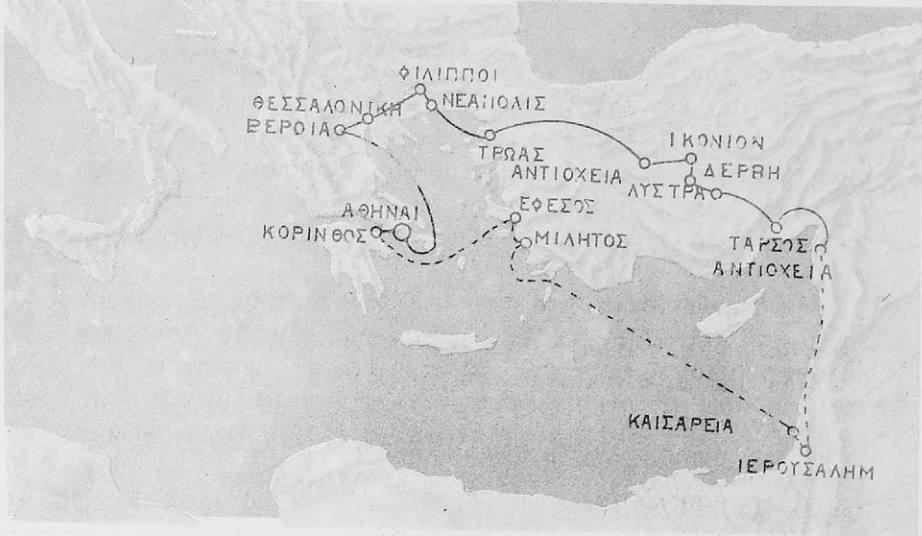
Τὸ ὄραμα ἐφάνη εἰς τὸν Παῦλον ὡς θεϊκὴ προσταγή. Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ μὲ τοὺς συντρόφους του ἐμβήκεν εἰς τὸ πλοῖον, ἔφθασεν εἰς Σαμοθράκη. Ἀπ' ἐκεῖ δὲ τὴν ἄλλην ἡμέραν ἦλθεν εἰς τὸν λιμένα τῶν Φιλίππων, τὴν Νεάπολιν, καὶ ἀκολούθως ἔφθασεν εἰς Φιλίππους, πόλιν τὴν ὁποῖαν οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον ἀποικίαν τῶν.

12. Τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου

(Πράξ. Ἀπ. ιστ' 14 καὶ ἐξῆς)

Πλησίον τῆς πόλεως τῶν Φιλίππων ἦτο εἷς παταμός. Ἐκεῖ ἐξήρχοντο οἱ κάτοικοι τῶν Φιλίππων, οἱ Φιλιππησῖοι καὶ προσήχοντο. Ἐκεῖ ἐπῆγε καὶ ὁ Παῦλος μὲ τοὺς συντρόφους του καὶ ἤρχισε νὰ κηρύττῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς γυναῖκας, αἱ ὁποῖαι ἐπλησίασαν. Μία ἐξ αὐτῶν ὠνομάζετο *Λυδία*. Τόσον δὲ ἐμαγεύθη ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Παύλου, ὥστε ἐζήτησεν ἀμέσως καὶ ἐβαπτίσθη μαζί μὲ ὄλην τῆς τὴν οικογένειαν. Ἡ Λυδία εἶναι ἡ πρώτη Εὐρωπαϊά γυνή, ἡ ὁποία ἐγίνε Χριστιανή.

Ἐἰς τὴν ἴδιαν πόλιν ὁ Παῦλος ἔκαμε καὶ ἕν θαῦμα. Ἐθεράπευσε μίαν κόρην τρελλήν, τὴν ὁποῖαν οἱ κύριοι τῆς μετεχειρίζοντο ὡς μάγισσαν. Μὲ τὰς μαγείας τῆς ἐξηπάτων τοὺς ἀπλοῖκούς καὶ ἐκέρδιζον ἄρκετὰ χρήματα. Ἡ ταλαίπωρος κόρη

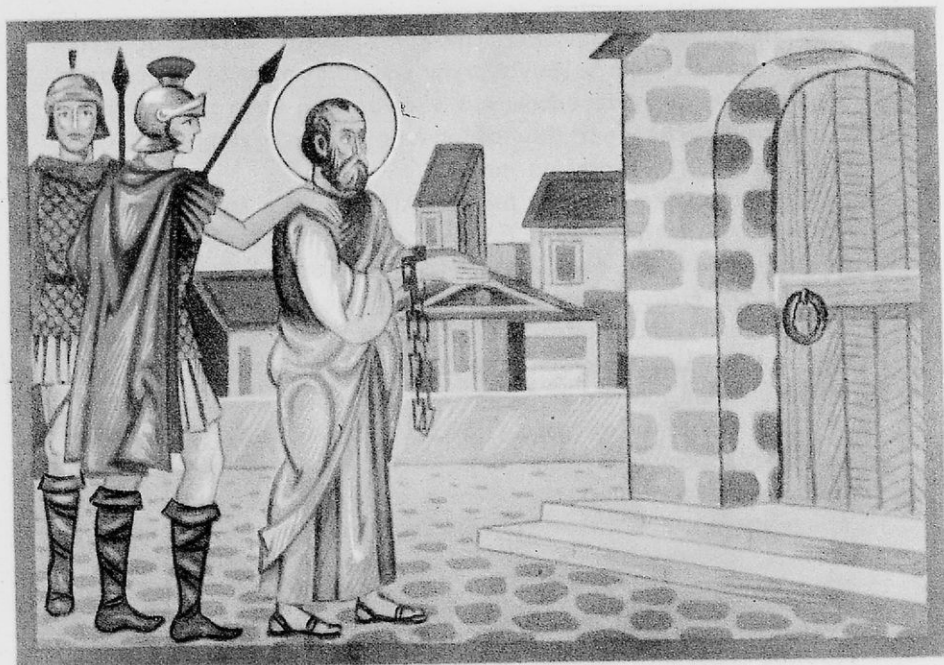

ὅσάκις ἔβλεπε τοὺς Ἀποστόλους ἔλεγεν: «Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου καὶ διδάσκουν εἰς ἡμᾶς τὸν δρόμον τῆς σωτηρίας».

Μίαν ἡμέραν ὁ Παῦλος τὴν συνήνητησε, ἠὲν ἠὲν πλαιχνίσθη, προσυχήθη εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἐφώνησε: «Πνεῦμα πονηρὸν, σὲ διατάσσω νὰ ἐξέλθῃς ἀπὸ τὴν ψυχὴν αὐτῆς τῆς κόρης». Καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ κόρη ἀπέκτησε τὰ λογικὰ της. Οἱ κύριοι ὅμως αὐτῆς ἀντὶ νὰ χαροῦν διὰ τὴν θεραπείαν της, συνέλαβον τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν, τοὺς ὠδήγησαν εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἄρχοντας καὶ ἤρχισαν νὰ τοὺς κατηγοροῦν:

«Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ διδάσκουν πράγματα ἀντίθετα μὲ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, μᾶς ἀναστατώνουν καὶ νὰ τοὺς τιμωρήσετε», εἶπον εἰς τοὺς ἄρχοντας. Οἱ ἄρχοντες διέταξαν καὶ ἔδειραν τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν, τοὺς ἔρριψαν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ παρήγγειλαν εἰς τὸν δεσμοφύλακα νὰ τοὺς προσέχη διὰ νὰ μὴ δραπετεύσουν. Κατὰ τὸ μεσονύκτιον ὅμως συνέβη σεισμὸς φοβερὸς, ἡ φυλακὴ ἐσεισθῆ ἐκ θεμελίων, αἱ θύραι ἤνοιξαν καὶ τὰ δεσμὰ μὲ τὰ ὁποῖα ἦσαν δεμένοι οἱ Ἀπόστολοι ἐκόπησαν. Ὁ δεσμοφύλαξ, ὅταν εἶδε αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἐγιναν, ἐνόμισεν ὅτι οἱ φυλακισμένοι ἔφυγον καὶ ἦτο ἕτοιμος νὰ αὐτοκτονήσῃ. Τὴν ἰδίαν ὅμως ἐκείνην στιγμὴν, ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ Παύλου:

«Ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, τοῦ εἶπε, μὴ κάμῃς τὸ κακὸν αὐτὸ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, διότι εἴμεθα ἐδῶ, δὲν ἐδραπετεύσαμεν».

Ἡ συμπεριφορὰ αὐτῆ τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Σίλα ἔκαμαν εἰς τὸν δεσμοφύλακα τοιαύτην ἐντύπωσιν, ὥστε ἐζήτησε καὶ ἐβαπτίσθη μαζί με τὴν οἰκογένειάν του. Οἱ ἄρχοντες, ὅταν ἔμαθαν τὰ γενόμενα, διέταξαν καὶ τοὺς ἀπέλυσαν ἀπὸ τὴν φυλακὴν.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Παύλου συνετέλεσεν ὥστε πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Φιλιππησίους νὰ γίνουν Χριστιανοὶ καὶ νὰ γίνῃ τότε ἐκεῖ καὶ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία. Ἡ πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία εἰς τὴν Εὐρώπην.

13. Ὁ Παῦλος εἰς Θεσσαλονίκην καὶ Βέροϊαν

(Πράξ. Ἀπ. ιστ' 37—ιζ' καὶ ἐξῆς. Ἐπίσης ιζ' 8—10 καὶ ἐξῆς)

Ἀπὸ τοὺς Φιλίππους ὁ Παῦλος ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀμφίπολιν, ἡ ὁποία εὕρισκετο πλησίον τοῦ ποταμοῦ Στρυμόνος. Ἀπ' ἐκεῖ πεζοποροῦντες ἔφθασαν εἰς τὴν Ἀπολλωνίαν, πόλιν ἡ ὁποία εὕρισκετο μεταξύ Θεσσαλονίκης καὶ Φιλιππων καὶ ἀπ'

ἐκεῖ εἰς Θεσσαλονίκην. Εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν, ὁ Παῦλος μετέβαινε τακτικὰ εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ ἐδίδασκεν ὅτι ὁ Χριστὸς ἔπρεπε νὰ πάθῃ ὅσα ἔπαθε διὰ ν' ἀναστηθῆ ἔπειτα ἐκ νεκρῶν. Συνεβούλευε δὲ τοὺς Ἰουδαίους τῆς Θεσσαλονίκης νὰ γίνουν Χριστιανοί, ἃν θέλουν νὰ σωθοῦν.

Μερικοὶ ἤκουσαν τὴν διδασκαλίαν του καὶ ἐπίστευσαν, μετὰ δὲ αὐτῶν ἦσαν καὶ Ἕλληνες οἱ ὅποιοι κατώκουν εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν. Ἐξ ὄλων αὐτῶν ἐσχηματίσθη ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία τῆς Θεσσαλονίκης. Ὑπῆρξαν ὅμως καὶ ἄλλοι Ἰουδαῖοι, οἱ ὅποιοι δὲν ἐπίστευσαν καὶ ὑπεκίνησαν ἀνθρώπους νὰ συλλάβουν τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν. Δὲν ἐπέτυχον ὅμως τὴν σύλληψίν των, διότι ἀνεχώρησαν κρυφίως διὰ τὴν Βέροϊαν.

Εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν ὁ Παῦλος ἠρμήνευσεν εἰς τὴν συναγωγὴν τὸ Εὐαγγέλιον. Οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Βεροίας, εὐγενέστεροι ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους τῆς Θεσσαλονίκης, τὸν ἤκουσαν μετὰ προσοχῆς καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἐβαπτίσθησαν. Μεταξὺ τῶν βαπτισθέντων ἦσαν καὶ πολλοὶ Ἕλληνες. Ὅλοιοι αὐτοὶ ἴδρυσαν εἰς Βέροϊαν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν. Μερικοὶ ὅμως Ἰουδαῖοι Θεσσαλονικεῖς πληροφορηθέντες ὅτι ὁ Παῦλος εὕρισκετο εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, ἤλθον νὰ ἐξεγείρουν τὸν ὄχλον ἐναντίον του. Δὲν κινώρθωσαν ὅμως νὰ βλάψουν τὸν Παῦλον, διότι οἱ Χριστιανοὶ τῆς Βεροίας ὠδήγησαν αὐτὸν μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ ἐκεῖθεν ὁ Παῦλος ἀνεχώρησε δι' Ἀθήνας. Ὁ Σίλας ὅμως, καὶ ὁ Τιμόθεος ἔμειναν ἐκεῖ καὶ μετέβησαν εἰς Ἀθήνας ἀργότερον.

14. Ὁ Παῦλος εἰς Ἀθήνας

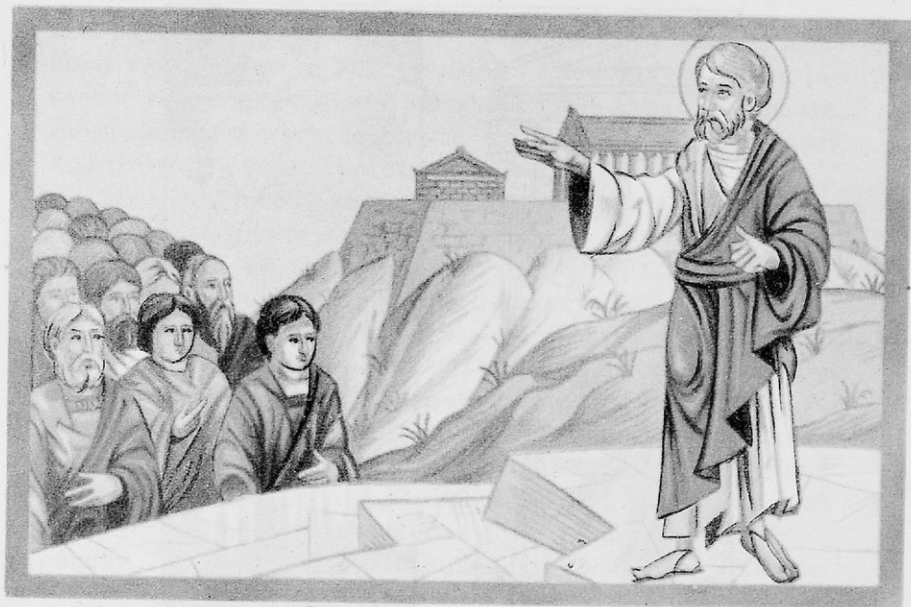
(Πράξ. Ἀποστ. ιε' 15 καὶ ἐξῆς)

Ἡ πρώτη ἐντύπωσις τὴν ὁποῖαν ἐσχματίσεν ὁ Παῦλος ἅμα ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἦτο ὅτι εὕρισκεται εἰς πόλιν εἰδωλολατρικὴν. Παντοῦ ἔβλεπεν εἰδωλολατρικοὺς ναοὺς καὶ ἀγάλματα θεῶν καὶ ἡρώων. Εἰς τὴν συναγωγὴν ὅπου ἐπῆγεν, ἤρχισε νὰ συζητῆ καὶ νὰ κηρύττῃ τὸ Εὐαγγέλιον. Τὸ ἴδιον ἔκαμνεν καὶ ὅταν ἐπήγαιεν εἰς τὴν Ἀγοράν. Πόθος του ἦτο νὰ σκορπίσῃ παντοῦ τὰ χριστιανικὰ του κηρύγματα εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν, ἡ ὁποία ἦτο τὸ προπύργιον τῆς εἰδωλολατρείας.

«Τὸν ἀγνωστὸν αὐτὸν Θεόν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἔρχομαι ἐγὼ νὰ σᾶς κηρύξω».

Ἄλλ' ἡ ἐπιθυμία τοῦ Παύλου ἦτο καὶ νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸν κόσμον τῶν φιλοσόφων καὶ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν τοῦ τὴν ἔδωκαν οἱ ἴδιοι οἱ φιλόσοφοι. Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς, ἐπειδὴ ἤθελον νὰ μάθουν τί κηρύττει ὁ Παῦλος, ἔφεραν αὐτὸν εἰς τὸν Ἱερεῖον Πάγον, μέρος τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποιοῦν τὴν παλαιὰν ἐποχὴν διὰ νὰ λατρεύουν τὸν Ἄρην. Εἰς τὸ ἴδιον μέρος ἐδίκαζον, ὅταν εἶχον μεγάλας ὑποθέσεις.

Ἡ ὁμιλία τοῦ Παύλου εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον ἔκαμε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐκπλαγοῦν :

«Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς εἶπεν. Ὅπως ἐγύριζα εἰς τὴν πόλιν σας καὶ ἔβλεπα τοὺς βωμοὺς καὶ τοὺς ἱεροὺς ναοὺς τοὺς ὁποίους ὡς θεοσεβεῖς ἄνθρωποι ἔχετε, εἶδα εἰς ἓνα βωμὸν μίαν ἐπιγραφὴν ἀφιερωμένην πρὸς τὸν ἀγνωστὸν Θεόν. Τὸν ἀγνωστὸν αὐτὸν Θεὸν τὸν ὁποῖον λατρεύετε χωρὶς νὰ τὸν γνωρίζετε, αὐτὸν ἐρχομαι ἐγὼ νὰ σας κηρύξω.

» Ὁ Θεὸς αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησεν ὅλον τὸν κόσμον καὶ ὃ,τι ὑπάρχει μέσα εἰς αὐτόν. Εἶναι Κύριος τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ δὲν κατοικεῖ εἰς ναοὺς χειροποιήτους. Ὁ Θεὸς εἶναι πνεῦμα καὶ ὡς πνεῦμα εἶναι πανταχοῦ παρών. Ὁ Θεὸς αὐτὸς τὸν ὁποῖον ἐγὼ κηρύττω, μᾶς παραγγέλλει νὰ μετανοήσωμεν, ἂν θέλωμεν νὰ σωθῶμεν. Θὰ ἔλθῃ ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ μᾶς κρίνῃ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν».

Ἐξ αὐτῶν οἱ ὅποιοι ἤκουσαν τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου, ὑπῆρξαν μερικοί, οἱ ὅποιοι δὲν ἔδωκαν προσοχὴν. Ὑπῆρξαν ὁμως καὶ ἄλλοι οἱ ὅποιοι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν, ἐβαπτίσθησαν καὶ ἔγινεν εἰς τὰς Ἀθήνας Χριστιανικὴ Ἐκκλησία. Μεταξὺ αὐτῶν οἱ ὅποιοι ἐπίστευσαν ἦτο καὶ εἷς Ἀρροπαγίτης, ὁ Διονύσιος καὶ μία γυνή, ἡ ὁποία ὠνομάζετο Λάμαρις.

Ὁ Διονύσιος ἔγινε καὶ Ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ ἠγωνίσθη πολὺ διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Κατὰ τοὺς διωγμοὺς ὁμως, οἱ ὅποιοι ἔγιναν ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Δομιτιανοῦ, ὁ Διονύσιος μαζί με ἄλλους συνελήφθη τὸ 93 μ.Χ. καὶ ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον. Ἐκὰς ζωντανός. Ἡ Ἐκκλησία μας ἔχει αὐτὸν ὡς Ἅγιον καὶ ἐορτάζει τὴν μνήμην του τὴν 3 Ὀκτωβρίου, ἡ δὲ πόλις τῶν Ἀθηνῶν τὸν ἔχει ὡς Ἅγιον Πολιοῦχον καὶ προστάτην τῆς.

15. Ὁ Παῦλος ἰδρύει Ἐκκλησίαν εἰς τὴν Κόρινθον

(Πράξ. Ἀπ. ιζ'-ιη' καὶ ἐξῆς)

Ἐξ Ἀθηνῶν ὁ Παῦλος ἦλθεν εἰς τὴν Κόρινθον, ὅπου ἐγνωρίσθη μετὰ ἕνα ὁμότεχνόν του σκηνοποιόν, τὸν Ἀκύλαν καὶ τὴν γυναῖκά του Πρίσκιλλαν. Ἐμεινε μαζί των καὶ κατεσκευάζε σκηνάς. Δὲν παρέλειπεν ὁμως νὰ μεταβαίνει κάθε Σάββατον εἰς τὴν Συναγωγὴν καὶ νὰ κηρύττῃ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς Ἕλληνας καὶ Ἰουδαίους. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐδίδασκε μόνος, ἔπειτα δὲ ἐβοηθεῖτο καὶ ἀπὸ τὸν Σίλαν καὶ Τιμόθεον, οἱ ὅποιοι ἦλθον ἐκ τῆς Μακεδονίας ἐν τῷ μεταξύ.

Ἐκ τῶν Ἰουδαίων πολλοὶ δὲν ἐπίστευον εἰς τὴν διδασκαλίαν του, ἀλλ' ὠργίζοντο καὶ ἐβλασφήμουν αὐτόν. Ἄλλοι ὁμως ἐπίστευσαν καὶ μεταξύ αὐτῶν καὶ ὁ ἀρχισυνάγωγος Κρίσπος, ὁ ὅποτος καὶ ἐβαπτίσθη μετὰ τὴν οἰκογένειαν. Ἐπίσης ἐβαπτίσθησαν καὶ ἄλλοι Κορίνθιοι καὶ ἰδρύθη καὶ ἐκεῖ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία.

Πολλοὶ ἐκ τῶν φανατικῶν Ἰουδαίων ὑβρίζον τὸν Παῦλον καὶ διέδιδον ὅτι θὰ τὸν κακοποιήσουν. Ὁ Χριστὸς ὁμως δι' ὀράματος τοῦ εἶπε νὰ μὴ φοβηθῇ, νὰ κηρύττῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, διότι εἰς τὴν πόλιν ὑπάρχει πολὺς κόσμος, ὁ ὁποῖος πιστεύει εἰς τὴν διδασκαλίαν του. Ὁ Παῦλος ἐνεβαρρύνθη ἀπὸ

τὸ ὄραμα καὶ παρέμεινε διδάσκων εἰς τὴν Κόρινθον ἐπὶ 18 μῆ-
νας. Οἱ ἐχθροὶ του ὅμως, οἱ ὅποιοι δὲν ἔπαυον νὰ τὸν μισοῦν,
κάποτε τὸν συνέλαβον καὶ τὸν ὠδήγησαν εἰς τὸ δικαστήριον,
νὰ δικασθῆ.

Ἡ κατηγορία τὴν ὁποίαν διετύπωσαν ἐναντίον του, ἦτο
ὅτι κηρύττει ἰδικόν του θεὸν καὶ ὄχι ἐκεῖνον τὸν ὅποιον ὀρίζει
ὁ Μωσαϊκὸς νόμος. Ὁ δικαστὴς ὅμως ἀπήλλαξε τὸν Παῦλον
χωρὶς νὰ τὸν ἀφήσῃ κἂν ν' ἀπολογηθῆ. Ἀπὸ τὴν Κόρινθον ὁ
Παῦλος ἔστειλε δύο ἐπιστολάς εἰς τοὺς Θεσσαλονικεῖς καὶ κα-
τόπιν μαζί με τὸν Ἀκύλαν καὶ τὴν Πρίσκιλλαν ἀνεχώρησαν
διὰ τὴν Ἔφεσον.

Ἡ δευτέρα πορεία τοῦ Παύλου ἀποτελεῖ δι' ἡμᾶς τοὺς
Ἕλληνας σημαντικὸν γεγονός. Τὰ κηρύγματα τοῦ θεοπνεύστου
αὐτοῦ Ἀποστόλου εὗρον ἀπήχησιν εἰς τὰς ψυχὰς πολλῶν Ἑλ-
λῆνων, οἱ ὅποιοι ἔγιναν Χριστιανοὶ καὶ ἰδρύθησαν εἰς ἀρκετάς
Ἑλληνικὰς πόλεις Ἐκκλησίαι Χριστιανικαί. Οἱ Φίλιπποι τῆς
Μακεδονίας, ἡ Θεσσαλονίκη, ἡ Βέροια, αἱ Ἀθηναί, ἡ Κόριν-
θος, ἦσαν αἱ πόλεις αὐταί.

Μία πνοὴ ζωῆς θρησκευτικῆς ἐχύθη εἰς τὰς ψυχὰς τῶν
Ἑλλήνων, ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ ὠπλίσεν αὐτοὺς με νέαν
δύναμιν καὶ τοὺς ἔκαμεν ἰκανοὺς ὥστε νὰ συνεχίσουν τὸν ἐκπο-
λιτιστικὸν τῶν προορισμὸν ἐπὶ τῆς γῆς.

16. Ἐπιστροφή τοῦ Παύλου εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ

(Πράξ. Ἀπ. ιη' 18 καὶ ἐξῆς καὶ κ' 17 καὶ ἐξῆς)

Ἀπὸ τὴν Κόρινθον ὁ Παῦλος με τὸν Ἀκύλαν καὶ τὴν Πρί-
σκιλλαν ἦλθον τὸ 55 μ.Χ. εἰς τὴν Ἔφεσον. Καὶ αὐτοὺς μὲν τοὺς
ἄφησεν ἐκεῖ. Αὐτὸς δὲ ἦλθεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐχαιρέτησε
τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐπῆγεν εἰς τὴν Ἀν-
τιόχειαν καὶ ἔπειτα ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὴν Ἔφεσον. Ἐκεῖ ἐ-
βάπτισε μερικοὺς πιστοὺς, ἔβαλε τὰς χεῖρας ἐπάνω των, κατέ-
βηκε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἤρχισαν νὰ προφητεύουν. Εἰς τὴν
Ἔφεσον τρεῖς μῆνας ἐδίδασκεν εἰς τὴν Συναγωγὴν. Κατόπιν
ἐπὶ δύο ἔτη ἐδίδασκεν εἰς ἓν σχολεῖον, ὅπου πλεῖστοι ἤκουσαν
τὰ χριστιανικά του κηρύγματα. Ἐκεῖ ὁ Παῦλος ἐθεράπευσε καὶ
πολλοὺς ἀσθενεῖς με τὴν βοήθειαν τοῦ Χριστοῦ.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Ἔφεσος ἦτο ἀπὸ τὰς σπουδαιοτέρας πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐδῶ ὑπῆρχε καὶ ὁ περίφημος ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος. Καὶ ὅμως παρ' ὅλα αὐτά, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἐφεσίους ἐπίστευσαν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Παύλου καὶ ἔγιναν Χριστιανοί.

Εἰς τὴν Ἔφεσον ὁ Παῦλος ἔμεινε τρία ἔτη, ἀπὸ τὸ 55-58 μ.Χ. Ἀπ' ἐκεῖ ἦλθεν εἰς Μακεδονίαν καὶ ἐξαναγύρισεν εἰς τὴν Κόρινθον, ὅπου ἔμεινεν ἄλλους τρεῖς μῆνας. Ἐπειτα ἔφυγε διὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὴν *Μίλητον*. Ἐκεῖ ἐκάλεσε τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐφέσου καὶ τοὺς εἶπε:

— Μαζί σας ἐπέρασα ὄλον τὸν καιρὸν μὲ δάκρυα καὶ στεναγμοὺς ἐξ αἰτίας τῶν διαβολῶν τῶν Ἰουδαίων. Ἐδίδαξα τὰ θεῖα διδάγματα καὶ ἔκαμα πολλοὺς Ἕλληνας καὶ Ἰουδαίους νὰ μετανοήσουν. Τώρα θὰ ἀπέλθω διὰ τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅπου μὲ περιμένουν φυλακίσεις καὶ θλίψεις. Αὐτὸ ὅμως δὲν μὲ φοβίζει· ἀρκεῖ νὰ πραγματοποιήσω τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον μοὶ ἀνέθεσεν ὁ Κύριος. Γνωρίζω ὅτι δὲν θὰ μὲ ἴδετε πλέον. Σὰς παρακαλῶ νὰ μείνετε σταθεροὶ εἰς τὴν πίστιν σας, διότι κακοὶ ἄνθρωποι θὰ θελήσουν νὰ σὰς ἀπομακρύνουν ἀπὸ αὐτῆν.

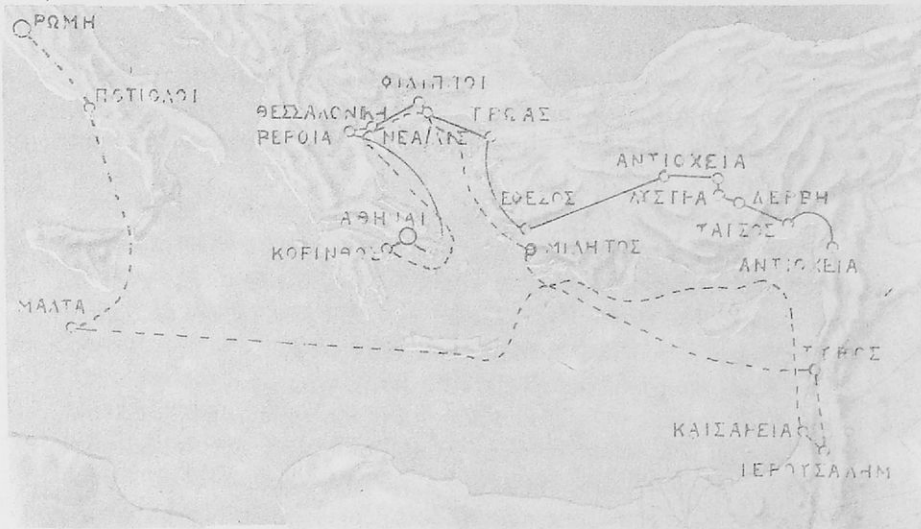
Ἀφοῦ εἶπεν αὐτά ὁ Παῦλος ἐγονάτισε καὶ προσηυχῆθησαν ὅλοι μαζί. Οἱ λόγοι τοῦ ἔκαμαν τοὺς πρεσβυτέρους νὰ συγκινηθοῦν βαθύτατα καὶ κατεφίλουν τὸν Παῦλον διότι δὲν θὰ ἔβλεπον αὐτὸν πλέον καὶ τὸν προέπεμψαν μέχρι τοῦ πλοίου.

17. Ἡ σύλληψις καὶ ἡ φυλάκισις τοῦ Παύλου εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἡ ἀποστολὴ του εἰς Ρώμην

(Πράξ. Ἀποστ. κα' 15 καὶ ἔξης καὶ κα' 37 καὶ ἔξης. Καὶ κη' 30-31)

Ὅταν ἔφθασεν ὁ Παῦλος εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἔγινε δεκτὸς μὲ μεγάλην χαρὰν ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς. Οἱ πρεσβύτεροι καὶ ὁ Ἰάκωβος ὁ Ἀπόστολος, ἐδόξασαν τὸν Θεὸν δι' ὅσα ἔκαμεν ὑπὲρ τῆς θρησκείας καὶ τὸν συνεβούλευσαν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἱερουσαλήμ νὰ προσφέρῃ θυσίαν. Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ θὰ κατέρριπτε τὴν συκοφαντίαν τῶν ἐχθρῶν του, ὅτι δὲν σέβεται τὸν Θεόν.

Ὁ Παῦλος ὑπήκουσεν. Ὅταν ὅμως τὸν εἶδον εἰς τὸν ναὸν οἱ ἐχθροὶ του Ἰουδαῖοι, ἔγιναν πῦρ καὶ μανία. «Θὰ μᾶς μο-

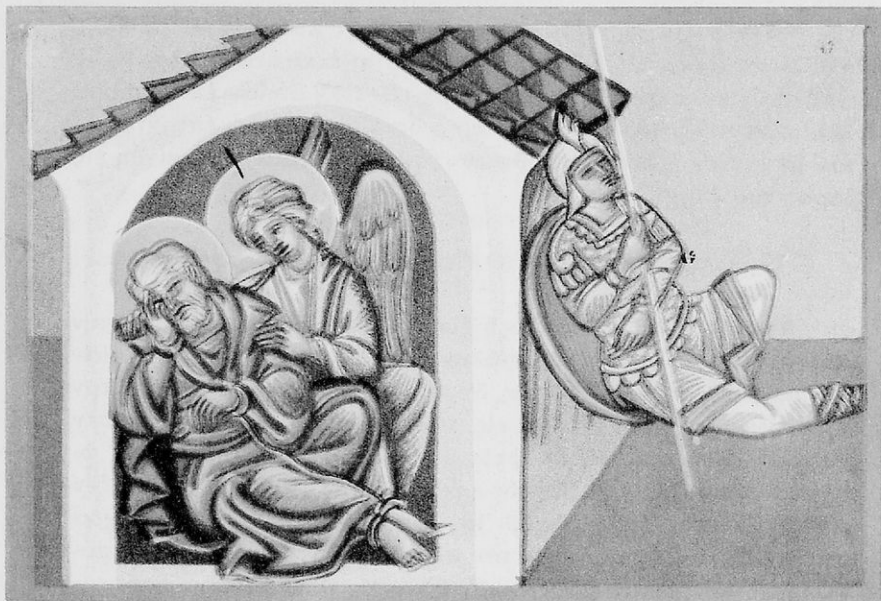
λύνη τὸν ναόν», ἐφώναζαν. Ἡ πόλις ἐγένινεν ἀνάστατος, συνέλαβον τότε τὸν Παῦλον, τὸν ἔσυραν ἔξω, ἤρχισαν νὰ τὸν κυποῦν καὶ ἤθελον νὰ τὸν φονεύσουν. Ἐπρόλαβεν ὁμιλᾶρχος, τὸν ἐπῆρε, τὸν ἔδεσε μὲ ἀλύσσους καὶ διέταξε καὶ τὸν ὠδήγησαν εἰς τὴν φυλακὴν, διότι τὸν ἐνόμιζεν ὡς κακοῦργον. Τὸ πλῆθος τὸν ἠκολούθησε καὶ ὁ Παῦλος παρεκάλεσε τὸν χιλιάρχον καὶ τοῦ ἐπέτρεψε νὰ ὁμιλήσῃ.

18. Ὁμιλία τοῦ Παύλου

(Πράξ. Ἀπ. κα', κβ' 1 καὶ ἐξῆς)

Ὁ Παῦλος διηγήθη εἰς τὸ πλῆθος ὅλην τὴν ἱστορίαν του: Πῶς ἦτο φανατικὸς Ἰουδαῖος καὶ πῶς ἔπειτα ἤλλαξε τὴν θρησκείαν του καὶ ἐγένε Χριστιανός. Μέχρις ἐνὸς σημείου, τὸ πλῆθος παρηκολούθει μὲ ἡσυχίαν. Ἐπειτα ἤρχισε νὰ θορυβῆ, νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ ζητῇ τὴν καταδίκην του εἰς θάνατον. Ὁ χιλιάρχος διέταξε τότε νὰ δείρουν τὸν Παῦλον. Αὐτὸς ὅμως διεμαρτυρήθη καὶ τοὺς εἶπεν ὅτι δὲν εἶχον δικαίωμα νὰ τὸν δείρουν ἐπειδὴ ἦτο Ρωμαῖος πολίτης καὶ διὰ τοῦτο ἐζήτησε νὰ σταλῇ εἰς τὴν Ρώμην νὰ δικασθῇ.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ὁ χιλιάρχος ἐκάλεσε συνέδριον ἀρχιερέων καὶ ὁ Παῦλος ἀπελογήθη. Τὸ συνέδριον ἐδίχασθη, διότι

Όλοι οί άρχιερείς δέν έπέισθησαν ότι ο Παύλος έκαμε κακόν. 'Ο χιλίαρχος τότε άπεφάσισε και τόν έστειλεν εις τόν ήγεμόνα της Καισαρείας Φήλικα δια νά τόν δικάση εκείνος.

Δύο έτη έμεινε φυλακισμένος ο Παύλος και άκόμη δέν ειχε δικασθῆ. Καί όταν άντικατεστάθη ο Φήλιξ με άλλον ήγεμόνα, τόν Φήστον, και πάλιν δέν ειχε δικασθῆ, αλλά παρέμενε φυλακισμένος. Δια νά τεθῆ τέλος εις την ύπόθεσιν του έζήτησε και πάλιν ο Παύλος νά σταλῆ εις την Ρώμην νά δικασθῆ. 'Εκείνην την έποχῆν συνέπεσε νά έπισκεφθῆ την Καισαρείαν ο βασιλεύς 'Αγρίππας και ο Παύλος έκλήθη νά άπολογηθῆ ένώπιόν του. 'Η άπολογία του ητο τόσον πειστική, ώστε ο 'Αγρίππας ειπεν :

«'Ο άνθρωπος αυτός θα ήμποροῦσε άμέσως νά άπολυθῆ, έάν δέν έζῆτει μόνος του νά δικασθῆ εις την Ρώμην» στείλατέ τον εκεί».

Τό πλοϊον τό άποϊον μετέφερε τόν Παύλον εις την Ρώμην, μόλις έφθασεν εις την Μάλταν, συνήντησε μεγάλην τρικυμίαν και έναυάγησε. Θαύμα ητο πώς οί έπιβάται έσώθησαν. Είς

τὴν Μάλταν ἔμεινε τρεῖς μῆνας ὁ Παῦλος καὶ κατοπινὴν μὲ ἄλλο πλοῖον ἔφθασεν εἰς Ῥώμην. Αὐτοκράτωρ ἐκεῖ ἦτο ὁ Νέρων. Ὁ Παῦλος ἔμεινε περιωρισμένος μέσα εἰς μίαν οἰκίαν ἐπὶ δύο ἔτη, ἀλλ' εἶχεν ἐλευθερίαν νὰ διδάσκη ὅσους τὸν ἐπεσκέπτοντο. Ὁταν δὲ ἐγένινεν ἡ δίκη του ἠθώωθη, διότι οὐδεμία ἀπεδείχθη εἰς βάρος του ἐνοχή.

19. Τετάρτη πορεία τοῦ Παύλου καὶ θάνατος αὐτοῦ

Μετὰ τὴν ἀθώωσίν του ὁ Παῦλος ἐπεχείρησε τὴν τετάρτην πορείαν του. Ἐπεσκέφθη πάλιν τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἀσίαν καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Ἔφεσον, ὅπου ἐγκατέστησεν ἐπίσκοπον τὸν Τιμόθεον. Ἀπ' ἐκεῖ ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὴν Ἡπειρον. Ἀκούραστος ὁ ἐμπνευσμένος Ἀπόστολος ὠδήγει τὸν κόσμον εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου. Ἀπ' ἐκεῖ κατέληξεν εἰς τὴν Ῥώμην. Ἐκεῖ τὴν 29 Ἰουνίου τοῦ 67 μ.Χ., ὅταν ὁ χριστιανομάχος Νέρων ἔκαμε τὸν φοβερὸν διωγμὸν, ὁ Παῦλος συνελήφθη καὶ ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον μαζί μὲ τὸν Ἀπόστολον Πέτρον.

Αὐτὸ ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ ἐμπνευσμένου αὐτοῦ Ἀποστόλου. Ἐπὶ 35 ἔτη εἰργάσθη ὅσον κανεὶς ἄλλος μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦτο καὶ ὠνομάσθη κορυφαῖος Ἀπόστολος. Ἐπίσης ὠνομάσθη καὶ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν, διότι ἐκήρυξε τὸν Χριστιανισμὸν καὶ εἰς τοὺς εἰδωλολάτραις. Ὁ Παῦλος ἔγραψε καὶ διαφόρους ἐπιστολάς. Ἐξ αὐτῶν ἄλλας ἔστειλεν εἰς ὠρισμένας Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας καὶ ἄλλας εἰς ὠρισμένα πρόσωπα.

Ἐπιστολάς πρὸς Ἐκκλησίας ἔστειλε: 1 πρὸς Ῥωμαίους, 2 πρὸς Κορινθίους, 1 πρὸς Γαλάτας, 1 πρὸς Ἐφεσίους, 1 πρὸς Φιλιπησίους, 1 πρὸς Κολοσσαεῖς, 2 πρὸς Θεσσαλονικεῖς. Πρὸς πρόσωπα ἔστειλε: 2 πρὸς Τιμόθεον, 1 πρὸς Τίτον, 1 πρὸς Φιλήμονα.

Ἡ Ἐκκλησία μας εὐγνωμονοῦσα δι' ὅσα ὑπὲρ αὐτῆς ὁ ἐμπνευσμένος Ἀπόστολος ἔπραξεν, ἑορτάζει τὴν μνήμην του εἰς τὰς 29 Ἰουνίου μαζί μὲ τὸν Ἀπόστολον Πέτρον. Τότε ψάλλεται καὶ τὸ ἀκόλουθον ἀπολυτικίον:

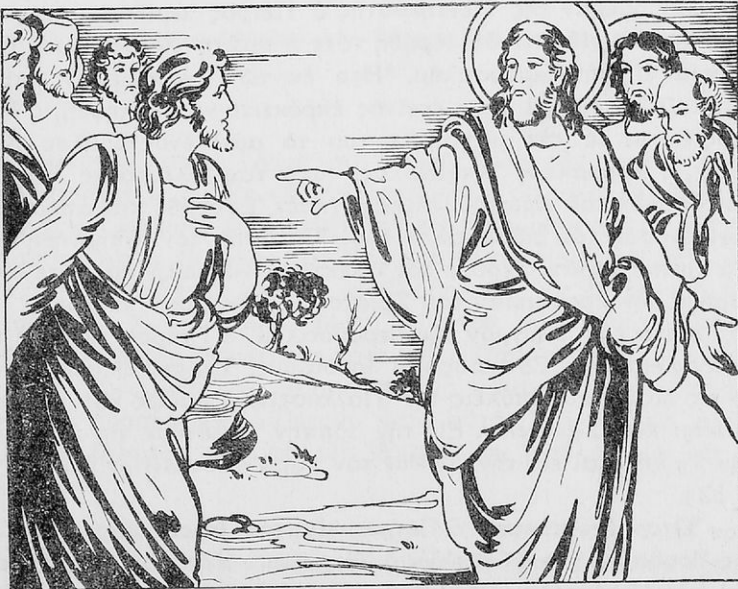
«Οἱ τῶν Ἀποστόλων πρωτόθρονοι καὶ τῆς Οἰκουμένης διδάσκαλοι, τῷ Δεσπότη τῶν ὅλων πρεσβεύσατε εἰρήνην τῇ Οἰκουμένῃ δωρήσασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος.»

20. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος

(Ἰωάν. α' 41 καὶ ἑξῆς. Ματθ. ις' 16 καὶ ἑξῆς καὶ ις' 13 καὶ ἑξῆς. Ἰωάν. ιη' 10 καὶ Μάρκ. ιδ' 66-67)

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος κατήγετο ἀπὸ τὴν Βηθσαϊδᾶ τῆς Γαλιλαίας καὶ ὠνομάζετο κατ' ἀρχὰς *Σίμων*. Ἦτο υἱὸς τοῦ *Ἰωνᾶ*, ἀδελφὸς τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου καὶ ψαρὰς τὸ ἐπάγγελμα. Πρῶτος εἶχε γίνει μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ ὁ Ἀνδρέας. Αὐτὸς εἶπε μίαν ἡμέραν εἰς τὸν Πέτρον: «Εὗρήκαμεν τὸν Μεσίαν. Ἔλα καὶ σὺ νὰ τὸν ἰδῆς». Μεσίαν ἠννέει τὸν Χριστόν. Μόλις ὁ Πέτρος ἀντίκρουσε τὸν Ἰησοῦν, ἐκεῖνος ἔρριψε τοὺς ὄφθαλμοὺς ἐπάνω του καὶ τοῦ εἶπε:

«Σὺ εἶσαι ὁ Σίμων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωνᾶ».

«Σὺ εἶσαι ὁ Σίμων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωνᾶ. Θὰ ὀνομασθῆς Πέτρος». Ἀπὸ τῆς στιγμῆς δὲ ἐκείνης ὁ Σίμων ἔλαβε αὐτὸ τὸ ὄνομα καὶ ἠκολούθησε τὸν Ἰησοῦν. Σημαίνει δὲ Πέτρος, πέτραν, βράχον ἀκλόνητον εἰς τὴν πίστιν. Περὶ τοῦ ὀνόματος Πέτρος, ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος ἀναφέρει τὰ ἑξῆς:

Μίαν φορὰν εὕρισκόμενος ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη τῆς Καισαρείας ἠρώτησε τοὺς Ἀποστόλους: «Τί λέγουν οἱ ἄνθρωποι ὅτι εἶμαι;» Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους ἀπήντησαν: «Ἄλλοι σὲ νομίζουν ὅτι εἶσαι ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης. Ἄλλοι ὅτι εἶσαι ὁ Προφήτης Ἡλίας, καὶ ἄλλοι ὅτι εἶσαι ὁ Προφήτης Ἰερεμίας».

«Καὶ σεῖς τί νομίζετε ὅτι εἶμαι;» ἠρώτησεν ὁ Ἰησοῦς.

«Εἶσαι ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος», ἀπεκρίθη ὁ Πέτρος.

Τότε ὁ Χριστὸς ἀπήντησε: «Καὶ σὺ εἶσαι Πέτρος, δηλαδὴ βράχος, γεμᾶτος ἀπὸ πίστιν. Καὶ ἐπάνω εἰς τὴν πέτραν αὐτὴν θὰ κτίσω τὴν Ἐκκλησίαν μου, θὰ στερεώσω τὴν Θρησκείαν μου».

Τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ὁ Πέτρος ὠμίλησε πρὸς τὸ πλῆθος καὶ εἶδομεν ὅτι ἰδρῦθη τότε ἡ πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἦτο ἐκ τῶν ἡγαπημένων μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὅταν ἐκεῖνος ἐπρόκειτο νὰ συλληφθῆ, ὁ Πέτρος ἔκοψε μὲ τὴν μάχαιράν του τὸ αὐτὶ ἐνός δούλου. Καὶ ὅμως, ὁ θαρραλέος Ἀπόστολος, κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῶν Παθῶν τοῦ Χριστοῦ, ἐλιποψύχησεν. Ἐφοβήθη καὶ ἀπηνήθη τρεῖς φορὰς τὸν διδάσκαλόν του. Ὅταν δὲ τὸν ἀπηνήθη καὶ διὰ τρίτην φορὰν, ἤκουσε τὸν ἀλέκτορα νὰ λαλῆ καὶ τότε ἐνεθυμήθη τὴν προφητείαν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἔκλαυσε πικρῶς.

Μετὰ τὸν διωγμὸν τῆς Ἱερουσαλήμ, ὁ Πέτρος ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς Ἑθνικοὺς καὶ Ἰουδαίους. Ἐπίσης ἐκήρυξεν αὐτὸ εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Παλαιστίνης, καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἰόππην καὶ Σαμάρειαν. Εἰς τὴν Ἰόππην ἀνέστησε τὴν Χριστιανὴν Ταβιθά καὶ εἰς τὴν Λύδδαν τὸν παράλυτον Αἰλίαν (Πρ. Ἀπ. θ' 32).

Ὅταν ἐπέστρεψεν ὁ Πέτρος εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἡγεμῶν τῆς Ἰουδαίας ἦτο ὁ Ἡρώδης ὁ Ἀγρίππας, ὁ ὁποῖος ἐθανάτωσε καὶ τὸν Ἀπόστολον Ἰάκωβον, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰωάννου. Ὁ Ἀγρίππας συνέλαβε τὸν Πέτρον καὶ τὸν ἐφυλάκισεν εἰς μίαν

“Άγγελος Κυρίου ώδήγησε τόν Πέτρον έξω από τήν φυλακήν...

σκοτεινήν φυλακήν. “Άγγελος Κυρίου όμως τήν νύκτα ώδήγησεν αυτόν έξω, χωρίς νά τόν έμποδίσουν οί φύλακες. Έκείθεν έφυγε και έκήρυξε τò Ευαγγέλιον εις διαφόρους πόλεις τής Άσίας και κατά τò τέλος τοϋ βίου του ήλθεν εις τήν Ρώμην. Τότε ο Νέρων διάταξε και τόν συνέλαβον και τήν 29 Ίουνίου τοϋ έτους 67 μ.Χ. ο Πέτρος υπέστη θάνατον μαρτυρικών. Έσταυρώθη. Μαζί του έθανατώθη τότε και ο Παϋλος.

“Η Έκκλησία μας εκτιμώσα τας ύψιστας ύπηρεσίας τας όποιās προσέφερεν ο Πέτρος υπέρ αυτής, τόν έκαμεν “Άγιον και τόν έορτάζει μαζί με τόν Άπόστολον Παϋλον εις τας 29 Ίουνίου.

Τότε ψάλλομεν τò άπολυτίκιον: «Οί τών Άποστόλων πρωτόθρονοι», τò όποιον, όπως ειπομεν προηγουμένως, ψάλλομεν και διά τόν Άπόστολον Παϋλον.

21. Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας

(Μάρκου α' 16 καὶ 35 καὶ ἐξῆς. Ματθ. κεφ. δ' 18 καὶ ἐξῆς)

Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας ἦτο, καθὼς εἶδομεν, υἱὸς τοῦ Ἰωάνᾳ καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου. Κατήγετο δὲ ἀπὸ τὴν Βηθσαϊδᾶ. Θεοσεβῆς καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὸν Θεόν, δὲν ἔπαυε νὰ μελετᾷ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον καὶ τοὺς Προφῆτας. Κατ' ἀρχὰς ἐγίνε μαθητὴς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Ὅταν ὅμως ἐγνώρισε τὸν Ἰησοῦν καὶ συνωμίλησε μαζί του, ἐσαγηνεύθη τόσον ἐκ τῆς ὁμιλίας του, ὥστε ἀμέσως ἔτρεξε καὶ ἀνήγγειλε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν ἀδελφὸν του Πέτρον. Εἶδομεν δὲ τί εἶπε τότε πρὸς ἐκεῖνον.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐξετίμησε τὴν πίστιν τοῦ Ἀνδρέου καὶ αὐτὸν ἐκάλεσεν πρῶτον ὡς μαθητὴν. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀνδρέας ὀνομάζεται *Πρωτόκλητος*. «Ἀφήσατε τὰ δίκτυά σας καὶ ἔλθετε πρὸς ἐμένα διὰ νὰ μάθετε νὰ ἀλιεύετε καὶ ἀνθρώπους, ὄχι μόνον ἰχθῦς», εἶπε πρὸς τοὺς δύο αὐτοὺς ἀδελφοὺς ὁ Χριστὸς καὶ τοὺς ἐκάλεσε καὶ τὸν ἠκολούθησαν.

Μετὰ τὴν Πεντηκοστήν, ὅταν κατέβη τὸ Ἅγιον Πνεῦμα

Ἀφήσατε τὰ δίκτυά σας καὶ ἔλθετε πρὸς ἐμέ . . .

καὶ ἐφώτισε τοὺς Ἀποστόλους, ὁ Ἀνδρέας ἦλθεν εἰς τὰς χώρας τοῦ Εὐξεινοῦ Πόντου, εἰς τὴν Σκυθίαν, τὴν Θράκην, τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Ἥπειρον καὶ εἰργάσθη διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, τὰς ὁποίας ἱδρυσεν, ἱδρυσεν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ *Βυζαντίου*. Ἡ μεγάλη αὐτὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἔπαιξε σημαντικὸν ρόλον εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Γένους ἡμῶν καὶ πολλὰς φορὰς εὗρον οἱ Χριστιανοὶ εἰς αὐτὴν καταφύγιον.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του, ὁ ἀκούραστος Ἀπόστολος ἦλθε νὰ κηρύξη τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὰς Πάτρας. Οἱ εἰδωλολάτραι ὅμως τῆς πόλεως ἐξηγέρθησαν. Ἐπειδὴ ἔτρεφον μῖσος ἄσβεστον κατὰ τῶν Χριστιανῶν, συνέλαβον τὸν Ἀπόστολον καὶ ἀφοῦ τὸν ὑπέβαλον εἰς ἀνεκδιήγητα βασανιστήρια, τὸν ἐ-

σταύρωσαν. Οί εὐσεβεῖς κάτοικοι τῶν Πατρῶν, διὰ νὰ τιμήσουν τὴν μνήμην του, εἰς τὸ μέρος τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ἀποστόλου ἔκτισαν ναόν. Ἀπὸ τινων δὲ χρόνων ἤρχισαν νὰ ἀνεγείρουν καὶ ἄλλον ναόν μεγαλοπρεπέστερον, ὁ ὁποῖος ὁμῶς δὲν ἐτελείωσεν ἀκόμη.

Διὰ τὴν πόλιν τῶν Πατρῶν ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας θεωρεῖται ὡς Ἅγιος πολιούχος καὶ ἡ μνήμη του ἐορτάζεται μὲ ἰδιαιτέραν μεγαλοπρέπειαν εἰς τὰς 30 Νοεμβρίου. Τότε ψάλλεται τὸ ἔξης ἀπολυτίκιον :

«Ὡς τῶν Ἀποστόλων πρωτόκλητος καὶ τοῦ κορυφαίου αὐτάδελφος, τὸν Δεσπότην τῶν ὅλων, Ἀνδρέα, ἱκέτευε, εἰρήνην τῇ Οἰκουμένῃ δωρήσασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος».

Μὲ τὸ ἀπολυτίκιον αὐτὸ ἱκετεύομεν τὸν Ἅγιον Ἀνδρέαν, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀδελφὸς τοῦ κορυφαίου Ἀποστόλου Πέτρου νὰ παρακαλέσῃ τὸν Θεὸν νὰ χάριση εἰρήνην εἰς τὴν Οἰκουμένην καὶ εἰς τὰς ψυχὰς μας τὸ μέγα ἔλεος.

22. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς

(Β' Πράξ. ἰστ' 1, 11 καὶ ἔξῃς. Λουκ. Εὐαγ. κεφ. α' καὶ ἔξῃς)

Ὁ Ἀπόστολος Λουκᾶς κατήγετο ἐκ τῆς Ἀντιοχείας τῆς Συρίας. Ἦτο Ἑλληνικῆς καταγωγῆς καὶ ἱατρὸς τὸ ἐπάγγελμα. Οὗτος δὲν ἐχρημάτισε μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ὑπῆρξε φίλος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησεν εἰς τὸ ἀποστολικόν του ἔργον εἰς διάφορα μέρη. Ἐκ τῆς συναναστροφῆς του δὲ μὲ τὸν Παῦλον ἐγνώρισεν ὁ Λουκᾶς τὸν τρόπον τῆς ζωῆς τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν πρώτων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, τὴν δρᾶσιν αὐτῶν, τὰ διάφορα κηρύγματα καὶ τὴν σύγκρουσιν τῶν Χριστιανῶν μὲ τοὺς Ἰουδαίους.

Διὰ νὰ διαδοθοῦν δὲ αἱ ἀρχαὶ τοῦ Χριστοῦ εἰς κύκλον εὐρύτερον κατὰ τρόπον ἀληθῆ, ἀπεφάσισεν ὁ Λουκᾶς καὶ ἔγραψε τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον καὶ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων.

Τὸ Εὐαγγέλιόν του φθάνει μέχρι τῆς Ἀναλήψεως, αἱ δὲ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων περιγράφουν θρησκευτικά γεγονότα ἀπὸ τῆς Ἀναλήψεως καὶ μετέπειτα.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Παύλου, ἀφοῦ ὁ Λουκᾶς ἔμεινε μόνος, ἔκαμνε περιοδείας εἰς διάφορα μέρη καὶ ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἦτο καὶ ζωγράφος

Θεοῦ. Ἦλθε καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἰς τὰς Θήβας ὅμως, ἵσπως ἀναφέρει ἡ παράδοσις, συνελήφθη, ἐβασανίσθη καὶ ἀπέθανε μὲ θάνατον μαρτυρικόν. Διὰ τὸν Λουκᾶν λέγεται, ὅτι ἦτο καὶ ζωγράφος καὶ ὅπως ἀναφέρει ἓν τροπᾶριον τοῦ Παρακλητικοῦ Κανόνος, κατὰ προτίμησιν ἐζωγράφιζε τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου.

Ἐπίσης ἀναφέρει ἡ παράδοσις ὅτι ὁ Ἀπόστολος Λουκᾶς ἐζωγράφησε τὴν Παναγίαν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, τὴν Παναγίαν τῆς Τήνου, τοῦ Προυσοῦ τῆς Εὐρυτανίας, τῆς Μονῆς Ξυνιάς Ἀλμυροῦ καὶ ἄλλας.

Ἡ Ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία ἐορτάζει τὴν μνήμην τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ τὴν 18 Ὀκτωβρίου. Τὸ ἱερὸν λείψανον αὐτοῦ ὁ υἱὸς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ὁ *Κωνσταντίνος*, τὸ ἔφερεν ἀπὸ τὰς Θήβας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸ ἔθαψεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ὅπου καὶ εὕρεται ὁ τάφος του.

Τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἡ Ἐκκλησία μας ψάλλει τὸ ἕξις ἀπολυτικίον:

«Ἀπόστολε Ἅγιε καὶ Εὐαγγελιστὰ Λουκᾶ, πρέσβευε τῷ ἐλεήμονι Θεῷ, ἵνα παισιμάτων ἄφεσιν παράσῃ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν».

Διὰ τοῦ ἀπολυτικίου αὐτοῦ παρακαλοῦμεν τὸν Ἅγιον καὶ Εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν νὰ μεσιτεύσῃ πρὸς τὸν ἐλεήμονα Θεόν, ἵνα συγχωρήσῃ τὰ ἁμαρτήματά μας.

23. Οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι

(Μάρκ. γ' 16. Λουκ. στ' 14. Κατὰ Ἰωάν. α' 35 καὶ ἐξ. Ματθαίου ι' καὶ ἐξῆς)

Περὶ τοῦ ἔργου τῶν Ἀποστόλων Παύλου, Πέτρου, Ἀνδρέου καὶ Λουκᾶ ὠμιλήσαμεν. Μένει ὅμως νὰ ἐξετασθῇ τὸ ἔργον τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων. Τὶ ἔπραξεν ἕκαστος ἐξ αὐτῶν διὰ τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ καὶ πῶς εἰργάσθη διὰ τὴν στερέωσιν καὶ ἐξάπλωσιν τῆς.

Οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι τοῦ Ἰησοῦ εἶναι οἱ ἐξῆς: Ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης, οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου. Ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰούδας, ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο καὶ Λεβαῖος ἢ Θαδδαῖος. Ὁ Φίλιππος καὶ ὁ

Ναθαναήλ ἢ Βαρθολομαῖος, οἱ ὅποιοι ἦσαν στενοὶ φίλοι. Ὁ Θωμᾶς, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο καὶ Αἰδύμος καὶ ὁ Σίμων ὁ Κανανίτης, ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο καὶ Ζηλωτής. Ὁ Ματθαῖος ὁ Τελώνης καὶ ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, ὁ ἀνάξιος αὐτὸς μαθητὴς τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος ἐπρόδωκε τὸν διδάσκαλόν του διὰ νὰ κερδίῃ τριάκοντα ἀργύρια. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Ματθίου (Πράξ. Ἀποστ. α' κεφ. 20, β' 23.)

Ἐκ τῶν Ἀποστόλων, ὁ Παῦλος εἶναι δέκατος τρίτος μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, διότι αὐτὸς ἐγινε Χριστιανὸς μετὰ τὴν Ἀνάληψιν. Ἐπίσης ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἐγένεν Ἀπόστολος χωρὶς νὰ κληθῆ ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν. Ἀλλ' ἐγένεν ἀκολουθήσας τὸν φίλον του Παῦλον εἰς τὰς περιοδεῖας του καὶ διδαχθεὶς τὸν Χριστιανισμόν ὑπ' ἐκείνου.

24. Ὁ Ἰάκωβος

(Βλ. Ἰωάν. ιθ' 25)

Ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης ἦσαν υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ εἶχον μητέρα τὴν Σαλώμην, ἢ ὁποία, καθὼς γράφει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης εἰς τὸ Εὐαγγέλιόν του, ἦτο ἀδελφὴ τῆς Θεοτόκου.

Ἐπομένως οἱ δύο αὐτοὶ Ἀπόστολοι ἦσαν συγγενεῖς τοῦ Ἰησοῦ. Αὐτοὶ καὶ ὁ Πέτρος ἦσαν περισσότερον συνδεδεμένοι μετὰ τὸν Χριστὸν παρ' ὅ,τι ἦσαν οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι. Διὰ τοῦτο αὐτοὶ καὶ ὁ Πέτρος παρευρέθησαν, ὅταν ἐγένεν ἡ Μεταμόρφωσις του εἰς τὸ ὄρος Θαβὼρ.

Ὁ Ἰάκωβος, ὅταν εἶχε γίνει ἡ πρώτη Ἐκκλησία εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐκρημάτισεν ἀρχηγὸς τῆς Κοινότητός της καὶ ἔδειξε δρᾶσιν ἐξαιρετικὴν. Διὰ τοῦτο προεκάλεσε τὴν ὀργὴν καὶ τὸ μῖσος τῶν Ἰουδαίων ἐναντίον του, ὥστε τὸ Συνεδρίον των νὰ τὸν κατηγορήσῃ εἰς τὸν βασιλέα Ἀγρίππαν. Ἐκεῖνος, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ φανῆ ἀρεστὸς εἰς τοὺς Ἰουδαίους, διέταξε καὶ τὸν συνέλαβον καὶ χωρὶς κανὼν νὰ τὸν δικάσῃ ἔδωκε παραγγελίαν καὶ τὸν ἀπεκεφάλισαν τὸ 44 μ. Χ., κατὰ τὰς ἡμέρας κατὰ τὰς ὁποίας οἱ Ἰουδαῖοι ἐώρταζον τὸ Πάσχα.

Οἱ Χριστιανοὶ κατελυπήθησαν διὰ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τοῦ εὐσεβοῦς καὶ ἐξαιρετικοῦ αὐτοῦ ἀδελφοῦ των, ἡ δὲ Ἐκκλησία ὥρισε νὰ ἐορτάζεται ἡ μνήμη του εἰς τὰς 30 Ἀπριλίου. Τὸ

Ἄπολυτίκιον, τὸ ὁποῖον ψάλλεται κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς του, εἶναι τὸ ἑξῆς:

« Ἀπόστολε ὄγιε Ἰάκωβε, πρέσβευε τῷ ἐλεήμονι Θεῷ, ἵνα πταισμάτων ἄφεσιν παράσχη ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ».

25. Ὁ Ἀπόστολος Ἰωάννης

(Ἰωάν. ιθ' 26 καὶ ἑξῆς)

Ὁ Ἰωάννης εἶναι ὁ γνωστότατος Εὐαγγελιστής, ὁ ὁποῖος συνέγραψε τὸ τέταρτον Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον φέρει τὸ ὄνομα Εὐαγγέλιον κατὰ Ἰωάννην. Ὁ ἴδιος ἔχει γράψει καὶ τρεῖς ἐπιστολάς *Καθολικάς*. Αὗται λέγονται Καθολικαί, διότι δὲν ἀπευθύνονται πρὸς πρόσωπα ὠρισμένα, ἀλλὰ πρὸς ὄλους τοὺς Χριστιανούς.

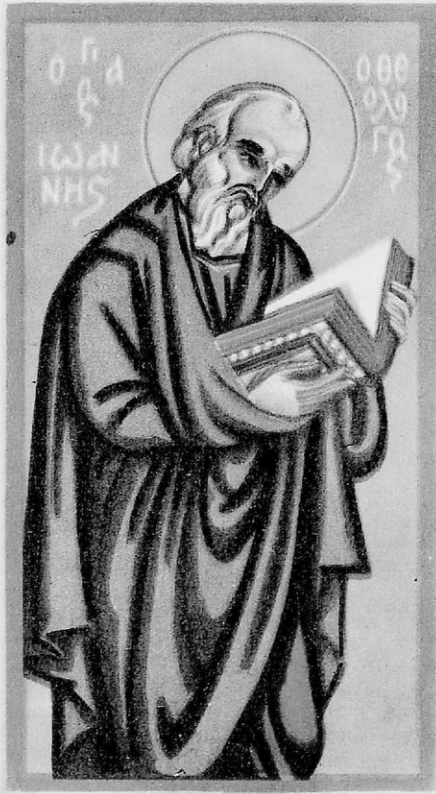
Ὁ ἴδιος Ἀπόστολος ἔγραψε καὶ τὴν *Θεῖαν Ἀποκάλυψιν*, βιβλίον εἰς τὸ ὁποῖον προφητεύει τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς δοκιμασίας τὰς ὁποίας θὰ πάθῃ ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ὁμως εἰς τὸ τέλος θὰ νικήσῃ καὶ θὰ θριαμβεύσῃ. Ἡ Ἀποκάλυψις εἶναι τὸ τελευταῖον βιβλίον τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Ὁ Ἰωάννης ἦτο ἀπὸ τοὺς πλέον ἀφωσιωμένους Ἀποστόλους τοῦ Ἰησοῦ. Ὅταν ἐκείνος ἐσταυρώθῃ, αὐτὸν βλέπομεν νὰ στέκεται πιστὸς πλησίον τοῦ Σταυροῦ καὶ νὰ λαμβάνῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν του τὴν Θεοτόκον, τὴν ὁποῖαν εἶχε τοῦ λοιποῦ ὡς ἰδικὴν του μητέρα. Διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἱερουσαλήμ, ὁ θεῖος οὗτος Ἀπόστολος ἐργάσθη μετὰ παραδειγματικοῦ ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως.

Ἀλλὰ καὶ γενικωτέραν ὑπηρεσίαν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας προσέφερε. Μαζί μὲ τὸν Πέτρον ἦλθεν εἰς τὴν Σαμάρειαν καὶ ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα. Κατόπιν ἦλθεν εἰς

Καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὁ Ἰωάννης ἔλαβε τὴν Θεοτόκον ὑπὸ τὴν προστασίαν του.

: Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης

: Ὁ Ἀπόστολος Ἄνδρᾶς

τὴν Ἔφεσον. Ἐχων δὲ ὡς κέντρον τὴν πόλιν ἐκείνην ἐκήρυττε τὸν Χριστιανισμόν εἰς διάφορα μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Δομιτιανοῦ ὁ Ἰωάννης ἐξωρίσθη εἰς τὴν νῆσον Πάτμον, ὅπου ἔγραψε τὴν Ἀποκάλυψιν. Κατόπιν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἔφεσον. Ἄλλ' εἶχε πλέον φθάσει εἰς γῆρας βαθὺ καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ διδάσκη. Διὰ τοῦτο περιοριζέτο νὰ δίδῃ μόνον εἰς τοὺς Χριστιανούς συμβουλὰς καὶ εὐχὰς. Ἡ σπουδαιότερα εὐχή, τὴν ὁποίαν συνήθιζε νὰ λέγῃ ἦτο: « Τέκνα μου, ἀγαπᾶτε ἀλλήλους ». Ὁ Ἅγιος αὐτὸς Ἀπόστολος,

ὅπως ἀναφέρει ἡ παράδοσις, ἀπέθανεν εἰς γῆρας βαθύ, δταν ἦτο αὐτοκράτωρ ὁ *Τραιανός*. Ἡ Ἐκκλησία μας διὰ νὰ τιμήσῃ αὐτὸν δι' ὅσα ὑπὲρ αὐτῆς ἔπραξεν, ἐορτάζει τὴν μνήμην του εἰς τὰς 8 Μαΐου.

26. Ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰούδας

(Ματθ. κεφ. ι' 2 καὶ ἐξῆς)

Οἱ δύο αὐτοὶ Ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ ἦσαν υἱοὶ τοῦ *Ἀλφραίου* ἢ *Κλεόπα* καὶ ἐργάστησαν μετὰ ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως διὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Περὶ τοῦ Ἰακώβου λέγουν ὅτι ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὰ μέρη τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐχρημάτισεν ὁ πρῶτος Ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἱερουσαλήμ. Ὁ Ἰούδας ἔλαβε τὰ ὀνόματα *Λεββαῖος* καὶ *Θαδδαῖος*, τὰ ὁποῖα φανερώνουν ἀνδρείαν καὶ γενναϊότητα.

27. Ὁ Ἀπόστολος Φίλιππος

(Πράξ. Ἀποστ. η' 21-26 καὶ ἐξῆς)

Ὁ Φίλιππος, φίλος ἀδελφικός τοῦ Ναθαναήλ, κατήγετο ἐκ Βηθσαῖδᾶ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἦτο ἀπὸ τοὺς πρῶτους Ἀποστό-

Ὁ Φίλιππος κηρύττει τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Φρυγίαν

λους, οί όποιοι ήκολούθησαν τόν Χριστόν. Μετά τήν Πεντηκοστήν άνεχώρησεν έκ τής Ίερουσαλήμ και ήλθεν εις τήν Φρυγιάν τής Μικράς Άσίας. Έκει έκήρυξε τό Εύαγγέλιον και ειργάσθη μετά ζήλου ύπέρ τής διαδόσεως του Χριστιανισμού. Είς τήν Ίεράπολιν όμως τής ίδίας χώρας, συνελήφθη ύπό τών ειδωλολατρών, οί όποιοι υπέβαλον αυτόν εις φρικτά βασανιστήρια και άπέθανεν.

Ή Έκκλησία μας άναγνωρίζουσα όλα όσα ύπέρ αυτής έπραξεν, ώρισε νά έορτάζεται ή μνήμη του τήν 14 Νοεμβρίου Τό Άπολυτίκιόν του είναι όμοιον μέ του Άποστόλου Ίακώβου
« Άπόστολε, άγιε, Φίλιππε, πρέσβευε κλπ. ».

28. Ό Άπόστολος Ναθαναήλ

(Ίωάν. κεφ. α΄ 45 και έξής)

Ό Άπόστολος Ναθαναήλ, ό όποιος ώνομάζετο και Βαρθολομαίος, ήκολούθησε τόν Χριστόν άπό τους πρώτους Άποστόλους μαζί μέ τόν άχώριστον και έπιστήθιον φίλον του Φίλιππον. Διεκρίνετο δια τήν μεγάλην του άνεξικακίαν και άγαθότητα και ειργάσθη μέ έξαιρετικόν ένδιαφέρον δια τήν εξάπλωσιν και έπικράτησιν τών άρχων του Εύαγγελίου. Κατά τήν παράδοσιν, ό Φίλιππος μετέβη εις τάς Ίνδίας και έκήρυξεν εκεί τόν Χριστιανισμόν.

Διά τόν άγαθόν και άνεξίκακον αυτόν Άπόστολον ό Ίησους έλεγεν: « Ίδού άγαθός Ίσραηλίτης, έν ω̄ δόλος ούκ έστι». Δηλαδή: Ίδού εις Ίσραηλίτης εις τήν ψυχήν του όποιου δέν ύπάρχει καμία πονηρία. Δια νά τιμήση ή Έκκλησία μας τόν άγαθόν τουτον Άπόστολον, τόν έκαμεν Άγιον και έορτάζει τήν μνήμην αυτού τήν 11 Ίουνίου.

29. Ό Άπόστολος Θωμάς

(Ματθ. κεφ. ι΄ 2 και έξής και Ίωάν. κεφ. κ΄ 19 και έξής)

Ό Άπόστολος Θωμάς κατήγετο έκ τής Άντιοχείας. Όπως δέ άναφέρει ή παράδοσις, έκήρυξε τό Εύαγγέλιον εις τους *Πάρθους*, οί όποιοι είναι λαός συγγενής τών Περσών. Τό όνομα του Θωμά, ό όποιος έλέγετο και *Δίδυμος*, είναι συνδεδεμένον μέ τήν άπιστίαν. Ό Θωμάς έλειπεν, όταν ό Ίησους μετά τήν Άνάστασιν του παρουσιάσθη εις τους άλλους μαθητάς. Όταν

«Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου!», ...»

δὲ ἐκεῖνοι τοῦ ἔλεγον ὅτι εἶδον τὸν Κύριον, αὐτὸς δὲν ἤθελε νὰ πιστεύσῃ. «Πρέπει νὰ τὸν ἴδω ὁ ἴδιος μὲ τὰ μάτια μου διὰ νὰ πιστεύσω», ἀπήντα ὁ Θωμᾶς. Ὁ Ἰησοῦς, διὰ νὰ μὴ ἀφίση τὸν μαθητὴν του ἐν τῇ ἀπιστίᾳ, παρουσιάσθη καὶ πάλιν. Καὶ μόνον ὅταν ὁ Θωμᾶς ἔβαλε τὸν δάκτυλόν του εἰς τὰ σημεῖα τῶν πληγῶν, τότε ἐπίστευσε καὶ ἐφώναξεν: «Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου».

Εἰς τὸ γεγονός αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία μας ἀποδίδει ἰδιαιτέραν σημασίαν καὶ τὸ εορτάζει τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὸ Πάσχα. Ἡ Κυριακὴ αὐτὴ λέγεται Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ (Ἰωάν. κ' 19 καὶ ἐξῆς).

30. Ὁ Ἀπόστολος Σίμων καὶ ὁ Ἀπόστολος Ματθαῖος

(Λουκ. στ' 9-12 καὶ ἐξῆς. Ματθ. θ' 9 καὶ ἐξῆς)

Ὁ Σίμων, ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο καὶ Κανανίτης ἢ Ζηλωτής, δὲν εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης εἰς ποῖα μέρη ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ.

Διὰ τὸν Ἀπόστολον Ματθαῖον γνωρίζομεν ὅτι ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀλφαίου. Ὅταν δὲ τὸν ἐκάλεσεν ὁ Ἰησοῦς διὰ νὰ τὸν κάμῃ μαθητὴν του, ὁ Ματθαῖος ἐξήσκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ τελῶνου καὶ ὠνομάζετο Λευῖς. Κατὰ ἐπικρατοῦσαν παράδοσιν, ὁ Ματθαῖος ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς πολλὰ μέρη: Εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, εἰς τὴν Ἀραβίαν, τὴν Περσίαν, ἀκόμη δὲ καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν.

Ὁ ἴδιος ἔγραψε τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον ἀκούομεν νὰ ἀναγινώσκειται πολλάκις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία διὰ νὰ τιμήσῃ τὴν μνήμην τοῦ εὐσεβοῦς αὐτοῦ καὶ ἀφωσιωμένου Ἀποστόλου, ὥρισε τὸν ἑορτασμόν του τὴν 16 Νοεμβρίου.

Ἄλλος Ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ εἶναι ὁ Ματθίας. Οὗτος, ἀφωσιωμένος εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰησοῦ, διεκρίνετο διὰ τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν βαθεῖαν του πίστιν. Μετὰ τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου καὶ τὴν αὐτοκτονίαν τοῦ κακοῦ αὐτοῦ μαθητοῦ, κατέλαβεν, ὅπως εἶπομεν, διὰ κλήρου τὴν κενὴν θέσιν ἐκείνου. Εἰς ποῖα μέρη ἐδίδαξεν οὗτος ἢ παράδοσις δὲν ἀναφέρει.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος

Ἡ Ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία διὰ νὰ τιμήσῃ ὅλους τοὺς Ἀποστόλους, οἱ ὁποῖοι ἐκήρυξαν τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὸν κόσμον καὶ διέδωκαν καὶ ἐστερέωσαν τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ καὶ ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα διὰ τὸ ὄνομά του, ἐκτὸς τοῦ ἑορτασμοῦ, τὸν ὁποῖον ὥρισε δι' ἓνα ἕκαστον, τοὺς ἑορτάζει καὶ ὅλους μαζί τὴν 30 Ἰουνίου.

Πρὸ τῆς ἑορτῆς τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων τηροῦμεν νηστείαν, ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τῶν Ἁγίων Πάντων. Τὸ Ἀπολυτικίον τὸ ὁποῖον ψάλλεται τότε εἶναι τὸ ἑξῆς:

« Ἀπόστολοι ἅγιοι, πρεσβεύσατε τῷ ἐλεήμονι Θεῷ, ἵνα πταισμάτων ἄφαισι παράσχη ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ».

Δι' αὐτοῦ παρακαλοῦμεν τοὺς Ἀποστόλους νὰ μεσιτεύσουν εἰς τὸν πολυεὔπλαγγνον Θεόν, διὰ νὰ συγχωρήσῃ τὰ ἀμαρτήματα μας.

31. Ἡ ἱδρυσις τῶν πρώτων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἡ ὀργάνωσις των

(Πράξ. Ἀπ. β' 41 καὶ ἐξῆς καὶ ε' 42 στ' καὶ ἐξῆς)

Ἡ πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία, καθὼς γνωρίζομεν, ἰδρύθη εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἰδρυτὴς αὐτῆς θεωρεῖται ὁ Ἀπόστολος Πέτρος. Ἐπειτα ἰδρύθησαν καὶ ἄλλαι εἰς διάφορα ἄλλα μέρη. Καὶ ἐν ὧσφ μὲν ἔζων οἱ Ἀπόστολοι καὶ αἱ Ἐκκλησίαι ἦσαν ὀλίγαι, τὰς διοικοῦσαν ἐκεῖνοι. Ὅταν ὅμως ἐπληθύνθησαν καὶ οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξαρκέσουν εἰς τὴν διοίκησίν των, τότε ἐξελέγησαν ὠρισμένοι εὐσεβεῖς καὶ κατάλληλοι Χριστιανοί, οἱ ὅποιοι ἐχειροτονήθησαν καὶ ἀνέλαβον τὴν διοίκησίν των.

Ἐκάστη ἀπὸ τὰς Ἐκκλησίας ἐκείνας ἦτο ὠργανωμένη κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ ἦσαν μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Ἐξ αὐτῶν μερικοὶ ἦσαν χειροτονημένοι καὶ ἐσχημάτιζαν τὴν τάξιν τῶν κληρικῶν. Οἱ ἄλλοι ὠνομάζοντο λαϊκοί.

Οἱ κληρικοὶ εἶχον τρεῖς βαθμούς, οἱ ὅποιοι ἐλέγοντο βαθμοὶ τῆς Ἱερωσύνης. Ὁ πρῶτος καὶ κατώτερος βαθμὸς ἦτο τοῦ Διακόνου. Ὁ δεῦτερος τοῦ Ἱερέως ἢ Πρεσβυτέρου καὶ ὁ τρίτος τοῦ Ἐπισκόπου. Τοὺς Ἐπισκόπους ἐχειροτόνουν τότε οἱ Ἀπόστολοι. Τὸ μέσον τῆς χειροτονίας μετεχειρίσθησαν κατόπιν καὶ οἱ Ἐπίσκοποι, οἱ ὅποιοι ἐχειροτόνουν τοὺς Διακόνους καὶ Πρεσβυτέρους.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὴν ἐπιστολὴν του τὴν ὁποίαν ἀπέστειλε πρὸς τοὺς Κορινθίους (Α', 1β, 28 καὶ ἐξῆς) ἀναφέρει καὶ ἀξιώματα Ἱερωσύνης. Τοιοῦτα ἦσαν: τῶν Ἀποστόλων, τῶν Προφητῶν, τῶν Ποιμένων, τῶν Διδασκάλων κλπ.

Πᾶσαι αἱ Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι διοικοῦντο κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. Εἶχον τοὺς αὐτοὺς νόμους καὶ ἕκαστος ἐκ τῶν Χριστιανῶν εἴτε κληρικὸς εἴτε λαϊκὸς ἐξετέλει ὠρισμένα καθή-

κοντα. Προϊστάμενος τῆς Ἐκκλησίας ἦτο ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ ὁποῖος καὶ ἐπέβλεπεν ὥστε νὰ ἐφαρμόζωνται μὲ ἀκρίβειαν οἱ νόμοι. Οἱ Πρεσβύτεροι ἐξετέλουν τὴν θεῖαν λειτουργίαν, οἱ δὲ Διάκονοι, οἱ ψάλται καὶ οἱ ἀναγνώσται ἐβοήθουν.

Καὶ ἐν ὄσῳ τὰ ἐκκλησιαστικὰ καθήκοντα ἦσαν ὀλίγα, εὐκόλα καὶ ἀπλᾶ, ἐτακτοποιεῖ καὶ ἐκανόνιζεν αὐτὰ διὰ τὴν περιφέρειάν του ὁ Ἐπίσκοπος. Ὅταν ὅμως ἀργότερον τὰ πράγματα ἤρχισαν νὰ γίνωνται δυσκολώτερα καὶ πολυπλοκώτερα καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ λύσῃ αὐτὰ μόνος του ὁ Ἐπίσκοπος, τότε συνηθροίζοντο καὶ οἱ Ἐπίσκοποι τῶν πέριξ περιοχῶν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, συνεσκέπτοντο καὶ εὔρισκον λύσεις διὰ τὰ ἐν λόγῳ ζητήματα. Αἱ συγκεντρώσεις αὐταὶ τῶν Ἐπισκόπων ἐλέγοντο *Σύνοδοι ἐπαρχιακαὶ* καὶ αἱ ἀποφάσεις τῶν ἦσαν ἔγκυροι καὶ σεβασταὶ ἀπὸ ὅλας τὰς Ἐκκλησίας.

Πρόεδρος αὐτῶν τῶν Συνόδων συνήθως ἐγένετο ὁ Ἐπίσκοπος τῆς πρωτεύουσας, τῆς Μητροπόλεως. Σὺν τῷ χρόνῳ οἱ Ἐπίσκοποι τῶν Μητροπόλεων ἤρχισαν νὰ θεωροῦνται ὡς ἔχοντες ἀνωτέραν θέσιν ἀπὸ τοὺς λοιποὺς Ἐπισκόπους καὶ ἐλέγοντο *Μητροπολίται*.

Εἰς μερικὰς σημαντικὰς πόλεις τοῦ καιροῦ ἐκείνου ὑπῆρξαν *Μητροπολίται*, οἱ ὁποῖοι παρουσίασαν ἰκανότητα καὶ δράσιν ἐξαιρετικὴν εἰς τὴν διοίκησιν τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν. Ἐπίσης παρουσίασαν πνευματικὴν ὑπεροχὴν εἰς τὴν ἐπίλυσιν ζητημάτων θρησκευτικῶν. Οἱ *Μητροπολίται* αὗτοὶ ἦσαν τῆς Ρώμης, τῶν Ἱεροσολύμων, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Ἐφέσου. Αὐτοὶ ὠνομάσθησαν *Ἀρχιεπίσκοποι* καὶ *Ἐξαρχοὶ* καὶ ἀργότερον *Πατριάρχαι*.

Οἱ Πατριάρχαι τῆς Ρώμης καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας ὠνομάσθησαν καὶ *Πάπαι*, δηλαδὴ Πατέρες. Ἐκ τῶν Πατριαρχῶν τούτων ἔχομεν τὰ πέντε Πατριαρχεῖα: Ἡτοι τῆς *Ρώμης*, τῆς *Ἀλεξανδρείας*, τῆς *Ἀντιοχείας*, τῆς *Κωνσταντινουπόλεως* καὶ τῶν *Ἱεροσολύμων*.

Ἐκαστον Πατριαρχεῖον εἶχε τὴν ἰδικὴν του περιοχὴν μὲ τοὺς Μητροπολίτας του καὶ τοὺς Ἐπισκόπους του. Ἦτο ἡ ἀνωτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ τῆς περιοχῆς καὶ εἰς αὐτὴν ἦσαν ὑποχρεωμένοι ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ νὰ πειθαρχοῦν καὶ νὰ ὑπακούουν. Κατ' ἀρχὰς τὰ Πατριαρχεῖα εἶχον μεταξύ τῶν σύμπτνοιαν. Τὰ συνέδεεν ἡ ἀγάπη ἢ χριστιανικὴ. Ὅταν εἶχον νὰ ἐξετάσουν ζητή-

ματα γενικώτερα, τὰ ὅποια ἐνδιέφερον ὅλας τὰς Ἐκκλησίας συνεκάλουν Σύνοδον, ἡ ὅποια ἐλέγετο *Οἰκουμενική*. Ἐφερε δι' αὐτὸ τὸ ὄνομα, διότι ἐλάμβανον εἰς αὐτὴν μέρος ὅλοι οἱ Μητροπολίται τῆς Οἰκουμένης.

32. Αἱ Ἀποστολικαὶ Ἐκκλησίαι καὶ αἱ μεταξύ των σχέσεις

Αἱ Ἐκκλησίαι, τὰς ὁποίας ἴδρυσαν οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὰ διάφορα μέρη εἰς τὰ ὅποια μετέβαινον καὶ ἐδίδασκον, ὠνομάζοντο *Ἀποστολικαί*. Ἐλαβον δὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα καὶ διότι ἰδρύθησαν ὑπὸ τῶν ἰδίων τῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ διότι ὠργανώθησαν ὑπ' αὐτῶν. Τοιαῦται Ἐκκλησίαι ἦσαν πολλαί: τῆς Ἱερουσαλήμ, τῆς Ρώμης, τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς Ἐφέσου, τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Κορίνθου. Αὗται εἶχον μεταξύ των σχέσεις καὶ δεσμοὺς καὶ δὲν ἔπαυον νὰ ἐπικοινωνοῦν καὶ δι' ἀλληλογραφίας. Πρῶτη δὲ Ἐκκλησία Ἀποστολική, ὅπως γνωρίζομεν, ἰδρύθη ἀπὸ τὸν Πέτρον εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἀπετελέσθη ἀπὸ Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν.

Ἀποστολικὰς Ἐκκλησίας ἴδρυσεν ἐπίσης ὁ Παῦλος εἰς τὴν Συρίαν, Μικρὰν Ἀσίαν καὶ Κύπρον, κατὰ τὴν πρώτην πορείαν του. Ἐπίσης ἴδρυσεν τοιαύτας εἰς τοὺς Φιλίππους, εἰς τὴν Βέριαν, εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ Κόρινθον. Εἰς ἄλλην πάλιν πορείαν του ἴδρυσεν Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν Ρώμην.

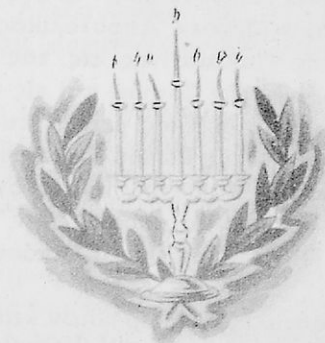
Ὁ Πέτρος πάλιν ἴδρυσεν Ἀποστολικὰς Ἐκκλησίας εἰς διάφορους πόλεις τῆς Παλαιστίνης εἰς τὰς ὁποίας ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον, ὅπως εἰς τὴν Ἰόππην καὶ εἰς τὴν Σαμάρειαν. Εἰς τὸ τέλος τοῦ βίου του ὁ ἴδιος μετέβη καὶ εἰς τὴν Ρώμην καὶ διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης εἶναι ἀπὸ δύο Ἀποστόλους Ἀποστολική, ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον καὶ ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον Πέτρον. Ὁ Ἀνδρέας ἴδρυσεν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν Πατρῶν, ὅπως καὶ Ἀπόστολοι ἄλλοι ἴδρυσαν ἄλλας.

Ἐκ τῶν Ἀποστολικῶν Ἐκκλησιῶν κατέλαβον τὰς πρώτας θέσεις ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης, διότι ἡ πόλις αὐτὴ ἦτο ἡ πρωτεύουσα τοῦ Κράτους, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας, ἐπειδὴ καὶ ἡ πόλις αὐτὴ ἦτο πρωτεύουσα τῆς Συρίας, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀ-

λεξανδρείας, τῆς Καισαρείας, τῆς Ἐφέσου καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Θεσσαλονίκης. Εἰς μερικές ἐκ τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων οἱ Χριστιανοί, οἱ ὅποιοι τὰς ἀπετέλουν, προήρχοντο ἀπὸ Ἰουδαίους. Εἰς ἄλλας ἀπὸ εἰδωλολάτραι, οἱ ὅποιοι ἔγιναν Χριστιανοὶ καὶ εἰς ἄλλας ἀπὸ Ἰουδαίους καὶ εἰδωλολάτραι. Μεταξὺ τῶν εἰδωλολατρῶν συμπεριλαμβάνονται καὶ οἱ Ἕλληνες.

Ὅταν οἱ Ἀπόστολοι ἀπέθανον, ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἔπαυσε νὰ ἐξαπλώνεται. Ἐξηκολούθησε καὶ τότε ἡ ἵδρυσις νέων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι ἠκολούθησαν κατὰ γράμμα τὰς Ἐκκλησίας τὰς Ἀποστολικὰς. Ἐτήρησαν τοὺς Ἀποστολικούς κανόνας, τὰ διδάγματα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ πᾶν ὅ,τι ἐκήρυξεν ὁ Χριστός. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ νεώτεροι αὐταὶ Ἐκκλησίαι ὠνομάσθησαν Ἀποστολικαί.

Ὅλοι δὲ ὁμοῦ ἠνωμένοι ἀπέτελεσαν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ὅπως τὴν ἠθέλησε καὶ τὴν ἐκήρυξεν Ἐκεῖνος. Ἀλλὰ καὶ σήμερον ὅσαι Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι ἰδρύονται καὶ ἀκολουθοῦν πιστῶς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, ὀνομάζονται ἐπίσης Ἀποστολικαί.

33. Οἱ διωγμοὶ τῶν Χριστιανῶν

(Πρ. Ἀπ. ιθ' 24 καὶ ἔξης)

Ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ, ἀφ' οὔτου ἤρχισε νὰ διαδίδεται, εὖρεν ἐχθροὺς ἰσχυροὺς ἐναντίον τῶν ὁποίων δὲν ἔπαυσε νὰ ἀγωνίζεται. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ εἰδωλολάτραι. Οἱ Ἰουδαῖοι κατεδίωκον τοὺς Χριστιανοὺς ἀπὸ φόβον μήπως ἐπικρατήσῃ ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ καὶ παύσῃ νὰ ἰσχύῃ ὁ Μωσαϊκὸς νόμος. Καὶ τὸν φόβον αὐτὸν εἶχον πρὸ πάντων οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὅποιοι ἐβλεπον ὅτι, ἂν ἔπαυε νὰ ὑπάρχῃ ἡ θρησκεία των, θὰ ἔχαναν τὴν δυνάμιν των καὶ τὰ συμφέροντά των, τὰ ὅποια εἶχον εἰς τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν.

Ἄκριβως δὲ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν προσεπάθουν νὰ ἐμποδίσουν τὴν διάδωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, νὰ καταδιώκουν τοὺς Χριστιανοὺς καὶ νὰ ἐξεγείρουν τὰ πλήθη ἐναντίον των. Διὰ τοῦτο μετεχειρίζοντο τὴν συκοφαντίαν καὶ ἐδημιουργοῦν ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν ἀτμόσφαιραν δυσμενῆ, ὥστε νὰ τοὺς μισῇ ὁ λαός, νὰ τοὺς ἀποστρέφεται καὶ νὰ τοὺς καταδιώκῃ. Οἱ εἰδωλολάτραι πάλιν ἐμίσουν τοὺς Χριστιανοὺς, διότι ἡ θρησκεία των ἦτο διάφορος μετὰ τὴν ἰδικὴν των, ἡ ὅποια παρεδέχετο πολλοὺς θεοὺς.

Πολὺ ἐπίσης κατεδίωκον τοὺς Χριστιανοὺς εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ οἱ Φαρισαῖοι, οἱ ὅποιοι ἦσαν πολὺ ἐναντίον των φανατισμένοι. Ἄγριώτερα ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους καμμία ἄλλη τάξις τῶν Ἰσραηλιτῶν δὲν κατεδίωξε τοὺς Χριστιανοὺς. Οἱ Φαρισαῖοι ἐκατηγόρουν αὐτοὺς εἰς τὰς Ῥωμαϊκὰς ἀρχὰς ὅτι δὲν σέβονται τὸν Θεόν, ὅτι ζητοῦν ν' ἀποτινάξουν τὴν Ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν καὶ ὅτι εἶναι διεστραμμένοι, κακοὶ καὶ ἀνήθικοι.

Ἐκ τῶν εἰδωλολατρῶν ἐμίσουν πάλιν τοὺς Χριστιανοὺς ὅσοι κατεσκευάζον ἀγάλματα, ὅσοι ἐκτιζον ναοὺς, βωμοὺς κλπ. Τί θὰ ἐγίνοντο ἂν ἐπεκράτει ἡ νέα θρησκεία ; Εἰς ποίους θὰ ἐπώλουν τὰ ἀγάλματά των ; Ἡ τί ἀρχαίους ναοὺς θὰ ἐκτιζον, ἂν ἐγίνοντο ὅλοι Χριστιανοί ;

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ὅλα τὰ μέρη εἰς τὰ ὅποια ἐφανερώθη ὁ Χριστιανισμός, ὑπήγοντο εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ρωμαίων. Οὗτοι ἐπέτρεπον εἰς τοὺς ὑπηκόους των νὰ πιστεύουν οἰανδήποτε θρησκείαν ἤθελον, ἔφθανε μόνον νὰ μὴ μετέδιδον αὐτὴν εἰς Ρωμαίους πολίτας.

Συμφώνως μὲ τοὺς Ρωμαϊκοὺς νόμους ὁ ἀνώτατος πολιτικός ἀρχὼν ἐθεωρεῖτο καὶ ὁ μεγαλύτερος θρησκευτικός ἀρχηγός. Εἰς αὐτὸν ἔδιδον ὄρκον οἱ πολῖται καὶ οἱ στρατιῶται καὶ τοῦ προσέφερον θυμίαμα ὡς θεόν. Ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ἤρνεϊτο νὰ συμμορφωθῆ, ἐθεωρεῖτο ὅτι διέπραττεν ἔγκλημα κατὰ τῆς πολιτείας καὶ τῆς θρησκείας.

Ἡ θρησκεία ὅμως τοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ δὲν ἀνεγνώριζε τοιοῦτου εἴδους τιμὰς εἰς ἀνθρώπους, ἤρχετο εἰς σύγκρουσιν μὲ τὴν Ρωμαϊκὴν Πολιτείαν. Ἐπίσης εἰς σύγκρουσιν ἤρχετο διότι διὰ τῶν διδασκαλιῶν καὶ τῶν κηρυγμάτων τῆς προσεῖλκυεν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν καὶ Ρωμαίους πολίτας. Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους ἔγιναν ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν φοβεροὶ διωγμοί, τόσον ἐκ μέρους τῶν Ρωμαίων, ὅσον καὶ ἐκ μέρους τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ τῶν Ἰουδαίων.

Οἱ φοβερῶτεροι διωγμοὶ ἔγιναν ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων *Νέρωνος*, *Δεκίου*, *Δομιτιανοῦ*, *Διοκλήτιανου* καὶ ἄλλων. Ὁ πρῶτος διωγμὸς ἔγινεν, ὅπως εἶδομεν, εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Κυρίως ὅμως οἱ διωγμοὶ ἔγιναν ἀπὸ τὸ 64 μ.Χ., ὅταν αὐτοκράτωρ τῶν Ρωμαίων ἦτο ὁ Νέρων. Ἐπαυσαν δὲ κατὰ τὸ ἔτος 313, ὅταν ἔγινεν αὐτοκράτωρ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος.

34. Ὁ διωγμὸς τοῦ Νέρωνος

Εἷς ἐκ τῶν ἀγριωτέρων Ρωμαίων αὐτοκρατόρων, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα θὰ ἀναφέρῃ μὲ φρίκην ὁ Χριστιανικός κόσμος, ὑπήρξεν ὁ Νέρων. Διὰ νὰ φανῆ πόσον θηριώδη καὶ ἄγρια ἔνστικτα ἐκκλίνειν εἰς τὴν ψυχὴν του ὁ αὐτοκράτωρ αὐτός, ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι ἐδηλητηρίασε τὴν μητέρα του *Ἀγριππίαν*, ἐφό-

Χωρίς δισταγμόν ὁ Νέρων διέδωκεν ὅτι τὸ πῦρ τὸ ἔθεσαν
οἱ Χριστιανοί...

νευσε τὴν σύζυγόν του Ὀκταβίαν, τὸν διδάσκαλόν του φιλόσο-
φον Σελέναν καὶ τόσους ἄλλους Ρωμαίους, οἱ ὅποιοι ἐξεῖχον εἰς
ἦθος καὶ ἰκανότητα.

Ὁ Νέρων ἔγινεν αὐτοκράτωρ εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν καὶ ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 54—68 μ.Χ. Ἐνῶ κατὰ βᾶθος ἦτο θηριώδης προσεποιεῖτο ὅτι ἔχει ψυχὴν εὐαίσθητον καὶ καλλιτεχνικὴν, ὅτι ἀγαπᾷ τὰς ὡραίας τέχνας, τὴν ποίησιν, τὴν ζωγραφικὴν, τὴν μουσικὴν. Κατὰ τὸ ἔτος 61 ἐπεσκέφθη τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ παίξῃ κιθάραν εἰς τοὺς ἀγῶνας τοὺς Ὀλυμπιακοὺς. Μετέβαινεν εἰς τὰ θεάτρα καὶ ἐζήτηι νὰ τὸν ζητωκραυγάζουν καὶ νὰ τὸν στεφανώνουν ὡς διαπρεπὴ καλλιτέχνην. Αἰμοβόρος καὶ κακοῦργος τὴν ψυχὴν, ἔθεσε πῦρ εἰς τὴν Ρώμην, τὸ ὅποιον κατέκαυσε μέγα μέρος αὐτῆς. Τὸ ἔκαμε διὰ νὰ λάβῃ μίαν ἰδέαν τῆς πυρπολήσεως τῆς Τροίας ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων! Ὅταν ὁμοῦ εἶδεν ὅτι ὁ λαὸς ἐξανέστη ἐναντίον του, τότε χωρὶς δισταγμῶν διέδωκεν ὅτι τὸ πῦρ τὸ ἔθεσαν οἱ Χριστιανοί, διὰ νὰ καύσουν τοὺς ναοὺς τῶν εἰδωλολατρῶν. Ἡ κατηγορία ἔγινε πιστευτὴ καὶ ὁ Ρωμαϊκὸς λαὸς ὤρμησεν ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν ὡς μαινόμενος.

Εἶναι ἀπερίγραπτα τὰ ὅσα ἐδοκίμασαν τότε οἱ δύσμοιροι Χριστιανοί. Τοὺς ἔρριπτον εἰς τὸ πῦρ, τοὺς ἔρριπτον εἰς κλωβοὺς ἀγρίων θηρίων καὶ ἐκεῖνα τοὺς κατεσπάραζον, τοὺς ἐρ-

ράντιζον με εϋφλεκτα υγρά και τους ἔκαιον ὡς πυροτεχνήματα. Χιλιάδες ἦσαν τότε τὰ θύματα τῶν Χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι ἐθανατώθησαν κατὰ τὸν φοβερόν ἐκεῖνον διωγμόν. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐμαρτύρησαν τότε ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος.

35. Ὁ διωγμός ἐπὶ αὐτοκράτορος Δομιτιανοῦ

Ὁ Δομιτιανός, καθὼς καὶ ὁ Νέρων, ὑπῆρξεν εἰς ἓκ τῶν σκληρῶν αὐτοκρατόρων τῆς Ρώμης. Ἦτο υἱὸς τοῦ *Ὀυεσπασιανοῦ* καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὸν Ρωμαϊκὸν θρόνον τὸ 81 μ. Χρ. Ἐβασίλευσε δὲ 15 ἔτη. Καθ' ὄλον τὸ διάστημα τῆς βασιλείας του, δὲν ἔκανε καμμίαν εὐκαιρίαν νὰ πράττῃ τὸ κακόν. Καὶ συγγενεῖς του ἀκόμη ἐθανάτωσε καὶ διαφόρους πολίτας, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀξιώματα. Ἦρπαζε δὲ τὰς περιουσίας τῶν θυμάτων του, διὰ νὰ αὐξάνῃ τὴν ἰδικήν του περιουσίαν. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του πολλοὶ φιλόσοφοι ἐδιώχθησαν ἀπὸ τὴν Ρώμην καὶ ἄλλοι ἐθανατώθησαν.

Διὰ νὰ ἐνεργήσῃ διωγμόν ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν, διέδωκεν ὅτι εἶναι ἄθεοι καὶ ὅτι ἐπιβουλεύονται τὴν ἀνεξαρτησίαν

του Κράτους. "Όλα τὰ βασανιστήρια ὅσα εἶχον τεθῆ εἰς ἐνέργειαν ἐπὶ Νέρωνος ἐπανελήφθησαν καὶ ἐπὶ Δομιτιανοῦ καὶ πλεῖστοι Χριστιανοὶ εὗρον μαρτυρικὸν θάνατον. Δὲν περιορίσθησαν δὲ οἱ διωγμοὶ μόνον εἰς τὴν Ρώμην, ἀλλ' ἐπεξετάθησαν καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας ἐπαρχίας τοῦ Κράτους του. Τότε ἐμαρτύρησε καὶ ὁ Ἄρεοπαγίτης Διονύσιος, ὅπως καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου *Τιμόθεος* καὶ *Ὀνήσιμος*.

Ὁ Δομιτιανὸς θὰ ἐπροξένει ἀσφαλῶς καὶ ἄλλας συμφορὰς εἰς τὸν Χριστιανικὸν κόσμον ἀλλ' εὐτυχῶς δὲν ἐπρόφθασε. Τὸ 96 ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῶν ὑπηκόων του, οἱ ὅποιοι συνώμοσαν ἐναντίον του, διότι δὲν ἠδύναντο νὰ τὸν ὑποφέρουν. Τοιούτοτρόπως ἀπῆλλάγησαν οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ ἄλλα φοβερώτερα μαρτύρια.

36. Ὁ διωγμὸς ἐπὶ Τραϊανοῦ

Ὁ Τραϊανὸς ἐβασίλευσεν ἀπὸ τὸ 98-117 μ. Χ. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς βασιλείας του ἔθεσεν εἰς ἐφαρμογὴν τὸν νόμον, ὁ ὅποιος εἶχε γίνε ἐπὶ Αὐγούστου. Ὁ νόμος ἐκεῖνος ἀπηγόρευεν εἰς τοὺς πολίτας νὰ ἔχουν συλλόγους, ἢ νὰ πιστεύουν εἰς ἔθρησκείας, αἱ ὅποια ἦσαν ἀντίθετοι μετὰ τὴν θρησκείαν τοῦ Κράτους.

Εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ βασιλείου ἐκτίσθησαν τότε ναοὶ διὰ τὴν Θεάν Ρώμην καὶ τὸν Θεῖον Αὐγούστον, εἰς τοὺς ὁποίους ὅλοι οἱ πολῖται καὶ οἱ στρατιωτικοὶ ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ προσφέρουν θυσίαν. Ὅσοι ἠρνοῦντο ἔθεωροῦντο ἐχθροὶ τοῦ Κράτους καὶ τῆς θρησκείας. Ἄλλὰ καὶ ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία, συμφῶνως μετὰ τὸν ἀνωτέρω νόμον ἦτο ἀπηγορευμένη, ὡς ἀσυμβίβαστος μετὰ τὴν θρησκείαν τοῦ Κράτους, τὴν εἰδωλολατρικὴν.

Πληθὸς Χριστιανῶν τότε κατεδιώχθησαν, ἐβασανίσθησαν καὶ ἐθανατώθησαν. Μεταξὺ αὐτῶν οἱ ὅποιοι ἐθανατώθησαν ἦτο καὶ ὁ μαθητὴς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Ἀντιοχείας *Ἰγνάτιος*. Ὁ ἅγιος αὐτὸς κληρικὸς εἶχε χρηματίσει τεσσαράκοντα ὀλόκληρα ἔτη Ἐπίσκοπος εἰς τὴν περιοχὴν Ἀντιοχείας καὶ διεκρίνετο διὰ τὴν ἀγαθότητα τῆς ψυχῆς του.

Εἰς μίαν ἐκστρατείαν τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ Τραϊανὸς διὰ νὰ πολεμήσῃ τοὺς ἐχθροὺς του, διῆλθεν ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν. Ὁ Ἰγνάτιος παρουσιάσθη ἐνώπιόν του καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ παύσῃ τοὺς διωγμοὺς ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν. Ὁ σκληρὸς ὅμως αὐτο-

Μεταξύ τῶν ἄλλων Χριστιανῶν συνελήφθη καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Ἰγνάτιος.

κράτωρ ὄχι μόνον δὲν ἤκουσε τὴν παράκλησιν τοῦ σεβασμίου ἱεράρχου, ἀλλὰ καὶ διέταξε νὰ τὸν ὀδηγήσουν εἰς τὴν Ρώμην καὶ νὰ τὸν θανατώσουν.

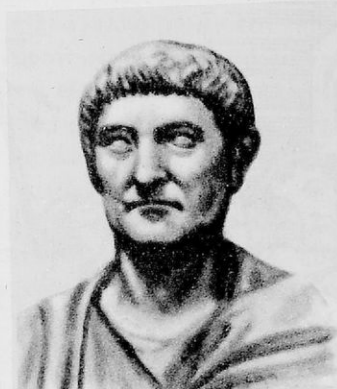
Καὶ ὁ θάνατός του ὑπῆρξε μαρτυρικός. Ἦτο τὸ ἔτος 103, ὅταν οἱ Ρωμαῖοι συγκεντρωμένοι εἰς τὸ ἀμφιθέατρον ἐώρταζον μίαν ἑορτὴν. Μέσα εἰς κλωβοὺς σιδηροὺς ἦσαν κλεισμένοι λέοντες. Ἐντὸς αὐτῶν ἔρριψαν τὸν σεβάσιμον ἱεράρχην καὶ τὸν κατεσπάραξαν.

Ἐπὶ Τραϊανοῦ ἐμαρτύρησε διὰ φρικτοῦ θανάτου καὶ ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Ἱερουσαλὴμ Συμεὼν, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀνεψιὸς τῆς Παρθένου Μαρίας καὶ ἦτο ἡλικίας 120 ἐτῶν. Καὶ ὅμως, παρ' ὅλην τὴν προκεχωρημένην του ἡλικίαν, ὁ σκληρὸς αὐτοκράτωρ διέταξε καὶ τὸν ἐσταύρωσαν.

ΣΕΠΤΙΜΙΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ

ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟΣ

ΤΡΑΙΑΝΟΣ

37. Διωγμοί επί 'Αδριανού, 'Αντωνίου του Εύσεβους
καί Μάρκου Αύρηλίου

Οι αυτοκράτορες αυτοί έβασίλευσαν από τοῦ έτους 117 μ. Χρ. μέχρι τοῦ 180. Κατά τὸ διάστημα τῆς βασιλείας των συνέπεσε νά πάθῃ ἡ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία διάφορα ἀτυχήματα. Οἱ βόρειοι ἔχθροί ἐπανεστάτησαν ἐναντίον τῆς καί τῆς ἐπροξένησαν καταστροφάς. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐπίσης εἶχον ἐπαναστατήσει. Ἡ Ἄντιόχεια, ἡ Νικομήδεια, πολλαὶ νῆσοι καί πολλαὶ πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἔπαθον ἀπὸ σεισμούς. Ἄκόμη καί ἡ πείνα ἐταλαιπώρησε τοὺς κατοίκους.

Τὴν ἐποχὴν λοιπὸν ἐκείνην οἱ εἰδωλολάτραι καί οἱ ἄλλοι ἔχθροί τοῦ Χριστιανισμοῦ διέδωκαν, ὅτι ὅλα τὰ κακὰ προέρχονται ἐκ τῶν Θεῶν, οἱ ὅποιοι θέλουν νά τιμωρήσουν τὸν κόσμον διότι ἄφινε τοὺς Χριστιανούς νά περιφρονοῦν τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν. Ἀσυγκράτητος τότε ἐξέσπασεν ἡ μανία τοῦ πλήθους καί οἱ Χριστιανοὶ ἔπαθον πολλὰ.

Εἰς τὴν Σμύρνην ἐμαρτύρησε μαζί με ἄλλους καί ὁ Ἐπίσκοπος *Πολύκαρος*, ἄνθρωπος γεμάτος ἀγαθότητα καί ἀφωσιωμένος Ἱεράρχης τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἦτο μαθητὴς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καί ἡ Ἐκκλησία τῆς Σμύρνης ἐπὶ

ΜΑΡΚΟΣ ΑΥΡΗΛΙΟΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΠΙΟΣ

Εἰς τὴν Σμύρνην ἔρριψαν τὸν Ἐπίσκοπον Πολύκαρπον εἰς τὴν φυλακὴν...

τῶν ἡμερῶν του εἶχε καταστή σπουδαῖον χριστιανικὸν κέντρον εἰς ὀλόκληρον τὴν Δυτικὴν Μικρὰν Ἀσίαν.

Τὸν εὐσεβῆ λοιπὸν καὶ ἅγιον αὐτὸν κληρικόν, τὸν συνέλαβον οἱ εἰδωλολάτραι, τὸν ἔρριψαν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἠξίωσαν νὰ προσφέρῃ θυσίαν εἰς τοὺς ἀρχαίους θεοὺς. Ἐπειδὴ ἠρνήθη, διέταξαν νὰ καὶ ζωντανός. Καθ' ὄλην τὴν ὥραν τοῦ μαρτυρίου του ὁ ἀγαθὸς Ἐπίσκοπος προσήχετο πρὸς τὸν Θεὸν διὰ

τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου. Τὸ μαρτύριον τοῦ Πολυκάρπου ἐγένετο εἰς τὸ στάδιον τῆς Σμύρνης τὸ 154 ἐπὶ *Μάρκου Αὐρηλίου*. Τὴν μνήμην του ἡ Ἐκκλησία μας ἑορτάζει εἰς τὰς 23 Φεβρουαρίου.

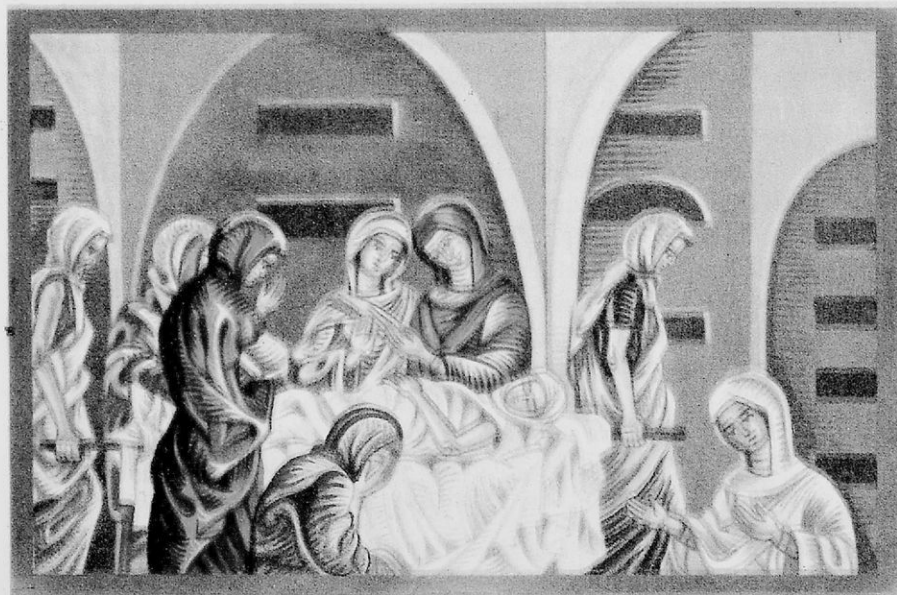
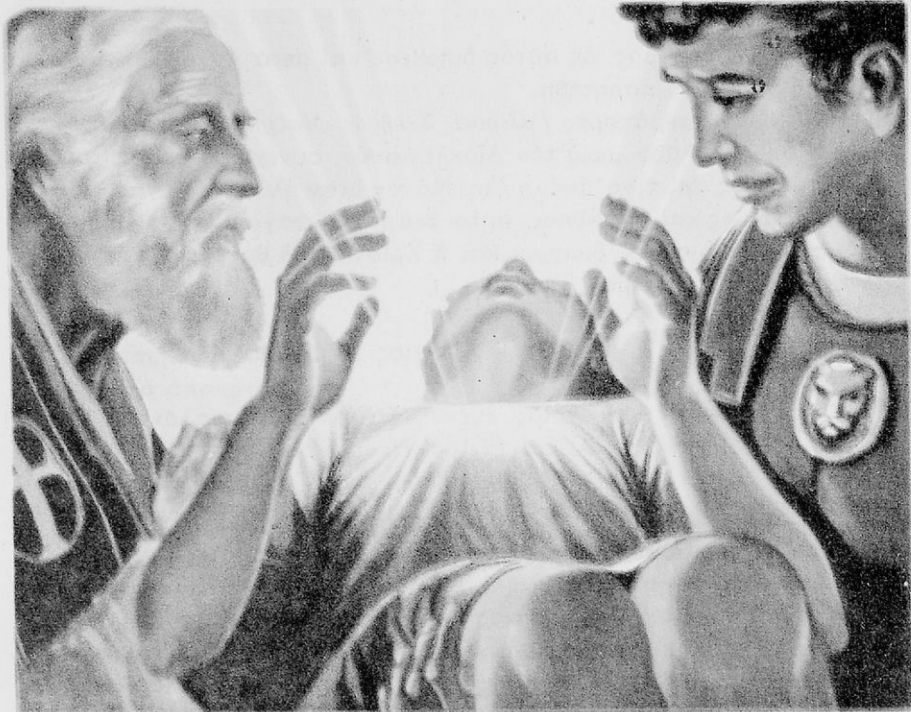
38. Οί διωγμοί επί Δεκίου και Διοκλητιανού

Μετά τόν Μάρκον Αύρήλιον και ἄλλοι αὐτοκράτορες εἰς τήν Ρώμην ἐνήργησαν ἐπίσης διωγμούς. Ἐξ αὐτῶν θά ἀναφέρωμεν τόν *Δέκιον* και τόν *Διοκλητιανόν*. Ὁ Δέκιος ἀνέβη εἰς τόν αὐτοκρατορικόν θρόνον τὸ 249. Κατά τόν χρόνον τῆς αὐτοκρατορίας του οἱ Χριστιανοὶ ὑπέστησαν τρομερόν διωγμόν. Ὁ Δέκιος ἤρχισε νά ἐξοντώνη πρῶτον τοὺς Χριστιανοὺς κληρικούς, νά τοὺς φυλακίζη και νά τοὺς ἀναγκάζη νά ἐκτελοῦν ἔργα καταναγκαστικά εἰς τὰ μεταλλεῖα τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Συρίας και ἄλλοῦ.

Τοὺς λαϊκοὺς ὑπεχρέωνε νά προσφέρουν θυσίαν εἰς τοὺς ἀρχαίους θεοὺς και νά ὀρκίζωνται εἰς τὸ δνομα τοῦ αὐτοκράτορος. Μὲ τὰ αὐστηρὰ αὐτὰ μέτρα ἐνόμιζεν ὅτι θά φοβίση τοὺς Χριστιανοὺς και θά τοὺς ἀναγκάση νά ἀρνηθοῦν τήν Θρησκείαν των. Καί ὅμως! Καί τὰ μέτρα αὐτὰ καθῶς και τῶν προηγουμένων αὐτοκρατόρων ἐστάθησαν ἀνίσχυρα νά φέρουν τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον οἱ διώκται ἐπέδωκον.

Οἱ Χριστιανοὶ ὑπέφερον τοὺς διωγμούς μὲ τοιοῦτον θάρρος και ὑπομονήν, ὥστε ἐπροξένουν κατάπληξιν. Ὑπῆρξαν μάλιστα και δῆμιοι οἱ ὁποῖοι ἠσθάνθησαν σεβασμόν πρὸς τὰ θύματά των, ὥστε ἔγιναν Χριστιανοί. Μετά τόν Δέκιον, ὁ ὁποῖος ἐδόλοφονήθη τὸ 251 μ.Χρ., ἦλθον οἱ αὐτοκράτορες *Γάλλος* και *Οὐαλεριανός*, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔπαυσαν νά διώκουν τοὺς Χριστιανοὺς και νά χύνουν ἀθῶν χριστιανικόν αἷμα.

Κατά τὸ 261, ὅταν ἔγινεν αὐτοκράτωρ ὁ *Γαλληνός*, τότε μόνον ἔπαυσαν οἱ διωγμοί. Ἡ εἰρήνη αὐτὴ εἰς τοὺς Χριστιανοὺς ἐκράτησε μέχρι τοῦ 303 και ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Διοκλητιανοῦ. Ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος ἐπὶ 20 ἔτη δὲν ἔκαμε διωγμούς. Κατά τὰ τελευταῖα ὅμως ἔτη τῆς βασιλείας του, δηλαδὴ κατά τὸ 303, ἐκήρυξεν ἐναντίον των διωγμόν τοιοῦτον, ὥστε ἡ Ἐκκλησία μας τὸν θεωρεῖ ὡς ἓνα ἀπὸ τοὺς φοβερωτέρους. Αἱ Ἐκκλησίαι τῶν Χριστιανῶν παρεδόθησαν τότε εἰς τὸ πῦρ. Ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι και ἄλλα στελέχη τῆς Ἐκκλησίας ἐφονεύθησαν. Ὅσοι Χριστιανοὶ ὑπῆρέτουν εἰς τὸν στρατὸν κατεδιώχθησαν. Ἐδόθη τότε διαταγὴ εἰς ὅλους τοὺς ὑπηκόους νά ἐπιστρέψουν εἰς τὴν ἐπίσημον θρησκείαν τοῦ Κράτους, τὴν εἰδωλολατρικὴν. Ἐντὸς τριάκοντα ἡμερῶν ἐφονεύθησαν τότε 15 χιλιάδες Χριστιανοὶ μόνον εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν και 140 χιλιάδες εἰς τὴν Αἴγυ-

πτον. Ὁ διωγμὸς δὲ αὐτὸς διήρκεσε καὶ μετὰ τὸ 305, ὅταν ὁ Διοκλητιανὸς παρητήθη.

Οἱ αὐτοκράτορες *Γαλέριος*, *Σευήρος*, *Μαξιμῖνος* καὶ *Λικίνιος*, οἱ ὅποιοι ἤλθον μετὰ τὸν Διοκλητιανόν, οὐνέχισαν ἐπίσης τοὺς διωγμοὺς ἐπὶ τινα ἀκόμη ἔτη. Μόνον ὅταν ἤλθον ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Λικίνιος, αὐτοὶ ἔκαμαν διάταγμα διὰ τοῦ ὁποίου ἀπιγορεύοντο οἱ διωγμοὶ καὶ ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία ἀνεγνωρίσθη ὡς ἐλευθέρα.

39. Ὁ "Ἅγιος Δημήτριος

Ὁ "Ἅγιος Δημήτριος ἐγεννήθη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ἀνῆκεν εἰς λαμπρὰν οἰκογένειαν. Νεὸς ἠκολούθησε τὸ στρατιωτικὸν ἐπάγγελμα καὶ δὲν ἐβράδυνε διὰ τῆς γενναιότητός του, τῆς μορφώσεως καὶ τῶν ἄλλων του προσόντων τὰ ὅποια εἶχε, νὰ γίνῃ εἷς ἐκ τῶν καλυτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ Ρωμαϊκοῦ στρατοῦ. Ὅταν ἔγιναν οἱ διωγμοὶ ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ, ὁ Δημήτριος μαζί με ἄλλους Χριστιανοὺς συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη μετὰ τὴν κατηγορίαν, ὅτι ἐπρωτοστάει νὰ διαδίδῃ τὸν Χριστιανισμόν εἰς τοὺς νέους τῆς Θεσσαλονίκης.

Τὴν ἴδιαν ἐκείνην ἐποχὴν εἰς τὸν Ἰππόδρομον τῆς πόλεως ἐγένοντο ἀγῶνες. Παρουσιάσθη τότε ἐνώπιον τοῦ πλήθους εἷς γιγαντόσωμος εἰδωλολάτρης παλαιστής, ὁ *Λιαῖος*. Ὁ γίγας οὗτος προεκάλει εἰς πάλην τοὺς Χριστιανοὺς καὶ τοὺς ἐχλεύαζε καὶ τοὺς ἐταπείνωνε μετὰ ὕβρεις. Ποῖος ὅμως θὰ εἶχε τὴν τόλμην νὰ ἀγωνισθῇ μαζί του; Τότε παρουσιάσθη εἷς μικρόσωμος ἀλλὰ γενναῖος νέος φίλος καὶ μαθητὴς τοῦ Δημητρίου, ὁ *Νέστωρ*,

"Ἐχων οὗτος ἀκλόνητον τὴν πίστιν του πρὸς τὸν Χριστόν, ἀπεφάσισε νὰ ἀγωνισθῇ μετὰ τὸν Λιαῖον. Ἦλθε λοιπὸν εἰς τὴν φυλακὴν ὅπου ἐκρατεῖτο ὁ Δημήτριος, ἐζήτησε τὴν εὐλογίαν του καὶ ἔτρεξε κατόπιν εἰς τὸν Ἰππόδρομον. Ὅ,τι ἐγίνε τότε ἐκεῖ, κανεὶς δὲν τὸ ἐπερίμενε. Ὁ μικρόσωμος καὶ ἀδύνατος Νέστωρ μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ Δημητρίου, κατάρθωσε νὰ καταβάλλῃ τὸν ἀντίπαλόν του καὶ νὰ ἀναδειχθῇ νικητὴς.

Κατὰ τὴν ὥραν τῆς πάλης εὐρέθη παρῶν καὶ ὁ Μαξιμιανός. Ἡ νίκη τοῦ Νέστορος θεωρηθεῖσα ὡς νίκη τῶν Χριστιανῶν κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶν, ἐξώργισεν αὐτόν. Ἐξωργίσθη δὲ οὗτος ἀκόμη

περισσότερον, όταν έπληροφόρηθη ότι τόν Νέστορα τόν ένίσχυσε διά τής εύλογίας του ό Δημήτριος. Διά τούτο διέταξε και έφόνευσαν και τούς δύο τό 306. Οί Χριστιανοί κατελυπήθησαν διά τήν πράξιν αúτην τοῦ Μαξιμιανοῦ και έθασαν τούς νεκρούς με εύλάβειαν. Είς τόν τάφον τοῦ Δημητρίου έκτισαν άργότερον ναόν καλλιμάρμαρον. 'Η 'Εκκλησία μας διά νά τιμήση τήν μνήμην τοῦ Δημητρίου και τοῦ Νέστορος, ώρισε νά εορτάζωνται: 'Ο μὲν "Άγιος Δημήτριος τήν 26 'Οκτωβρίου, ό δέ "Άγιος Νέστωρ τήν έπομένην.

Τό άπολυτίκιον τοῦ 'Αγίου Δημητρίου είναι τό εξής :

« Μέγαν εύρατο έν τοίς κινδύνοις, σέ υπέρμαχον ή Οίκουμένη, άθλοφόρε, τά έθνη τροπούμενον. 'Ως οὖν Λιαίου καθείλες τήν έπαρσιν, έν τῷ σταδίῳ θαρρύνας τόν Νέστορα, οὕτως, άγιε

μεγαλομάρτυς Δημήτριε, Χριστόν τόν Θεόν Ικέτευε, δωρήσασθαι ήμίν τό μέγα έλεος».

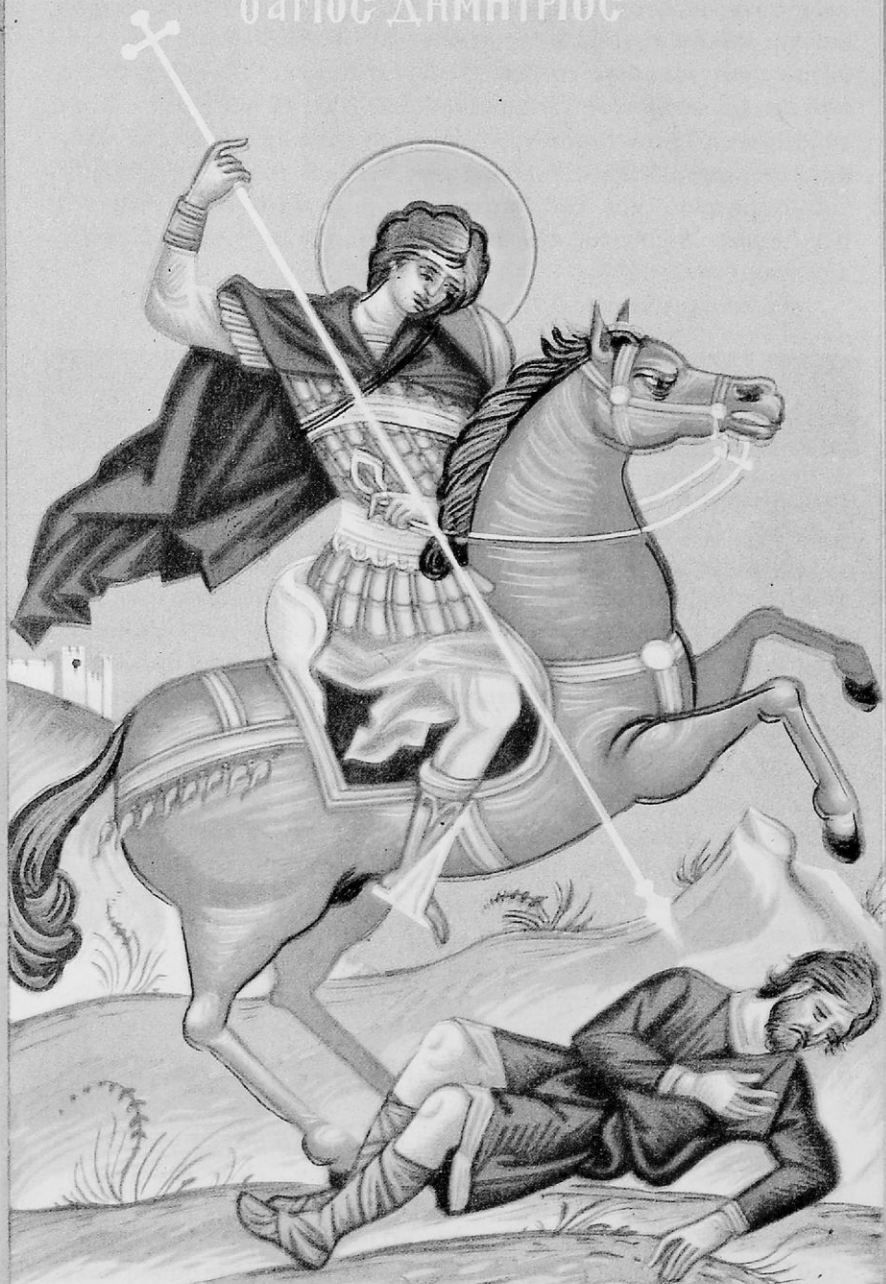
'Ο ύμνος αúτος λέγει ότι όλη ή Οίκουμένη είς τό πρόσωπον τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου εύρε μεγάλον υπερασπιστήν είς τούς κινδύνους έναντίον τῶν ειδωλολατρῶν. Και καθώς ό άγιος Δημήτριος έταπεινώσε τόν υπερήφανον Λιαίον με τό θάρρος τό όποιον έδωσεν είς τόν Νέστορα, κατά τό 'ίδιον τρόπον, άς παρακαλέση τόν Χριστόν, νά δωρήση και είς ήμās τό μέγα έλεος.

40. 'Ο "Άγιος Γεώργιος

'Ο "Άγιος Γεώργιος έγεννήθη είς τήν Καισάρειαν τής Καππαδοκίας έκ γονέων πλουσίων και εύγενῶν. Νέος ήκολούθησε τό στρατιωτικόν έπάγγελμα και έφθασε μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ χιλιάρχου, νά κυβερνᾷ δηλαδή χιλίους άνδρας. Αυτόκράτωρ τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους ήτο τότε ό Διοκλητιανός. Είς όσους πολέ-

Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Ο ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

μους έλαβε μέρος ο Γεώργιος, πάντοτε ένίκησε και απέκτησε φήμην λαμπροῦ και γενναίου αξιωματικοῦ.

“Όταν ο αυτοκράτωρ έκαμε τόν διωγμόν έναντίον τών Χριστιανών, διέταξε τόν Γεώργιον νά λάβη μέρος και νά συλλάβη Χριστιανούς. Αὐτός ὅμως ὄχι μόνον δέν ήθέλησε νά συμμορφωθῆ, αλλά και έκατηγόρησε τόν αυτοκράτορα δι’ ὅσα κακά κατά τών Χριστιανών πράττει

‘Αλλά και έκατηγόρησε τόν αυτοκράτορα δι’ ὅσα κατά τών Χριστιανών πράττει...

και ὠμολόγησε πρὸς αὐτόν ὅτι και ὁ ἴδιος εἶναι Χριστιανός.

Τὸ θάρρος και ἡ ελκικρίνεια τοῦ Γεωργίου έπροξένησαν ιδιαιτέραν έντύπωσιν εἰς τόν Διοκλητιανόν. Καί επειδή δέν ήθελε νά χάσῃ ἀπό τὸ στράτευμά του ἕνα τόσο γενναῖον και ἱκανόν αξιωματικόν, προσεπάθησε με μέσα ήπια νά τόν πείσῃ νά ἀπαρνηθῆ τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ και νά ἐπανεέλθῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς εἰδωλολατρείας. “Όταν ὅμως εἶδεν ὅτι ματαίως ἀγωνίζεται, τότε διέταξε και μετεχειρίσθησαν έναντίον του μέτρα ἀπάνθρωπα και σκληρά. ‘Αλλῶ και πάλιν ὁ Γεώργιος ἔμεινεν ἀκλόνητος εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ. Τότε ὁ Διοκλητιανός διέταξε και τόν ἀπεκεφάλισαν κατά τὸ ἔτος 303.

Διὰ νά τιμήσῃ ἡ ‘Εκκλησία μας τὴν μνήμην τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, ὠρίσε νά ἑορτάζεται τὴν 23 ‘Απριλίου. Τότε ψάλλεται και τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

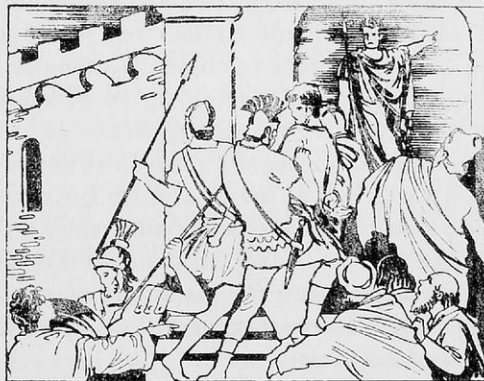
« Ὡς τών αἰχμαλώτων ἑλευθερωτῆς και τών πτωχῶν ὑπερασπιστῆς, ἀσθενούντων ἰατρός, βασιλέων ὑπέρμαχος, τροπαιοφόρε, μεγαλομάρτυς Γεώργιε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν ».

Εἰς τὸ ἀνωτέρω ἀπολυτίκιον ἡ ‘Εκκλησία μας ὀνομάζει τόν ‘Αγιον Γεώργιον ἑλευθερωτὴν τών αἰχμαλώτων, διότι ὅσους τοιοῦτους συνέπιπτε και συνελάμβανε κατά τὰς μάχας, τοὺς ἀπέλευεν. ‘Επίσης ἀπέλευσε μετὰ τόν θάνατον τοῦ πατρός του και ὄλους τοὺς δούλους τοὺς ὁποίους εἶχεν ἐκεῖνος διὰ τὴν

καλλιέργειαν τῶν ἐκτεταμένων κτημάτων του. Ὁ Γεώργιος συνειμορφώθη με τὰς ἀρχὰς τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖον θεωρεῖ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ ἴσους καὶ ἀπαγορεύει τὴν δουλείαν. Διὰ τὸν Θεὸν δὲν ὑπάρχει Ἰουδαῖος, οὔτε Ἕλλην, οὔτε δοῦλος, οὔτε ἐλεύθερος. Ὅλοι εἴμεθα ἴσοι ἀπέναντι τοῦ ἐπουρανίου Πατρὸς, τοῦ ὁποῖου ἡμεῖς εἴμεθα τέκνα. Ἡ Ἐκκλησία μας λέγει ἀκόμη τὸν Ἅγιον Γεώργιον ἱατρὸν τῶν ἀσθενούντων διὰ τὴν μεγάλην του εὐσπλαγχνίαν, τὴν ὁποίαν ἐδείκνυε πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ πάσχοντας, τοὺς ὁποίους ἐφρόντιζε νὰ θεραπεύῃ. Τὸν ὀνομάζει δὲ καὶ Τροπαιοῦχον, διότι παντοῦ κατὰ τὰς μάχας ἐνίκη καὶ τὸν παρακαλοῦμεν νὰ μισητεύσῃ εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὰς ἀμαρτίας μας.

Τὸν Ἅγιον Γεώργιον περιβάλλουν οἱ Χριστιανοὶ με ἰδιαίτην εὐλάβειαν. Ἐπ' ὀνόματί του κτίζονται ἄπειροι ναοὶ καὶ τὸ ὄνομά του λαμβάνουν ὅταν βαπτίζονται, πολλοὶ Χριστιανοί. Ἀκόμη καὶ εἰς τὴν σημαίαν τοῦ στρατοῦ μας ἔχομεν τὸν Ἅγιον Γεώργιον ἔφιππον, νὰ φονεύῃ τὸν δράκοντα.

Πολὺ κατεδίωκον τοὺς Χριστιανούς οἱ Φαρισαῖοι εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

41. Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος προστάτης τῶν Χριστιανῶν

Ἀφοῦ οἱ Χριστιανοὶ ἐπὶ 300 περίπου ἔτη ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα ὑπὸ τῶν χριστιανομάχων αὐτοκρατόρων, ἐπὶ τέλους εὗρον ἔνθερμον ὑποστηρικτὴν καὶ προστάτην τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον.

Αὐτὸς ἦτο υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Χλωροῦ καὶ τῆς Ἑλένης. Νεώτατος ἐπεδόθη εἰς τὸ στρατιωτικὸν ἐπάγγελμα ἀκολουθήσας τὸν αὐτοκράτορα Διοκλητιανὸν εἰς τὴν ἐναντίον τῆς Αἰγύπτου ἐκστρατείαν. Μὲ τὸ ὄραϊον του παράσημά, τὴν σωματικὴν του ρώμην καὶ τὰ λοιπὰ χαρίσματα τὰ ὁποῖα εἶχεν ὁ Κωνσταντῖνος, δὲν ἤργησε νὰ προσελκύσῃ τὴν ἀγάπην καὶ ἐκτίμησιν τοῦ Διοκλητιανοῦ, καθὼς καὶ τοῦ στρατεύματος ὁλοκλήρου καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ χιλιάρχου.

Ἡ τύχη ὅμως προώριζε τὸν Κωνσταντῖνον δι' ἀξιώματα μεγαλύτερα. Ὁ πατὴρ του, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ ἀναμεταξύ εἶχε γίνεαι Αὐγουστος, ἀπέθανεν, ὁ δὲ στρατὸς ἐξέλεξεν Αὐγουστον τὸν Κωνσταντῖνον διὰ τὰς χώρας αἱ ὁποῖαι ἦσαν πέραν τῶν Ἑλλήνων. Αὐταὶ ἦσαν ἡ Γαλατία, ἡ Ἰσπανία καὶ ἡ Βρετανία. Πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς ὁ Κωνσταντῖνος ἐδειξεν ἰδιαιτέραν ἀγάπην καὶ συμπάθειαν. Ἔβλεπεν ἄλλως τε, ὅτι αὐτοὶ ἀπετέλουν τὸ ἰσχυρότερον καὶ υγιέστερον μέρος τῆς Ῥωμαϊκῆς κοινωνίας. Μετ' ὀλίγον ὅμως ἡ Ῥώμη ἐπανεστάτησε καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἀνεκήρυξαν Αὐγουστον τὸν *Μαξέντιον*.

Κατὰ τὸ 313 ὁ Μαξέντιος ἐμοίρασε μὲ τὸν Αὐγουστον *Λιζίνιον* τὰς ἀνατολικὰς τοῦ Κράτους ἐπαρχίας καὶ ἐγένετο ἄρκετὰ ἰσχυρὸς. Φύσει ὅμως ἀχόρταγος, δὲν ἠρκέσθη εἰς ὅσα ἔλαβεν, ἀλλ' ἐσκέφθη νὰ ἐπιτεθῇ καὶ κατὰ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ νὰ ἀρπάσῃ καὶ τὰς χώρας ἐκείνου.

Κατὰ τὰς δυσκόλους ἐκείνας στιγμὰς ὁ Κωνσταντῖνος ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Κωνσταντῖνος ὅμως τὸν ἐπρόλαβε καὶ εἰσέβαλεν αὐτὸς εἰς Ἴταλίαν. Ὅταν ἔφθασε πλησίον τῶν Ἀλπεων, ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ στρατὸς τοῦ Μαξεντίου ἦτο πολυαριθμότερος ἀπὸ τὸν ἰδικόν του καὶ τοῦτο ἐβύθισεν αὐτὸν εἰς σκέψιν μεγάλην. Κατὰ τὰς δυσκόλους ἐκείνας στιγμὰς ὁ Κωνσταντῖνος ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Διὰ τῆς δυνάμεως μόνον Ἐκείνου θὰ ἠδύνατο ὁ ὀλιγαριθμότερος στρατὸς του νὰ νικήσῃ. Προσρηχῆθη λοιπὸν μὲ εὐλάβειαν, ὁπότε τὴν μεσημβρίαν εἶδεν εἰς τὸν οὐρανὸν ἕνα Σταυρὸν φωτεινὸν μὲ τὴν ἐπιγραφὴν: « Ἐν τούτῳ νίκα ».

Ὅταν ἐνύκτωσε καὶ ἐκοιμήθη, εἶδεν εἰς τὸν ὕπνον του τὸν Χριστὸν καὶ τὸν φωτεινὸν Σταυρὸν, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἴδει εἰς τὸν οὐρανὸν. Ὁ Χριστὸς τοῦ εἶπε νὰ κατασκευάσῃ σημαίαν μὲ τὸ σχῆμα τοῦ Σταυροῦ καὶ ἄς εἶναι βέβαιος ὅτι θὰ νικήσῃ. Ὅταν ἐξημέρωσε διηγήθη τὸ πρᾶγμα εἰς τοὺς φίλους του καὶ παρήγγειλε νὰ κατασκευάσουν τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ, τὴν ὁποίαν καὶ νὰ στολίσουν μὲ λίθους πολυτίμους. Τὴν ὠνόμασε λάβαρον.

Τὸ λάβαρον ἔφερε Σταυρὸν μέσα εἰς ὀλόχρυσον στέμμα μὲ τὰ γράμματα ΧΡ, τὰ ἀρχικά τοῦ Χριστοῦ.

Μὲ ὑψωμένον λοιπὸν τὸ λάβαρον καὶ ἐμπυχωμένος ὁ στρατὸς τοῦ Κωνσταντίνου, διότι εἶχε τὸν Χριστὸν μὲ τὸ μέρος του, συνήντησε τὸν στρατὸν τοῦ Μαξεντίου, τὸν κατενίκησε καὶ κατέλαβεν ἀρκετάς πόλεις τῆς ἄνω Ἰταλίας, καὶ ἔφθασε μέχρι *Μεδιολάνου*. Ἐπειτα ἐνίκησε καὶ δευτέραν φοράν καὶ διηυθύνθη πρὸς τὴν Ρωμαϊκὴν πρωτεύουσαν, ἐντὸς τῆς ὁποίας εὗρίσκετο ὁ Μαξέντιος. Πρὸ τῆς Ρώμης ἐγίνε μάχη φονικὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνίκηθη ὁ Μαξέντιος καὶ ὑπεχώρησε μὲ ἀταξίαν πολλήν. Ἐπειδὴ δὲ ἠθέλησε νὰ διαβῇ τὸν *Τίβεριν*, ἔπεσεν εἰς αὐτὸν καὶ ἐπνίγη. Τοιοῦτοτρόπως ἔμεινε νικητὴς ὁ Κωνσταντῖνος καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ρώμην.

Εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἐπολιτεύθη μὲ σύνεσιν δείξας πρὸς τοὺς κατοικοὺς ἔλους ἀγάπην καὶ δικαιοσύνην. Διὰ νὰ πανηγυρίσουν τὴν νίκην ἐστήθη εἰς κεντρικὸν μέρος τῆς πόλεως ἀσπίς μὲ τὸ ἀγαλμα τοῦ Κωνσταντίνου, τὸ ὁποῖον ἐκράτει δόρυ εἰς τὴν χεῖρά του μὲ Σταυρὸν. Τὸ σχῆμα ἐδείκνυεν ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ἐλησμόνησεν ὅτι ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ τὸν ἐβοήθησε καὶ ἐνίκησε καὶ διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἔχη βαθεῖαν πρὸς τὸν Χριστὸν πίστιν.

Καὶ τὴν πίστιν του αὐτὴν πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν ὁ Κωνσταντῖνος τὴν ἐξεδήλωσε καὶ κατ' ἄλλον τρόπον. Κατὰ τὸ 313, ὡς προείπομεν, ἐξέδωκε διάταγμα διὰ τοῦ ὁποίου ἐπέτρεπεν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς καὶ λοιποὺς ὑπηκόους του νὰ ἀκολουθοῦν ἐλευθέρως οἵανδήποτε θρησκείαν ἤθελον. Ἐπίσης διέταξε νὰ ἐπιστραφοῦν αἱ ἐκκλησίαι καὶ τὰ ἐκκλησιαστικά κτήματα, τὰ ὁποῖα ἤρπασε τὸ Κράτος ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς.

Τὰ εὐεργετικά καὶ προστατευτικά αὐτὰ μέτρα διὰ τοὺς Χριστιανοὺς τὰ παρεδέχθησαν καὶ ὁ Λικίνιος μὲ τὸν Μαξιμῖνον, οἱ ὅποιοι ἐκυβέρνην τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας τοῦ Κράτους. Μεγαλυτέραν ὅμως προστασίαν εὔρον οἱ Χριστιανοὶ ἐκ μέρους τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ὅταν ἀπέμεινε μόνος κυρίαρχος εἰς ὀλόκληρον τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος. Οἱ Χριστιανοὶ ἀπέκτησαν τότε πλήρη θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν, ἐπεβλήθη ἡ Κυριακὴ ἀργία καὶ ἀνεγνωρίσθη ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία ὡς Θρησκεία τοῦ Κρά-

τους επίσημος. Ἀλλά καί ἄλλα ἐπραξεν ὁ Κωνσταντῖνος ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν.

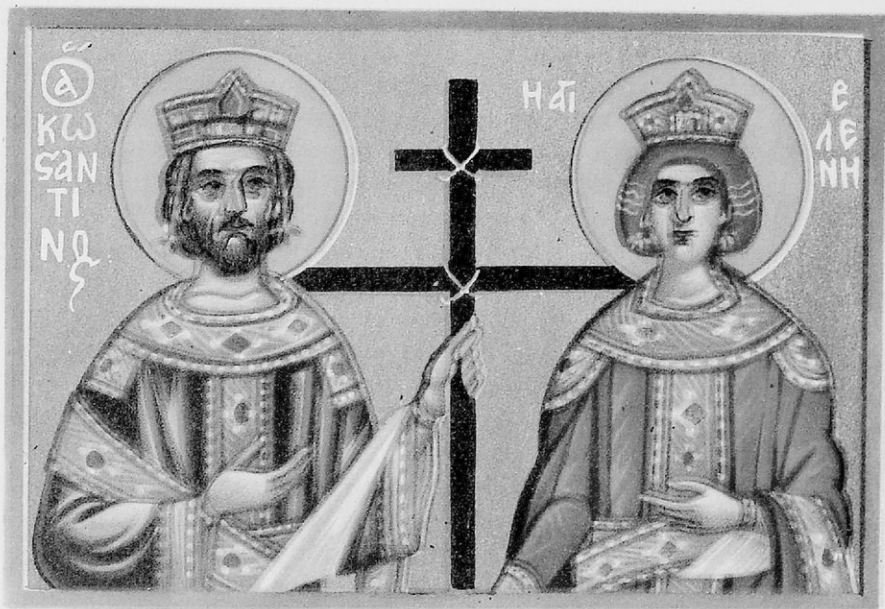
Χωρὶς νὰ καταδιώκῃ τοὺς εἰδωλολάτρας, διώριζε Χριστιανούς ἀνωτέρους ὑπολλήλους, εἰς τὸν στρατὸν ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ἀνώτατα ἀξιώματα καὶ μετέφερε τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Κράτους τοῦ ἀπὸ τὴν Ρώμην εἰς τὸ Βυζάντιον. Ἡ πόλις αὕτῃ ἔλαβε τὸ ὄμα του καὶ ὠνομάσθη Κωνσταντινούπολις.

Πρὸς τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ σημαντικὴν ἐπίσης ὑπηρεσίαν προσέφερε καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντῖνου, ἡ Ἁγία Ἑλένη. Ἡ εὐσεβὴς καὶ ἐνάρετος αὕτη γυνή, ἐνίσχυσε καὶ ὑπεστήριξε πάντοτε τοὺς Χριστιανοὺς ὡσάκις παρουσιάζοντο ζητήματα. Ἐκτίσεν εἰς διάφορα μέρη τοῦ Κράτους λαμπροὺς καὶ μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς. Οἱ Ἁγιοὶ Ἀπόστολοι καὶ ἡ Ἁγία Σοφία εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἔργα αὐτῆς ὑπῆρξαν. Ἡ Ἁγία Σοφία, ἡ ὁποία ἀργότερον ἐκάη καὶ ἐκτίσθη ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, ἀσκεῖ ἀκόμη καὶ σήμερον βαθυτάτην ἐπίδρασιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Γένους. Ἐπίσης ὁ ναὸς τῆς Ἀναστάσεως εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ὁ ὁποῖος ἐκτίσθη ἐπάνω εἰς τὸν Τάφον τοῦ Σωτῆρος, ἔργον τῆς Ἁγίας Ἑλένης εἶναι.

Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον συνέδεσε τὴν μνήμην τῆς εὐσεβοῦς αὐτῆς γυναικὸς μὲ τὸν Χριστιανικὸν κόσμον, εἶναι ἡ ὑπ' αὐτῆς εὔρεσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ εἰς τὸν Γολγοθᾶν, εἰς τὸ μέρος ὅπου ὁ Χριστὸς εἶχε σταυρωθῆ. Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 63 ἐτῶν. Ὀλίγον χρόνον πρὸ τοῦ θανάτου του ἐδέχθη τὸ Ἅγιον Βάπτισμα καὶ ἔγινε Χριστιανός. Ἡ Χριστια-

Ἡ Ἁγία Ἑλένη εὐρίσκει τὸν Τιμὸν Σταυρὸν

νική Ἐκκλησία ευγνωμονοῦσα δι' ὅσα ὑπὲρ αὐτῆς ἔπραξε, συγκατέλεξε τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον καὶ τὴν Ἑλένην μεταξύ τῶν Ἁγίων τῆς καὶ ἐορτάζει τὴν μνήμην αὐτῶν τὴν 21 Μαΐου.

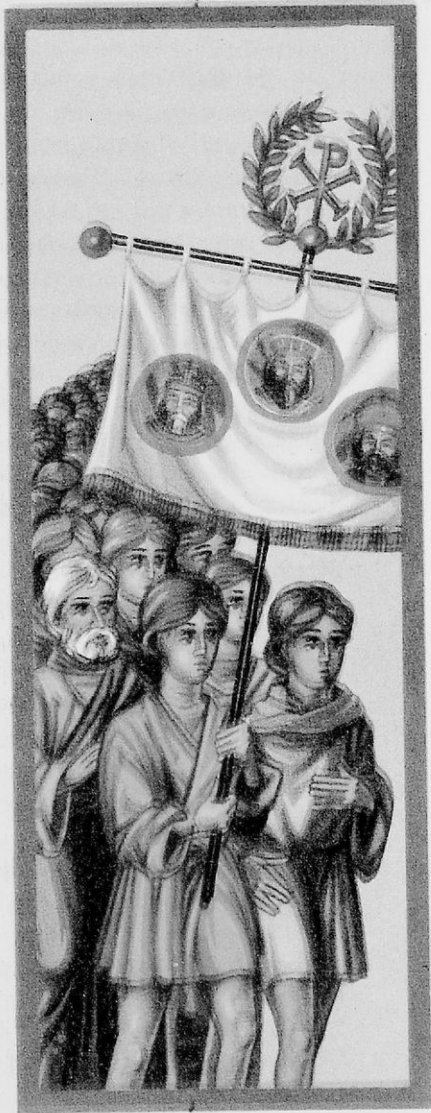
Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς ψάλλεται τὸ ἀκόλουθον ἀπολυτίκιον :

« Ἰοῦ Σταυροῦ σου τὸν τύπον ἐν οὐρανῷ θεασάμενος καὶ ὡς ὁ Παῦλος τὴν κλῆσιν οὐκ ἐξ ἀνθρώπων δεξάμενος. Ὁ ἐν βασιλευσὶν Ἀπόστολός Σου, Κύριε, βασιλεύουσαν πόλιν τῇ χειρὶ Σου παρέθετο, ἦν περισώζεε διὰ παντὸς ἐν εἰρήνῃ, πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, μόνε φιλόανθρωπε ».

Τὸ ἀπολυτίκιον αὐτὸ λέγει: Ὅπως ὁ Ἀπόστολος Παῦλος συγκατελέχθη μεταξύ τῶν Ἀποστόλων διότι τὸν ἐκάλεσε διὰ θαύματος ὁ Χριστός, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον συγκατελέχθη μεταξύ τῶν Ἀποστόλων καὶ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος διὰ τοῦ Σταυροῦ, τὸν ὁποῖον εἶδεν εἰς τὸν Οὐρανόν. Παρακαλοῦμεν δὲ τὸν ἅγιον αὐτὸν μὲ τὴν μεσιτείαν καὶ τῆς Θεοτόκου, νὰ φυλάττουν διὰ παντὸς εἰρηνικὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Με ύψωμένον λοιπόν τὸ λάβαρον καὶ ἐμπυχωμένους ὁ στρατός τοῦ Κωνσταντίνου

Τὸ λάβαρον ἔφερε Σταυρὸν μέσα εἰς ὄλγχρυσον στέμμα μετὰ γράμματα ΧΡ, τὰ ἀρχικά τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ πολλές φορές ἐδοκίμασεν ἀναστατώσεις καὶ κλονισμοὺς ἀπὸ τὰ ἴδια αὐτῆς τέκνα. Ὑπῆρξαν Χριστιανοί, οἱ ὅποιοι ἐπίστευον ψευδεῖς καὶ πεπλανημένας θρησκευτικὰς ἰδέας. Ἐπειδὴ δὲ τὰς ἰδέας αὐτὰς προσεπάθουν νὰ μεταδώσουν καὶ εἰς ἄλλους Χριστιανούς, ἐπηκολούθουν φιλονικίαι καὶ ἀναστατώσεις, αἱ ὁποῖαι ἐταλαιπώρουν ὅλον τὸν Χριστιανικὸν κόσμον. Αἱ πεπλανημένα καὶ ψευδεῖς αὐταὶ ἰδέαι, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἀντίθετοι μὲ τὸ πνεῦμα τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας καὶ μὲ τὰς ἀληθείας τὰς ὁποίας ἐδίδαξεν ὁ Χριστός, ὠνομάσθησαν *αἵρέσεις*. Καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι διέδιδον τὰς αἵρέσεις αὐτὰς καὶ τὰς ἐκήρυττον, ὠνομάσθησαν *αἱρετικοί*.

Εἷς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων αἱρετικῶν τῆς θρησκείας μας ἦτο καὶ ὁ "Αρειος. Ἦτο πρεσβύτερος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας, μὲ ἀρκετὴν εὐγλωττίαν καὶ μόρφωσιν, ὕψηλός τὸ ἀνάστημα καὶ τοὺς τρόπους ὑπερήφανος. Οὗτος ἐκήρυττεν ὅτι ὁ Χριστός δὲν εἶναι Θεὸς καθὼς ὁ Πατήρ, ἀλλ' εἶναι κτίσμα τοῦ Θεοῦ. Τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ "Αρειος ἐκήρυττεν αὐτά, δηλαδὴ κατὰ τὸ 319, Ἐπίσκοπος τῆς Ἀλεξανδρείας ἦτο ὁ Ἀλέξανδρος, κληρικὸς πρᾶος καὶ ἀγαθός. Ἄμα οὗτος ἔμαθεν ὅτι ὁ "Αρειος ἐδίδασκεν εἰς τὸν λαὸν πράγματα ἀσυμβίβαστα μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, τὸν ἐκάλεσε καὶ τὸν συνεβούλευσε νὰ παύσῃ τοῦ εἶδους αὐτοῦ τὰς διδασκαλίας.

Ὁ "Αρειος προσεποιήθη ὅτι εἶναι σύμφωνος μὲ τὴν γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου, πλὴν ὅμως ἐξηκολούθησε νὰ διαδίδη τὴν αἵρεσίν του καὶ νὰ ἀποκτᾷ ὁπαδοὺς καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν Ἀλεξανδρείαν εἰς ἄλλα χριστιανικὰ μέρη. Ἡ αἵρεσις τοῦ Ἀρείου ὠνομάσθη *Ἀρειανισμὸς* καὶ οἱ ὁπαδοὶ αὐτῆς *Ἀρειανοί*. Ὁ Ἐπίσκοπος βλέπων ὅτι ὁ "Αρειος ἦτο ἀμετανόητος, ἠναγκάσθη νὰ ἀφορίσῃ καὶ αὐτὸν καὶ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐδέχθησαν τὴν αἵρεσίν του. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δὲν ἔφερεν ἀποτέλεσμα. Τὰ κηρύγματα τοῦ Ἀρείου ἐξηπλώθησαν εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολήν καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐκινδύνευε νὰ διασπασθῇ.

Πολλοὶ τότε Χριστιανοὶ κατέφυγον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον καὶ ἐζήτησαν νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν γαλήνην εἰς τὸν Χριστιανικὸν κόσμον. Ἐκεῖνος ἐκάλεσε τότε εἰς τὴν *Νίκαιαν* τῆς

Βιθυνίας τὴν πρώτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τὸ 325. Ὁμίλησεν εἰς αὐτὴν καὶ συνέστησεν εἰς τοὺς 318 πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὅποιοι συνεκεντρώθησαν, νὰ λύσουν μὲ ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην τὰ ζητήματά των. Ἡ Σύνοδος διήρκεσεν 20 ἡμέρας περίπου. Κατὰ τὰς συζητήσεις, αἱ ὁποῖαι διεξήχθησαν, ἡ Σύνοδος παρεδέχθη ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Θεὸς *ὁμοούσιος* μὲ τὸν Πατέρα καὶ ὄχι κτίσμα αὐτοῦ, ὅπως ἐδίδασκεν ὁ Ἄρειος.

Ἀνεθεμάτισε τὸν Ἄρειον καὶ τοὺς συντρόφους του καὶ τὸν ἐξώρισε μὲ τοὺς κυριωτέρους ὁπαδοὺς του εἰς τὴν Γαλατίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Εἰς τὰς συζητήσεις αἱ ὁποῖαι ἔγιναν τότε εἰς τὴν Σύνοδον, διεκρίθη ὁ Ἀθανάσιος, νεαρῶτατος διάκονος καὶ βοηθὸς τοῦ Ἐπισκόπου Ἀλεξάνδρου. Ἐπίσης ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Κύπρου Σπυρίδων καὶ ἄλλοι. Διὰ νὰ ἀποφεύγωνται δὲ τοῦ λοιποῦ αἱ παρανοήσεις καὶ νὰ γνωρίζουν οἱ Χριστιανοὶ τί πρέπει νὰ πιστεύουν, ἡ Σύνοδος συνέταξε τὰ 8 πρῶτα ἄρθρα τοῦ *Συμβόλου τῆς Πίστεως*. Ἐπίσης ἐκανόνισε καὶ ἄλλα ζητήματα, καθὼς καὶ πότε νὰ ἐορτάζεται τὸ Πάσχα. Δὲν ὑπῆρχε τότε ἡμερολόγιον καὶ ἐπεκράτει σύγχυσις. Ἡ Σύνοδος λοιπὸν ὥρισεν, ὅτι τὸ Πάσχα θὰ ἐορτάζεται τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὴν *βασιλικὴν ἡσμερίαν*.

Ἄλλὰ τί ἀπέγινεν ὁ Ἄρειος; Αὐτὸν τὸν ἐπανέφερον ἐκ τῆς ἐξορίας ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, ἀφοῦ προηγουμένως ὁ Ἄρειος ὠρκίσθη ὅτι δὲν θὰ δώσῃ πλέον ἀφορμὴν καὶ ὅτι θὰ παύσῃ τὰ ἀντιχριστιανικὰ του κηρύγματα. Ἄλλ' ὁ ἀμετανόητος αἰρετικὸς δὲν ἐτήρησε τὸν λόγον του. Ἐξηκολούθησε τὴν αἰρετικὴν του διδασκαλίαν, μέχρις ὅτου κατὰ τὸ 330, εὗρηκε σκληρὸν θάνατον. Ἀπέθανεν ἐξ αἰμορραγίας τῶν ἐντέρων.

Αἰρετικοὶ καὶ Ἄρειοι καὶ διώκται τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ παρουσιάζονται εἰς τὸν κόσμον καὶ σήμερον. Μὲ τὰ δηλητηριώδη καὶ ἀντιχριστιανικὰ των κηρύγματα, νοθεύουν τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου, πολεμοῦν τὰ γνήσια χριστιανικὰ διδάγματα καὶ διδάσκουν εἰς τὸν κόσμον ἀλλοκότους καὶ ἐσφαλμένας ἰδέας.

Μεταξὺ τῶν αἰρετικῶν αὐτῶν πρέπει νὰ συγκαταλεχθοῦν καὶ οἱ Χιλιασταί. Οὗτοι φρονοῦν ὅτι κατὰ τὴν Δευτέραν Παρουσίαν ὁ Χριστὸς θὰ ἀναστήσῃ πρῶτον τοὺς δικαίους καὶ μαζὶ μὲ αὐτοὺς θὰ βασιλεύσῃ 1000 ἔτη ἐπὶ τῆς γῆς ἐν εὐδαιμονίᾳ. Μετὰ ταῦτα θὰ ἐπακολουθήσῃ καταστροφὴ τοῦ κόσμου. Αἱ ἰδέαι αὐταῖ τῶν Χιλιαστῶν εἶναι ἀπαράδεκτοι ἀπὸ τὴν Ὅρθόδοξον Ἐκκλη-

σίαν τοῦ Χριστοῦ, διότι ἀνατρέπουν τὸ δόγμα τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, ἡ ὁποία κατὰ τὴν Γραφὴν θά γίνῃ μία καὶ μόνη (Ίωάν. 5, 28 καὶ 1' Κορινθ. 15, 51 καὶ ἐξῆς) καὶ κατόπιν δὲν θά ἐπακολουθήσῃ ζωὴ ἐπίγειος πλέον.

Ὡς αἰρετικοὶ καὶ καταστροφεῖς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ πρέπει νὰ θεωρηθοῦν καὶ οἱ διαδίδοντες ἰδέας κομμουνιστικῆς. Διότι καὶ οὗτοι ἐξαπλώνουν τὴν ἀθεΐαν, ὑποσκάπτουν τὰ θεμέλια τῆς θρησκείας, ἀποσυνθέτουν τὴν οἰκογένειαν καὶ ἐπιδιώκουν τὴν ἀνατροπὴν τῆς σημερινῆς κοινωνίας. Οἱ καλοὶ καὶ εὐσεβεῖς Χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἀποφεύγουν παρόμοια κηρύγματα καὶ νὰ τὰ ἀπορρίπτουν ὡς κηρύγματα ψυχοφθόρα καὶ ὀλέθρια.

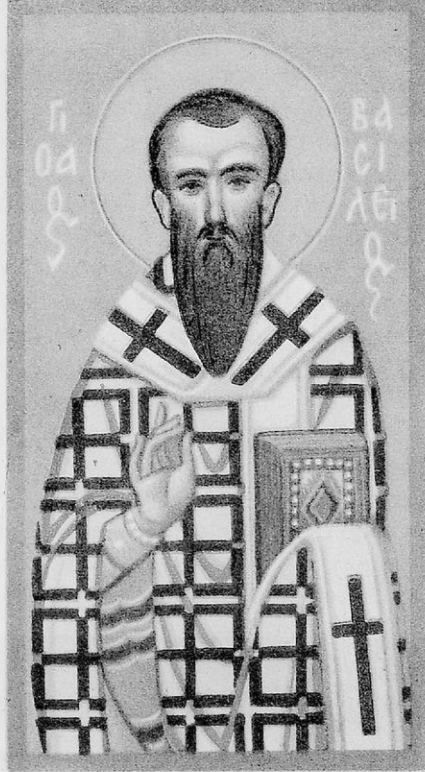
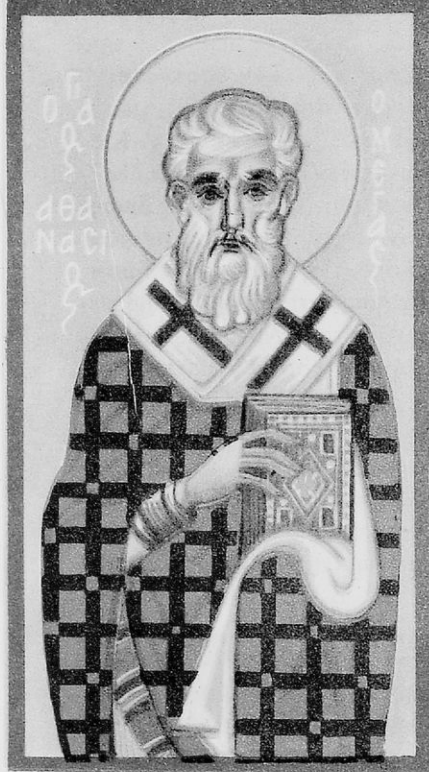
43. Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος

Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὸ 296. Νεώτατος ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ προσελήφθη ὡς βοηθὸς τοῦ Ἐπισκόπου Ἀλεξάνδρου. Ἦτο μικρὸς τὸ ἀνάστημα καὶ ἡ ἐξωτερικὴ του ἐμφάνισις δὲν ἔκαμνεν ἐντύπωσιν. Ἦσαν ὁμως τὰ πνευματικὰ του χαρίσματα ἐξαιρετικὰ. Εἶχε μόρφωσιν ἀρτιωτάτην, εὐγλωττίαν θαυμαστὴν καὶ θάρρος καὶ τόλμην ἀξιοθαύμαστον. Κατὰ τὴν Α' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἀνεδείχθη πραγματικὸς στῆλος τῆς Ἐκκλησίας, κατατροπῶσας μὲ τὰ ἐπιχειρήματά του τὸν Ἄρειον.

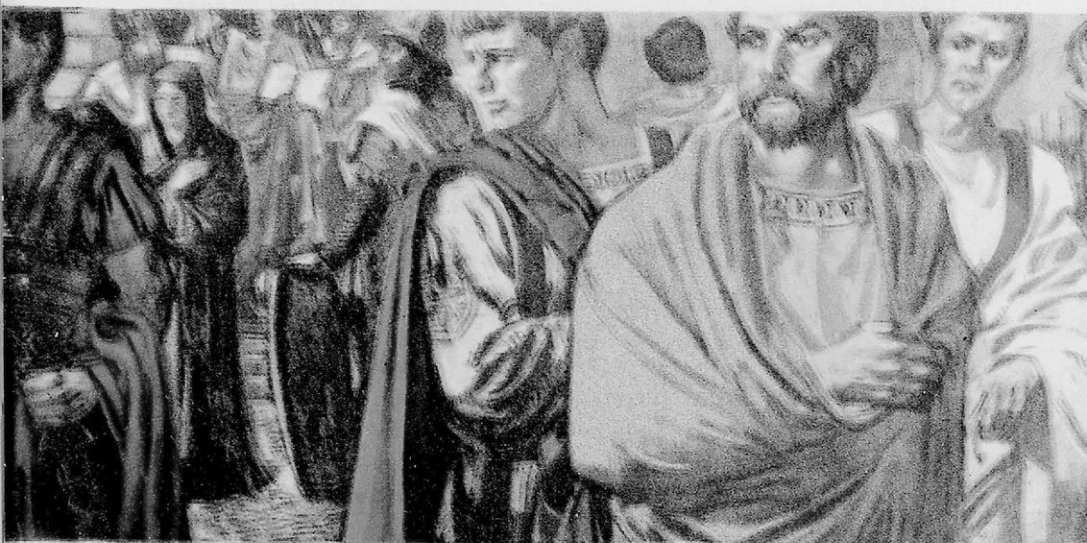
Ὅταν ἀπέθανεν ὁ Ἀλέξανδρος, κατέλαβεν αὐτὸς τὸν Ἐπισκοπικὸν θρόνον Ἀλεξανδρείας. Οἱ φίλοι τοῦ αἰρετικοῦ Ἀρείου καὶ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ νὰ δεχθῆ ὅπως ἐπανέλθῃ ὁ Ἄρειος εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Ἀθανάσιος ὁμως ἠρνήθη νὰ ὑπακούσῃ καὶ ὁ Κωνσταντῖνος τὸν ἠπειλήσεν: «Ἄν δὲν συμμορφωθῆς, τοῦ εἶπε, μὲ τὴν θέλησίν μου, θά σέ καθαιρέσω καὶ θά σέ ἐξορίσω». Ὁ Ἀθανάσιος καὶ πάλιν δὲν ὑπήκουσεν. Ὁ βασιλεὺς τότε ὠργίσθη καὶ τὸν ἐξώρισε τὸ 336 εἰς τὴν πόλιν τῆς Γαλλίας *Αὐγούσταν*.

Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος

Ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης

Ὁ Ἀθανάσιος παρέμεινε ἐκεῖ ἐξόριστος. Τὸν ἐπανεφέρουν ὅμως πάλιν εἰς τὴν θέσιν τοῦ βασιλεῦς Κωνσταντίνου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, μετὰ ἓν ἔτος. Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀλεξανδρείας παρέμεινε ἀρχιερεὺς 45 ὁλόκληρα ἔτη. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐξωρίσθη 10 φορές καὶ ὅμως τὸ θάρρος του παρέμεινε ἀκλόνητον, ὅπως καὶ ἡ πίστις του πρὸς τὸν Χριστόν. Οἱ ἀγῶνες του κατὰ τῶν Ἀρειανῶν ἦσαν φοβεροί. Ἐξόριστος ἔγραφε ἀπὸ τὰ ἡσυχαστήρια τῆς Θηβαΐδος περιφήμους ἐπιστολάς καὶ ἀνεθεμάτιζε τὸν Ἀρειὸν καὶ τοὺς ὀπαδοὺς του. Τὰ συγγράμματά του ὑπῆρξαν σοφὰ καὶ ἀληθινὸι θησαυροὶ διὰ τοὺς Χριστιανοὺς.

Ἡ ἀγάπη τοῦ ποιμνίου του πρὸς τὸν Ἀθανάσιον ἦτο παραδειγματικὴ. Διὰ τοῦτο ὅταν τὸν ἐξώρισον, πάντοτε τὸν ἐπανεφέρουν ὁ λαός. Ἀπέθανεν εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν τὴν 2 Μαΐου τοῦ 371 εἰς ἡλικίαν 76 ἐτῶν. Ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τὴν μνήμην του τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου του καὶ τὴν 18 Ἰανουαρίου. Τότε ψάλλομεν τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

« Στῆλος γενόμενος ὀρθοδοξίας, θεῖοις δόγμασιν ὑποστήριξον τὴν Ἐκκλησίαν, ἱεράρχα Ἀθανάσιε. Τῷ γὰρ Πατρὶ τὸν Υἱὸν ὁμοούσιον ἀνακηρύξας, κατήσχυνας Ἀρειὸν. Πάτερ δαιε,

Χριστὸν τὸν Θεὸν ἱκέτευε δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος.» Μὲ τὸ ἀπολυτίκιον αὐτὸ ὀνομάζομεν τὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον στῆλον τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας διότι μὲ ἀκατάβλητον θάρρος ὑπεστήριξε τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ κατεπολέμησε τὰ ἀντιχριστιανικὰ κηρύγματα τοῦ Ἀρειοῦ, τὸν ὁποῖον κατεντρόπισεν. Ἀναγνωρίζει δὲ μὲ τὸ ἀπολυτίκιον αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία μας ὅτι μὲ τὰ ἐπιχειρήματα τὰ ἀκαταμάχητα τοῦ Ἀθανάσιου ἀνεκηρύχθη ὁ Πατὴρ ὁμοούσιος μὲ τὸν Υἱόν. Παρακαλοῦμεν δὲ τὸν ἱεράρχην νὰ μεσιτεύσῃ εἰς τὸν Χριστόν, νὰ δωρήσῃ εἰς ἡμᾶς τὸ μέγα του ἔλεος.

44. Ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης

Ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Ἀφοῦ ἐμορφώθη εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, μετέβη κατόπιν εἰς Ἀθήνας δι' ἐξακολούθησιν σπουδῶν. Ὁ νέος Ἰουλιανὸς ὅταν ἔφθασεν ἐκεῖ ἐξεπλάγη ἀπὸ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν ὠραίων ναῶν, τῶν ἀγαλμάτων, τῶν

λαμπρῶν μνημείων καὶ γενικῶς ἀπὸ τὴν ὠραιότητα τῆς πόλεως Ἐπίσης τὸν συνεκίνησαν βαθύτατα τὰ μαθήματα τὰ ὁποῖα ἤρχισε νὰ παρακολουθῆ εἰς τὰς διαφόρους φιλοσοφικὰς σχολὰς, τὰ ἀρχαῖα συγγράμματα καὶ ἡ ἀρχαία θρησκεία μὲ τὰς μεγαλοπρεπεῖς τελετὰς τῆς. Διὰ τοῦτο, ἂν καὶ εἶχε βαπτισθῆ Χριστιανός, ἤρχισε νὰ λησμονῆ τὰ διδάγματα τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ σκέπτεται ὅτι, ἂν τοῦ δοθῆ ποτὲ κατάλληλος εὐκαιρία, νὰ ἀναστήσῃ τὴν νεκρὰν πλέον εἰδωλολατρικὴν θρησκείαν.

Ὁ Ἰουλιανὸς εἶχε συνδεθῆ εἰς Ἀθήνας μὲ τὸν Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνὸν καὶ τὸν Μέγαν Βασίλειον, οἱ ὁποῖοι ἐσπούδαζον ἐπίσης ἐκεῖ. Καὶ ὅμως! πόσον κολοσσιαία διαφορά ὑπῆρξε μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ἐκείνων! Ὅταν ὁ Ἰουλιανὸς ἔγινεν αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀμέσως ἠθέλησε νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ σχέδιόν του. Ἦρχισε νὰ καταδιώκῃ τοὺς Χριστιανούς καὶ νὰ εὐνοῆ τοὺς εἰδωλολάτρους, ἐκαλλώπισε τοὺς ἀρχαίους ναοὺς, ἔστησε τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν, ἐπανάφερε τὰς ἀρχαίας θυσίας καὶ ἔδωκε ζωὴν εἰς τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια καὶ εἰς τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν.

Ἀκόμη ἐζήτησε νὰ πληρώσουν οἱ Χριστιανοὶ ἀποζημίωσιν διὰ τοὺς εἰδωλολατρικοὺς ναοὺς, οἱ ὁποῖοι κατεστράφησαν καὶ ἐτιμῶρει αὐστηρῶς ὅσους ἀπέφευγον νὰ πράξουν τοῦτο. Ἄλλ' ὅ,τι ἐπεδίωκε δὲν τὸ κατώρθωσεν. Ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ εἶχε βαθείας ρίζας εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Χριστιανῶν καὶ δὲν ἦτο πλέον δυνατόν νὰ χαθῆ καὶ νὰ ἀναστηθῆ ἡ παλαιὰ θρησκεία, ἡ ὁποία εἶχεν ἀποθάνει. Ὁ Ἰουλιανὸς ἀπέθανεν εἰς μίαν ἐκστρατείαν, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ἐναντίον τῶν Περσῶν εἰς ἡλικίαν 32 ἐτῶν τὸ 363. Κατὰ τὰς τελευταίας του στιγμὰς ἐφώνησε: «Νενίκηκάς με, Ναζωραῖε!». Δηλαδή: «Μὲ ἐνίκησες, Χριστέ».

Ἐπειδὴ ὁ Ἰουλιανὸς ἀπηνήθη τὸ βάπτισμα καὶ τὴν θρησκείαν του, ὠνομάσθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μας Παραβάτης.

45. Ὁ Μέγας Βασίλειος

Ὁ Μέγας Βασίλειος ἐγεννήθη εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας τὸ 330 μ. Χρ. ἐκ γονέων εὐσεβῶν Χριστιανῶν καὶ πλουσίων. Ἡ μήτηρ αὐτοῦ ὠνομάζετο *Ἐμιέλεια* καὶ ἡ μάμμη

του *Μακρίνη*. Καί αι δύο διεκρί-
νοντο δια τας ἀρετάς και τήν
χριστιανικήν των εὐσέβειαν. Νέ-
ος ὁ Βασίλειος ἐσπούδασεν εἰς
Καισάρειαν, εἰς τὸ Βυζάντιον
καί εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ἄμα ἐτελείωσε τὰς σπουδὰς
του ἦλθεν εἰς τὴν Καισάρειαν
καὶ ἤνοιξε σχολὴν ρητορικῆς καὶ
ἐδικηγόρει. Ἡ ἀγάπη ὅμως πρὸς
τὸν κληρὸν καὶ τὴν θρησκείαν
τὸν ἔκαμαν νὰ ἱερωθῆ. Διὰ νὰ

Ὁ Μέγας Βασίλειος

μελετήσῃ τὸν ἀσκητικὸν βίον μετέβη εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὴν Συ-
ρίαν, τὸν Πόντον καὶ τὴν Παλαιστίνην καὶ ἀπεκόμισε πλοῦτον
θεολογικῶν γνῶσεων ἀπὸ διαφόρους σοφοὺς καὶ ἀσκητάς. Ἐκεῖ-
θεν ἐπέστρεψεν εἰς Καισάρειαν ἀλλὰ καὶ πάλιν μαζὶ μὲ τὸν
Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνὸν μετέβησαν εἰς τὸν Πόντον καὶ ἐμε-
λέτησαν ἐκ νέου τὴν ἀσκητικὴν ζωὴν. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πα-
τριδα του ἐχειροτονήθη Πρεσβύτερος καὶ μετὰ τινα ἔτη Ἐπί-
σκοπος Καισαρείας. Ὡς Ἐπίσκοπος ὑπῆρξεν ἀνεξάντλητος εἰς
ἐλεημοσύνας καὶ ἄφθαστος εἰς τὴν προστασίαν τῶν χηρῶν, τῶν
ὄρφανῶν, τῶν δυστυχοῦντων. Ἐξώδευσεν ὄλην του τὴν περιου-
σίαν καὶ ἱδρυσεν νοσοκομεῖα, πτωχοκομεῖα καὶ ἄλλα ἰδρύματα.

46. Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Οὐάλης

Ὅταν ὁ Βασίλειος ἦτο Ἐπίσκοπος τῆς Καισαρείας, εἰς τὴν
Κωνσταντινούπολιν ἦτο βασιλεὺς ὁ Οὐάλης, ὁ ὁποῖος συνε-
πάθει τοὺς Ἀρειανούς, ἐνῶ ὁ Βασίλειος ἦτο φοβερὸς αὐτῶν
διώκτης. Διὰ νὰ ἀναγκάσῃ ὁ Οὐάλης τὸν Βασίλειον νὰ γίνῃ
ὁπαδὸς τοῦ Ἀρείου, διέταξε τὸ Ὑπαρχον *Μόδεσιον* νὰ τὸν ἀπει-
λήσῃ. Τὸν ἔκάλεσε λοιπὸν ὁ Μόδεστος καὶ τοῦ εἶπε: «Πῶς
τολμᾶς νὰ μὴν ἀκολουθῆς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀρείου, ἀφοῦ
καὶ ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτωρ τὴν ἀκολουθεῖ;» Ὁ Βασίλειος ἀπε-
κρίθη: «Ἐγὼ δὲν δέχομαι νὰ λατρεύω τὸν Χριστὸν μου ὡς κτί-
σμα τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὡς Υἱὸν τοῦ Θεοῦ.»

Ὁ Μόδεστος ἀκούσας τὴν ἀπάντησιν τοῦ Βασιλείου ἀνεπήδησεν ἀπὸ τὴν θέσιν του καὶ ἐφώναξεν ὠργισμένος: «Ἄλλὰ τότε, ἐσὺ δὲν φοβεῖσαι τὸν αὐτοκράτορα;»

«Καὶ διατί νὰ τὸν φοβηθῶ; Τί ἤμπορεῖ νὰ μοῦ κάμῃ; Τὴν ἐξορίαν, τὰ βασανιστήρια, τὸν θάνατον, δὲν τὰ φοβοῦμαι. Ὁπου καὶ ἂν μὲ ἐξορίσῃ δὲν θὰ πάθω τίποτε, διότι παντοῦ εἶμαι ξένος καὶ περαστικός. Τὰ βασανιστήρια δὲν μὲ τρομάζουν, διότι τὸ σῶμά μου εἶναι τόσο ἀσθενές, ὥστε θὰ ξεψυχήσῃ καὶ μὲ μίαν μόνην πληγὴν, ὁ δὲ θάνατος θὰ μὲ ἐνώσῃ μὲ τὸν Θεόν μου. Ἡ δήμευσις τῆς περιουσίας μου δὲν μὲ ἀνησυχεῖ, διότι ἀπὸ μερικὰ βιβλία καὶ ἀπὸ δύο τριμμένα ράσα δὲν ἔχω ἄλλο τίποτε.»

Ὁ Μόδεστος ἐθαύμασε τοὺς θαρραλέους αὐτοὺς λόγους καὶ τὸν ἄφησεν ἤσυχον. Δὲν τὸν ἠνώχλησε πλέον.

Αἱ ὁμιλίαι τοῦ Βασιλείου πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς εἶναι ἀληθινὰ ἀριστουργήματα καὶ τὰ συγγράμματά του, γεμᾶτα σοφίαν, ἀποτελοῦν θρησκευτικὸς θησαυροὺς. Ἐπίσης συνέγραψε σφοδρὸς λόγους κατὰ τοῦ Ἀρειανισμοῦ.

Ὁ ἴδιος ἔγραψε καὶ τὴν Λειτουργίαν τοῦ Μ. Βασιλείου, τὴν ὁποίαν παρακολουθοῦμεν 10 φορές τὸ ἔτος: Τὰς πέντε Κυριακὰς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς πλὴν τῆς Κυριακῆς τῶν Βατῶν, τὴν Μεγάλην Πέμπτην, τὸ Μέγα Σάββατον, τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Βασιλείου καὶ τὰς Παραμονὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφανείων. Ὁ Μ. Βασίλειος ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 50 ἐτῶν τὸ 379. Τὴν κηδεῖαν του παρηκολούθησε τόσοσιν πλήθος κόσμου, ὥστε ἀπέθανον ἄνθρωποι ἐκ τοῦ συνωστισμοῦ. Τὴν μνήμην του ἑορτάζει ἡ Ἐκκλησία μας τὴν 1 Ἰανουαρίου. Τότε ψάλλομεν τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον:

«Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος σου ὡς δεξαμένη τὸν λόγον σου· δι' οὗ θεοπρεπῶς ἐδογματίσας, τὴν φύσιν τῶν ὄντων ἐτρένωσας, τὰ τῶν ἀνθρώπων ἤθη κατεκόσμησας. Βασίλειον ἱεράτευμα, Πάτερ Ὁσίε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἰκέτευε δωρῆσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος.»

Τὸ ἀπολυτίκιον αὐτὸ ἀναφέρει, ὅτι ὅσα ἔγραψε καὶ ἐκήρυξεν ὁ Μέγας αὐτὸς Ἱεράρχης τῆς Ἐκκλησίας, ἐσκορπίσθησαν εἰς ὅλην τὴν γῆν καὶ ὅτι μὲ τὰ σοφὰ του διδάγματα κατεστόλισε τὰ ἤθη τῶν ἀνθρώπων. Τὸν παρακαλοῦμεν δὲ νὰ μεσιτεῦσῃ εἰς τὸν Χριστὸν νὰ μᾶς χαρίσῃ τὸ μέγα του ἔλεος.

Ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ἐγεννήθη εἰς ἓν χωρίον τῆς Καππαδοκίας ἀπὸ γονεῖς εὐσεβεῖς. Ὁ πατὴρ του ἦτο Ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ καὶ ὠνομάζετο ἐπίσης *Γρηγόριος*, ἡ δὲ μήτηρ του *Νόνα*. Ὁ Γρηγόριος ἐσπούδασεν εἰς τὴν Καισάρειαν, τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἀκολούθως ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Γνωρίζομεν μὲ ποίους συνεδέθη ἐκεῖ. Εἰς Ἀθήνας ἠκολούθησε φιλοσοφίαν καὶ φιλολογίαν. Ἄμα ἐτελείωσε τὰς σπουδὰς του, μετέβη μετὰ τοῦ Μ. Βασιλείου εἰς τὸν Πόντον καὶ ἐμελέτησαν τὸν ἀσκητικὸν βίον. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν πατρίδα του, ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς του Πρεσβύτερος Ναζιανζοῦ καὶ μετ' ὀλίγα ἔτη Ἐπίσκοπος Στασίμων, ἀλλὰ δὲν ἔμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ πολὺ. Ἐπανῆλθεν εἰς Ναζιανζὸν καὶ ἐβοήθει τὸν γέροντα πατέρα του εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὰ κηρύγματα.

Ἦσαν δὲ τὰ κηρύγματά του ἐκεῖνα τόσον σοφὰ καὶ ἐμπνευσμένα, ὥστε ἡ φήμη του ἐξηπλώθη παντοῦ. Διὰ τοῦτο τὸν ἐκάλεσαν καὶ κατέλαβε τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου, ὅταν ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Οὐάλης. Ὁ Γρηγόριος ἐκτὸς τῶν σοφῶν κηρυγμάτων του εἶχεν ἀναδειχθῆ καὶ σφοδρὸς πολέμιος τοῦ Ἀρειανισμοῦ, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐθρίαμβευεν. Ὅλοι σχεδὸν οἱ ναοὶ τῶν Ὁρθοδόξων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἶχον περιέλθει εἰς τοὺς Ἀρειανούς, πλὴν τῆς Ἀγίας Ἀναστασίας, ἡ ὁποία ἀπέμεινεν εἰς τοὺς Ὁρθοδόξους.

Ἡ λύσσα τῶν Ἀρειανῶν δὲν περιγράφεται. Δὲν δύνανται ὅμως νὰ βλάψουν τὸν Γρηγόριον, διότι ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος, ὁ ὁποῖος διεδέχθη τὸν Οὐάληντα καθιέρωσε μὲ διάταγμα τὸν θρίαμβον τῆς Ὁρθοδοξίας τὸ 380. Ὁ ἴδιος ἐδίωξεν ἐκ τῆς πρωτεύουσας τὸν Ἀρειανὸν Ἐπίσκοπον Δημόφιλον καὶ ἐγκατέστησε τὸν Γρηγόριον εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναόν, τὸν ὁποῖον

Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ὁ Θεολόγος

κατεῖχον πρό τινος οἱ Ἀρειανοί. Πρὸς τοὺς Ἀρειανούς ὁ γλυκὺς ἱεράρχης ἔδειξε πραότητα καὶ μεγαλοφυχίαν.

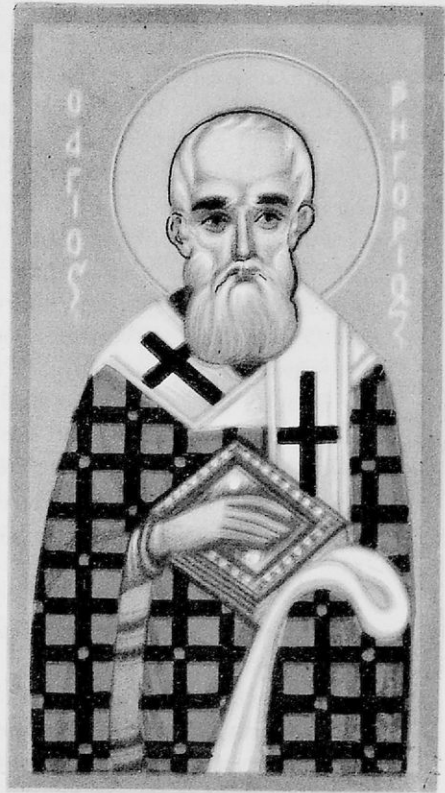
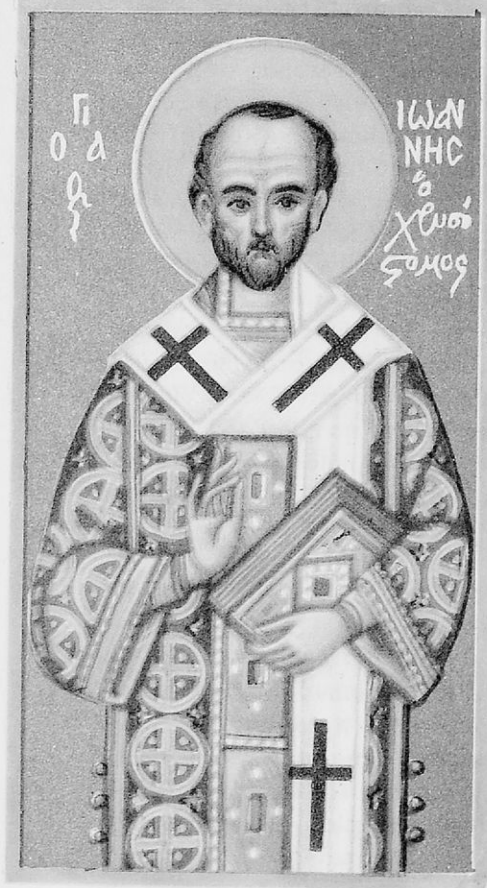
Τὸ 381 συνεκλήθη ἡ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἰς Κωνσταντινουπολιν μὲ 150 ἀνωτέρους κληρικούς. Πρόεδρος αὐτῆς ἐγένεν ὁ Γρηγόριος καὶ κατεδικάσθησαν ἐν αὐτῇ αἱ αἱρέσεις τοῦ Μακεδονίου καὶ τοῦ Νεστορίου. Ὁ Μακεδόνιος ἐδίδασκεν ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι κτίσμα τοῦ Θεοῦ, ὄχι Θεός. Ὁ Νεστόριος πάλιν ἐδίδασκεν, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι μόνον Θεός, ὄχι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ὅπως παραδέχεται ἡ Ἐκκλησία μας. Καὶ αἱ δύο αὐταὶ αἱρέσεις κατεδικάσθησαν ὡς ἀντιχριστιανικαὶ καὶ συμπληρώθη τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως ὅπως εἶναι σήμερα.

Ὁ Γρηγόριος ὠνομάσθη καὶ *Θεολόγος*, διότι ἐκήρυττε πάντοτε τὴν Θεότητα τοῦ Λόγου, δηλαδὴ τοῦ Χριστοῦ. Ἐπιθυμῶν τὸν ἥσυχον βίον παρητήθη τοῦ θρόνου του καὶ ἤλθεν εἰς τὴν Καισάρειαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἄριανζόν, τὴν πατρίδα του. Ἐζησεν ἡσυχῶς ἐκεῖ καὶ ἀπέθανε τὸ 389. Ἡ Ἐκκλησία μας τὸν ἑορτάζει τὴν 25 Ἰανουαρίου, ἡμέραν τοῦ θανάτου του καὶ τὴν 30 Ἰανουαρίου, τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν.

48. Ὁ Θεοδόσιος καταδιώκει τοὺς Ἐθνικούς

Ὁ Θεοδόσιος ἐκυβέρνησε τὸ Βυζαντινὸν Κράτος ἀπὸ τὸ 379 ἕως τὸ 395. Εἰς τὰς ἡμέρας αὐτοῦ ὁ Χριστιανισμὸς εὗρεν ἰδιαιτέραν προστασίαν. Ἀπέδωκε τὰς ἀρπαγείσας ἐκκλησίας ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν εἰς τοὺς Ὀρθοδόξους, ἐξεδίωξε τὸν Ἀρειανὸν Ἐπίσκοπον καὶ ἔλαβε μέτρα καὶ ἐναντίον τῶν εἰδωλολατρῶν. Κατὰ τὸ 394 κατήργησε τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας καὶ ἀπηγόρευσε τὰς θυσίας τὰς εἰδωλολατρικάς. Οἱ Χριστιανοὶ ἐνθαρρυνθέντες κατέστρεψαν τότε ἀγάλματα θαυμάσια θεῶν καὶ ἐκρήμνισαν ἀρχαίους ναοὺς. Μερικοὶ ἐκ τῶν ναῶν τούτων καὶ μερικά ἐκ τῶν ἀγαλμάτων ἦσαν ἀληθινὰ ἀριστουργήματα. Τότε κατεστράφη καὶ ὁ περίφημος ναὸς τοῦ Σεράπιδος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ὁ ναὸς τοῦ Διὸς τῆς Ἀπαμείας καὶ ἄλλοι ὠραῖοι ναοὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Συρίας.

Ἡ πρᾶξις ἐκείνη τῶν Χριστιανῶν πᾶν ἄλλο ἦτο παρὰ καλή. Διὰ τοῦτο πολλοὶ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀπεδοκίμασαν τὰ μέτρα ἐκεῖνα ὡς μέτρα ἀντίθετα πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Θεοδόσιος ἀπέθανε τὸ 395 καὶ διένειμε τὸ Κράτος του εἰς τοὺς δύο υἱοὺς του, τὸν Ἀρκάδιον καὶ τὸν Ὀνώριον.

49. Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος

Ὁ διαπρεπὴς αὐτὸς ἱεράρχης ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τὸ 344. Πατέρα εἶχε τὸν *Σεκοῦνδον*, ἀνώτατον ἀξιωματικὸν τοῦ Ἀνατολικοῦ στρατοῦ καὶ μητέρα τὴν *Ἀνθοῦσαν*, ἡ ὁποία ἔδωκεν εἰς τὸν υἱὸν τῆς ἀνατροφὴν χριστιανικὴν. Εἰς ἡλικίαν εἴκοσιν ἐτῶν ἡ Ἀνθοῦσα εἶχε μείνει χήρα. Καίτοι ὁμως ἦτο τόσον νέα, δὲν ἠθέλησε νὰ λάβῃ δεῦτερον σύζυγον, διότι ἤθελε νὰ ἀφοσιωθῇ ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν ἀνατροφὴν τοῦ υἱοῦ τῆς.

Ὁ Ἰωάννης ἔτυχε λαμπροτάτης μορφώσεως. Ἠτύχησε νὰ ἔχη εἰς τὴν Ἀντιόχειαν διδάσκαλον τὸν περίφημον ρήτορα *Λιβάνιον*, παρὰ τοῦ ὁποίου ἐδιδάχθη τὴν ρητορικὴν. Ὁ Λιβάνιος εἶχε καταβάλει μεγάλας προσπάθειάς διὰ νὰ παρασύρῃ τὸν Ἰωάννην εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσεν.

Καὶ ὅμως, δὲν ἔπαυσε νὰ τρέφῃ ἀγάπην καὶ ἐξαιρετικὴν ἐκτίμησιν πρὸς τὸν μαθητὴν του. Τὴν ἐκτίμησίν του δὲ αὐτὴν ἔδειξεν ὁ Λιβάνιος καὶ ὅταν εὕρισκετο εἰς τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του καὶ τὸν ἠρώτησαν ποῖον θὰ ἐπεθύμει νὰ ἀφήσῃ διάδοχον τῆς σχολῆς του :

«Τὸν Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον θὰ ἔλεγα, ἂν δὲν μᾶς τὸν ἔπαιρναν οἱ Χριστιανοί».

Ὅταν ἐτελείωσε τὰς σπουδὰς του ὁ Χρυσόστομος, ἐδικηγόρησεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν. Ἡ ἐπιθυμία του ὅμως ν' ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας τὸν ἔκαμε νὰ στραφῇ πρὸς τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα καὶ ἐχειροτονήθη διάκονος. Κατόπιν ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Φλαβιανοῦ πρεσβύτερος.

Ἡ Ἀντιόχεια εἶχε τότε 200.000 κατοικοὺς Χριστιανοὺς, Ἰουδαίους καὶ εἰδωλολάτραις.

Ὅταν ἤρχιζεν ὁ Χρυσόστομος τὰ κηρύγματα, ἦτο τόση ἡ συρροὴ τοῦ κόσμου, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ χωρέσῃ ὅλους ἡ Ἐκκλησία. Ἡ φήμη τῆς εὐγλωττίας αὐτοῦ καὶ ἡ δύναμις τοῦ λόγου του ἦτο τόση, ὥστε ἐξηπλώθη καὶ πέραν τῆς Ἀντιοχείας εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολήν. Ἀκόμη καὶ Ἑβραῖοι καὶ εἰδωλολάτραι μετέβαινον νὰ τὸν ἀκούσουν. Ἐξεκίνουν μάλιστα καὶ ἀπὸ μέρη μακρινά.

Ἀδιακόπως ὁ Χρυσόστομος ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὅταν τὸ 387 συνέβη εἰς τὴν Ἀντιόχειαν κάτι τὸ ἐξαιρετικόν. Ὁ βασιλεὺς Ἀρκάδιος εἶχεν ἐπιβάλλει εἰς τοὺς κατοικοὺς νέους φόρους, τοὺς ὁποίους οἱ Ἀντιοχεῖς δὲν ἠθέλον νὰ πληρώσουν καὶ ἐπανεστάτησαν. Καὶ ἐν τῇ ὀργῇ των ἐξετράπησαν εἰς ὕβρεις καὶ ἀπρεπείας ἐναντίον τοῦ βασιλέως καὶ κατέστρεψαν εἰκόνας καὶ ἀγάλματα καὶ αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του.

Ὁ βασιλεὺς ὅταν ἔμαθε τὰ γενόμενα ὠργίσθη πολὺ καὶ διέταξε νὰ ἐπιβάλουν σκληρὰς καὶ παραδειγματικὰς τιμωρίας εἰς τοὺς ταραξίαις, τοὺς δὲ πρωταίτιους νὰ τοὺς θανατώσουν. Τοὺς Ἀντιοχεῖς τοὺς κατέλαβε τότε φόβος καὶ τρόμος. Ἡ πόλις εὕρισκετο εἰς μεγάλην ταραχήν. Οἱ λόγοι τοὺς ὁποίους

έξεφώνησε τότε ο Χρυσόστομος διὰ νὰ καθουχάσῃ τὰ καταφοβισμένα πλήθη, ἀποτελοῦν ἀληθινὰ ἀριστουργήματα. Ἡ φήμη τοῦ ἔφθασε μέχρι τῆς πρωτεύουσας· διὰ τοῦτο, ὅταν ἀπέθανεν ὁ Ἐπίσκοπος αὐτῆς *Νεκτάριος*, ἐξέλεξαν ὡς Ἱεράρχην Κωνσταντινουπόλεως τὸν Χρυσόστομον.

Καί εἰς τὴν νέαν του θέσιν ὁ Χρυσόστομος, δὲν ἐβρόδυνε νὰ φανῇ παντοδύναμος. Μὲ τὴν ἀκαταμάχτην δύναμιν τοῦ λόγου τοῦ ἐπεβλήθη. Δὲν ὑπῆρξε ζήτημα κοινωνικόν, τὸ ὅποῖον νὰ μὴ πραγματοποιηθῇ καὶ νὰ μὴ τὸν ἀπασχολήσῃ. Καὶ ἠκούσθησαν τότε ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τῆς Ἐκκλησίας λόγοι, τοὺς ὁποίους δὲν εἶχεν ἐκφωνήσει ποτὲ ἀνθρώπινον στόμα.

Σκοπὸς τῶν λόγων του ἦτο νὰ διορθωθῇ ἡ κοινωνία, νὰ γίνῃ ἀγνή, ἠθικὴ, χριστιανικὴ. Ὁ λαὸς ἀντιλαμβάνεται τὴν προσπάθειαν αὐτὴν τοῦ Ἐπισκόπου του καὶ τὴν ἐνισχύει καὶ τὴν ἐνθαρρύνει. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλοι, οἱ ὅποιοι εἶναι δυσηρεστημένοι καὶ τὴν ἀποκρούουν καὶ τὴν πολεμοῦν. Καὶ μετὰξὺ αὐτῶν τῶν δυσηρεστημένων εἶναι καὶ ἡ αὐτοκράτειρα ἡ Εὐδοξία.

50. Ἐξορία τοῦ Χρυσοστόμου καὶ θάνατος αὐτοῦ

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὑπῆρχε διαφθορὰ εἰς τὴν τάξιν πολλῶν ἀρχόντων καὶ πλουσίων, διαφθορὰ ἡ ὁποία ἐγένετο κακὸν παράδειγμα εἰς τὰς λοιπὰς πτωχοτέρας κοινωνικὰς τάξεις. Τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τοῦ Ἱεράρχου καὶ ἤρχισε κηρύγματα διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τοὺς παρεκτρεπομένους εἰς τὸν εὐθὺν δρόμον.

Ἡ Εὐδοξία ἐπειδὴ ἐνόμιζε ὅτι τὰ κηρύγματα ἐκεῖνα ἐστρέφοντο ἐναντίον της, γίνεται πῦρ καὶ μανία κατὰ τοῦ Χρυσοστόμου. Τὸν θεωρεῖ ὡς ἄσπονδον ἐχθρὸν της καὶ ὄλαι της αἰ προσπάθειαι εἶναι πῶς νὰ τὸν ἐκδιώξῃ ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ νὰ τὸν ἐκδικηθῇ.

Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν συνεννοήθη μὲ διαφόρους κληρικούς ἐχθροὺς τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ ἀφοῦ ἔπεισαν καὶ τὸν βασιλεῖα Ἀρκάδιον, συνεκάλεσαν Σύνοδον εἰς τὸ προάστειον τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν *Χαλκηδόνα*. Ἐσκηνοθέτησαν τότε ἐκεῖ ἐναντίον τοῦ Χρυσοστόμου κατηγορίας ψευδεῖς καὶ ἐκάλεσαν

αὐτὸν νὰ ἀπολογηθῆ. Ἐκεῖνος ἠρνήθη νὰ προσέλθῃ καὶ ὁ βασιλεὺς διέταξεν ἕνα ἀξιωματικὸν καὶ τὸν συνέλαβε καὶ τὸν ἔφερεν εἰς ἓν μέρος τῆς παραλίας τοῦ Πόντου.

Μόλις ὁμῶς ὁ κόσμος ἐπληροφορήθη τὸ γεγονός, ἔγινεν ἀνάστατος. Ὁλὴ ἡ Κωνσταντινούπολις ἐζήτησε τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Χρυσόστομου. Εἶναι ἐτοίμη νὰ κάμῃ ταραχάς. Κατατρομαγμένοι ἡ Εὐδοξία καὶ ὁ Ἀρκάδιος ἀναγκάζονται νὰ τὸν ἐπιναφέρουν.

Ὁ Χρυσόστομος ἐπανελθὼν εἰς τὴν θέσιν του δὲν ἐσταμάτησε τὴν πολεμικὴν. Ἡ θριαμβευτικὴ του ἐπιστροφή καὶ ἡ ἐκτίμησις τὴν ὁποίαν τόσον φανεράν ἐξεδήλωσε διὰ τὸ πρόσωπόν του ὁ κόσμος, ἐτόνωσαν περισσότερον τὰς δυνάμεις του καὶ τὰ κηρύγματα του ἔγιναν δριμύτερα.

Πλησίον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀγίας Εἰρήνης, εἰς ἕνα τόπον ὁ ὁποῖος λέγεται *Πιτιάκια*, ἡ βασίλισσα εἶχε στήσει μίαν στήλην ἀργυρᾶν, πέριξ τῆς ὁποίας συνηθροίζετο κόσμος, ὁ ὁποῖος ἐχόρευε καὶ ἔθορυβε. Οἱ θόρυβοι ἐκεῖνοι καὶ τὰ ἄσματα πολλὰς φορὰς διέκοπτον τὴν θεῖαν λειτουργίαν.

Ἡ Εὐδοξία ὠργίσθη διὰ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὁ Χρυσόστομος ὠργίσθη, διότι παρ' ὅλα του τὰ κηρύγματα ἐξηκολούθουν οἱ χοροὶ καὶ οἱ θόρυβοι. Καὶ τότε ὠμίλησε τὸν περίφημον ἐκεῖνον λόγον, ὁ ὁποῖος ἤρχιζε μὲ τὰς ἐξῆς φράσεις:

« Πάλιν ἡ Ἡρωδιὰς μαίνεται, πάλιν ταρασσεται, πάλιν τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰωάννου ἐπὶ πῖνακι ζητεῖ ». Διὰ τοῦ λόγου αὐτοῦ ἐνεθύμιζεν ὁ Χρυσόστομος εἰς τὸν λαὸν τῆς Ἡρωδιάδα, ἡ ὁποία ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Ἡρώδη τὸν θάνατον τοῦ Ἰωάννου. Τὸ αὐτὸ συνέβαινε τώρα μὲ τὴν Εὐδοξίαν, ἡ ὁποία ἐζητεῖ τὴν ἐξόντωσιν αὐτοῦ.

Ὁ λόγος ἐκεῖνος ἐξώργισε τόσον πολὺ πλέον τὴν αὐτοκράτειραν ὥστε ἀποφασίζεται ἡ ἐξορία τοῦ Ἱεράρχου ὀριστικῆ.

Ἦτο παραμονὴ τοῦ Πάσχα τοῦ 404, ὅταν τὸν συνέλαβον καὶ τὸν ἀπέστειλαν ἐξόριστον εἰς τὴν *Κουκουσὸν* τῆς Ἀρμενίας, ἐντὸς τῶν βράχων τοῦ ὄρους *Ταύρου*. Εἰς τὸ ἀπόκεντρον ἐκεῖνο μέρος ἐπίστευον οἱ διώκται του ὅτι ὁ Χρυσόστομος θὰ ἀπέθησκεν.

Ὅταν ὁμῶς εἶδον ὅτι αὐτὸς καὶ ἐκεῖ δὲν ἔπαυσε νὰ γράφῃ, νὰ μελετᾷ καὶ νὰ ἀγωνίζεται τὸν καλὸν καὶ τίμιον ἀγῶνα

τῆς ἐπικρατήσεως τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, διέταξαν νὰ τὸν στείλουν εἰς *Πεισιῶντα*.

Τὸ μέρος αὐτὸ ἦτο χειρότερον τῆς Κουκουσοῦ καὶ ἐπίστευον ὅτι πλέον ἐκεῖ θὰ ἀπέθνησκεν. Εἰς τὸ μέρος τῆς νέας ἐξορίας του ὑπεχρέωθη ὁ Χρυσόστομος νὰ μεταβῆ πεζῆ. Ὑπέστη δὲ τόσας ταλαιπωρίας καὶ κακουχίας εἰς τὸν δρόμον, ὥστε προτοῦ ἀκόμη φθάσῃ εἰς τὸν τόπον τῆς ἐξορίας ἀπέθανεν, εἰς τὰ *Κώμανα*, εἰς ἡλικίαν 60 ἐτῶν.

Τοιοῦτον ἦτο τὸ τέλος τῆς μεγάλης ἐκείνης καὶ θαρραλέας ἐκκλησιαστικῆς μορφῆς. Διὰ τοῦ θανάτου του ἔχασε τότε ἡ Ἐκκλησία τὸν ἄριστον ἱεροκήρυκα, τὸ εὐγλωττότερον στόμα, ἀπὸ ὅσα ὠμίλησάν ποτε εἰς ἐκκλησίαν. Διὰ τὴν μελιστάλακτον γλῶσσάν του, ἡ Ἐκκλησία μας τὸν ὠνόμασε Χρυσόστομον.

Ὁ Χρυσόστομος ἦτο καὶ ὡς ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς ἄριστος. 450 εἶναι περίπου οἱ λόγοι τοὺς ὁποίους ἄφησε καὶ ἡ βαθύτης τῶν ὁποίων δεικνύει ὅτι ὑπῆρξεν ὁ ἄριστος τῶν ἱεροκηρῦκων. Ἡ Ἐκκλησία μας διὰ νὰ τιμῆσῃ τὰς πολλαπλὰς ὑπηρεσίας τὰς ὁποίας ὑπὲρ αὐτῆς προσέφερε, τὸν κατέταξε μεταξὺ τῶν Ἁγίων καὶ ἐορτάζει τὴν μνήμην του τὴν 13 Νοεμβρίου.

Ἐπίσης ἐορτάζεται καὶ τὴν 30 Ἰανουαρίου, ἡμέραν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Τότε ἐορτάζεται μαζί με τοὺς ἄλλους δύο Ἱεράρχας, τὸν Μέγαν Βασίλειον καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον. Τότε ψάλλεται τὸ ἀκόλουθον ἀπολυτίκιον :

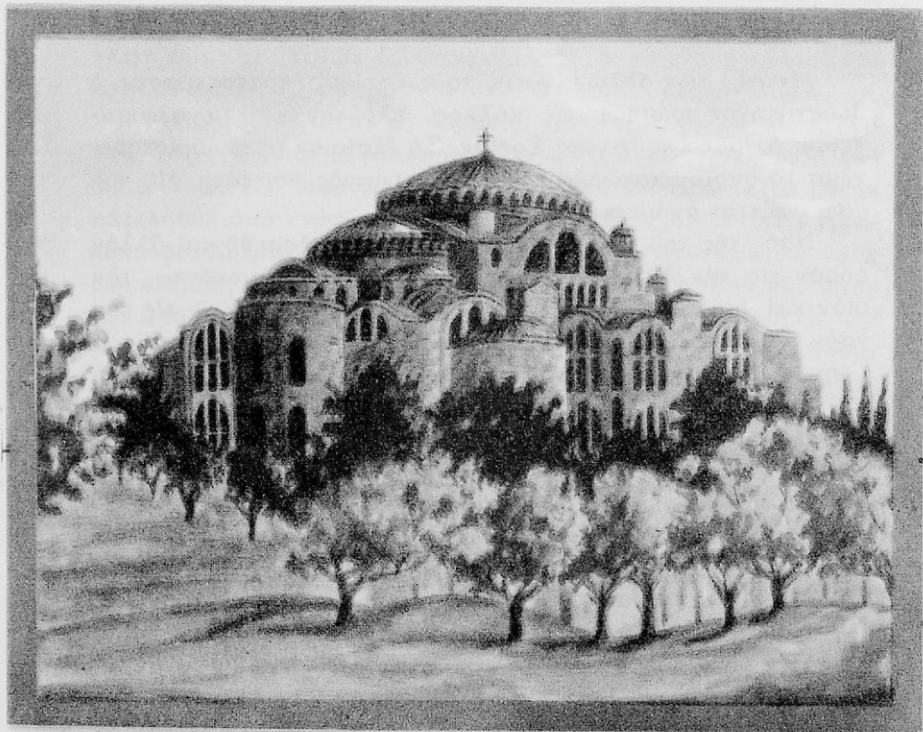
«Τοὺς τρεῖς μεγίστους φωστῆρας τῆς τρισηλίου θεότητος, τοὺς τὴν Οἰκουμένην ἀκτίσει δογμάτων θείων πυρσεύσαντας· τοὺς μελιρρῦτους ποταμοὺς τῆς σοφίας, τοὺς τὴν κτίσιν πᾶσαν θεογνωσίας νάμασι καταρθεύσαντας. Βασίλειον τὸν Μέγαν καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, σὺν τῷ κλεινῷ Ἰωάννῃ τῷ τὴν γλῶτταν χρυσορρήμονι. Πάντες οἱ τῶν λόγων αὐτῶν ἐρασταὶ συνελθόντες ὕμνοις τιμήσωμεν. Αὐτοὶ γὰρ τῇ Τριάδι ὑπὲρ ἡμῶν ἀεὶ πρεσβεύουσιν.»

Μὲ τὸ ἀπολυτίκιον τὸ ὁποῖον ἡ Ἐκκλησία μας ἀφιερώνει εἰς τὴν μνήμην τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν προτρέπει τοὺς Χριστιανοὺς νὰ συναθροισθοῦν εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ νὰ τιμήσουν με ὕμνους αὐτοῦς. Τοὺς ὀνομάζει δὲ μεγίστους φωστῆρας, διότι

διά τῆς μεγάλης αὐτῶν σοφίας ὡς ἥλιοι ἐφώτισαν τὴν Οἰκουμένην ὀλόκληρον. Παρομοιάζει αὐτοὺς μὲ ποταμούς, οἱ ὅποιοι τρέχουν μέλι ἀπὸ σοφίαν καὶ οἱ ὅποιοι ἐπότισαν ὅλην τὴν κτίσιν μὲ τὴν σοφίαν τῶν θεολογικῶν τῶν γνώσεων. Ὀνομάζει τὸν Ἅγιον Βασίλειον Μέγαν, διότι ἀληθῶς ὑπῆρξε μέγας. Τὸν Γρηγόριον τὸν ὀνομάζει Θεολόγον, διότι διαρκῶς ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, τὸν δὲ Χρυσόστομον χρυσορρήμονα, διότι χρυσοῦς καὶ θεῖους λόγους ἔβγαζε πάντοτε ἀπὸ τὸ στόμα του. Οἱ τρεῖς αὐτοὶ πάντοτε παρακαλοῦν τὴν Ἁγίαν Τριάδα ὑπὲρ ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν.

51. Ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας

Ὁ Ἰουστινιανός, τὸν ὅποιον ἡ Ἱστορία ᾤνόμασε Μέγαν, ἐβασίλευσεν εἰς τὸ Βυζαντινὸν Κράτος ἀπὸ τοῦ ἔτους 527 μέχρι τοῦ 565. Εἰς τὸ μακροχρόνιον διάστημα τῆς βασιλείας του ἐπραξε πολλά. Οὗτος ἐπειδὴ εἶχε τὴν ἱκανότητα νὰ ἐκλέγη συ-

νεργάτας άριστους, άνέδειξε τὸ Κράτος του μέγα καὶ ἔνδοξον. Εἰς τὸν αὐτοκράτορα τοῦτον οἱ Χριστιανοὶ ὀφείλουσαν πολλά. Δι' ὄλων του τῶν ἐνεργειῶν ἐπροστάτευσε τὸν Χριστιανισμόν, ἐνῶ τοὺς εἰδωλολάτραις καὶ τοὺς αἰρετικούς τοὺς κατεδίωξεν.

Διὰ τὴν ἔξαφανίσην καὶ τὰ τελευταῖα λείψανα τῆς ἀρχαίας εἰδωλολατρίας, τὰ ὅποια εἶχον ἑναπομείνει, ἔκαμεν αὐστηροὺς νόμους καὶ ἔκλεισε πάσας τὰς παλαιὰς σχολάς. Τότε ἔκλεισε καὶ τὴν *Νεοπλατωνικὴν Ἀκαδημίαν*, ἡ ὁποία ἐλειτούργει εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ οἱ διάφοροι φιλόσοφοι ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν Ἑλλάδα.

Ἀπὸ τοὺς εἰδωλολατρικούς καὶ ἀπὸ ἄλλους ναοὺς ἀφῆρθησαν τὰ κτήματα καὶ ἐδόθησαν εἰς τὰς Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας. Διέθεσαν ἐπίσης ποσὰ ἀρκετὰ καὶ ἐστόλισε τὴν πρωτεύουσαν μὲ εἴκοσι πέντε ὠραίους καὶ μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς καὶ ἐμεγάλωσε τὴν λαμπρότητα τῆς λατρίας.

52. Ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας

Μεταξὺ τῶν ἄλλων ναῶν τοὺς ὁποίους κατεσκεύασεν ὁ Ἰουστινιανὸς πρωτεύει εἰς κάλλος, πλοῦτον καὶ μεγαλοπρέπειαν, ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας. Τὸ ἐξαισιον αὐτὸ ἀριστούργημα τὸ ὅποῖον κατάρθωσαν ὁ Ἰουστινιανὸς νὰ φέρῃ εἰς πέρας, σώζεται ἀκόμη καὶ σήμερον.

Ναὸς τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας εἶχεν ἀνοικοδομηθῆ καὶ ἄλλην φοράν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τὸν Κωνσταντῆν, τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Καὶ εἰς τὸν ναὸν ἐκεῖνον εἶχον ἀκουσθῆ τὰ ἐμπνευσμένα κηρύγματα τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ καὶ ἀντήχησεν ἡ μελίρρυτος φωνὴ τοῦ Χρυσόστομου. Ἡ ἐκκλησία ὅμως ἐκεῖνη εἶχε κατὰ τὸν Χριστιανὸν, ὅταν ἐξωρίσθη τὴν πρώτην φοράν ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.

Τὸ 415 ἐκτίσθη καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Β', ἀλλ' ἐκάη καὶ πάλιν, ὅταν εἶχε γίνῃ ἡ φοβερὰ στάσις τοῦ *Νίκαια*. Ὁ Ἰουστινιανὸς ὅμως ἀπεφάσισε νὰ μὴ ἀφήσῃ τὸν ἱστορικὸν ἐκεῖνον ναὸν κατερειπωμένον. Ἀπεφάσισε νὰ τὸν ἀνοικοδομήσῃ μεγαλοπρεπέστερον καὶ ὠραιότερον ἀπὸ ὅ, τι ἦτο πρῖν.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦσαν δύο περίφημοι Ἑλληνες Μικρασιῶται ἀρχιτέκτονες, ὁ Ἀνθέμιος καὶ ὁ Ἰσίδωρος καὶ εἰς αὐτοὺς ὁ Ἰουστινιανὸς ἀνέθεσε καὶ ἀνέλαβον τὴν οἰκοδομὴν. Αἱ ἐκκλησίαι ἕως τότε ἐκτίζοντο μὲ τὸν ρυθμὸν τὸν βασιλικόν, ἢ τῆς βασιλικῆς. Οἱ δύο ὅμως αὐτοὶ ἀρχιτέκτονες ἀπεφάσισαν νὰ δώσουν εἰς τὸν νέον ναὸν ρυθμὸν ἄλλον. Νὰ κατασκευάσουν αὐτὸν ἐν σχήματι Σταυροῦ καὶ νὰ τὸν σκεπάσουν μὲ θόλον. Ρυθμὸς τοιοῦτος διὰ πρώτην φορὰν τότε ἐφηρμόσθη εἰς τὴν κατασκευὴν ναοῦ καὶ ὠνομάσθη *Βυζαντινός*.

Ἐπειδὴ ἐπιθυμία τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἦτο νὰ κτισθῇ ὁ ναὸς ὅσον τὸ δυνατόν ὠραιότερος, μετεφέρθησαν τὰ ἐκλεκτότερα καὶ λαμπρότερα ὑλικά τὰ ὁποῖα ὑπῆρχον. Ἀκόμη καὶ μάρμαρα πολύτιμα ἐξ ἀρχαίων ναῶν ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ νὰ διακοσμηθῇ τὸ ἀριστούργημα τοῦτο.

Τὴν θεμελίωσιν ἔθεσεν ὁ ἴδιος ὁ βασιλεὺς τὸ 532. Διὰ τὴν ἀνοικοδόμησίν του εἰργάσθησαν 10 χιλιάδες ἐργάται ἐπὶ ἐξ σχεδὸν ἑτῆ καὶ ἑδαπανήθη τὸ κολοσσιαῖον διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ποσὸν τῶν 324 ἑκατομμυρίων. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ ἐκοσμήθη μὲ κειμήλια μεγάλης ἀξίας. Ἐπίσης πολλὰ ἐκ τῶν ἐπιπλῶν του καὶ σκευῶν ἐφιλοτεχνήθησαν ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ καὶ ἐστολίσθησαν δι' ἀδαμάντων καὶ ἄλλων πολυτίμων λίθων.

Κατὰ τὸ 537, ὅταν αἱ ἐργασίαι τοῦ ναοῦ ἐτελείωσαν, ἐγίναν τὰ ἐγκαίνια μεγαλοπρεπέστατα, τὴν 27 Δεκεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους. Ὁ Ἰουστινιανός, ὅταν εἶδε τὸν ναὸν τελειωμένον κατελήφθη ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ τοιοῦτου, ὥστε ἐφώναξε: «Νενίκηκά σε, Σολομών». Διὰ τῶν λέξεων τούτων ἠννοεῖ ὅτι ὁ ναὸς του ἐκτίσθη ὠραιότερος καὶ μεγαλοπρεπέστερος ἀπὸ τὸν ναὸν τὸν ὁποῖον εἶχε κτίσει ὁ Σολομών εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ.

Εἰς τὸ μέσον τῆς αὐλῆς ὑπῆρχε μία κομψὴ φιάλη, ἡ ὁποία ἔφερε τὴν ἐξῆς περιέργον ἐπιγραφὴν:

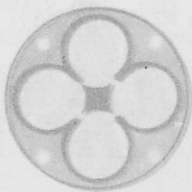
ΝΙΨΟΝ ΑΝΟΜΗΜΑΤΑ ΜΗ ΜΟΝΑΝ ΟΨΙΝ

(Δηλαδή, ὅτι πρέπει νὰ πλύνωμεν ὄχι μόνον τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἁμαρτήματά μας).

Ἡ ἐπιγραφὴ ἀναγινώσκεται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, ἔν ἔπιχειρήσωμεν νὰ τὴν ἀναγνώσωμεν καὶ ἀπὸ τοῦ τέλους πρὸς τὴν ἀρχήν. Διὰ τοῦτο λέγεται *Καρκινική*.

Σήμερα ο περικαλλής ναός, ή 'Αγία Σοφία, χρησιμοποιείται υπό των Τούρκων ως ιστορικό Μουσείο. Η Έλληνική όμως φυλή εξακολουθεί να θεωρή τον ναό ως θρησκευτικό κειμήλιον ιδιόκον της, καθώς και άλλα μέρη Έλληνικά και τον πόθο της αυτόν ή λαϊκή μουσα τον έκφράζει με τους έξης προφητικούς λόγους: «Πάλι με χρόνια με καιρούς, πάλι δικά μας θά'ναι».

52. Ὁ Ἡράκλειος καὶ ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος

Ὁ Ἡράκλειος κατέλαβε τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου εἰς ἡλικίαν 36 ἐτῶν καὶ τὸν διετήρησεν δλόκληρον τριακονταετία. Κατὰ τὰ ἔτη τῆς βασιλείας του συνέβησαν γεγονότα ἀρκετὰ σοβαρά, τὰ ὅποια ἀνέδειξαν αὐτὸν μέγαν καὶ ἰκανὸν στρατηγόν.

Αἱ ἀσιατικαὶ καὶ ἀφρικανικαὶ κτήσεις τοῦ Κράτους του ἐκινδύνευον ἀπὸ τοὺς Πέρσας. Αἱ εὐρωπαϊκαὶ ἀπὸ τοὺς Ἀβάροους καὶ τοὺς Σλαύους. Οἱ Πέρσαι μάλιστα ἐπροχώρησαν τόσον, ὥστε ἀφοῦ ἐκυρίευσαν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν δλόκληρον, ἔφθασαν ἀπέναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν ἠπέιλουν.

Ἀφοῦ ὁ Ἡράκλειος ἐρῦθμισε τὰ ἄλλα ζητήματα τοῦ Κράτους του ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Περσῶν. Δὲν ἦτο φρόνιμον νὰ ἀφήνῃ ἐχθρὸν τόσον ἐπιφοβὸν νὰ εὐρίσκεται τόσον πλησίον τῆς πρωτεύουσας καὶ νὰ τὴν ἀπειλῇ.

Ἦτο Ἀπρίλιος τοῦ ἔτους 622 καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἐώρταζον τὸ Πάσχα. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ὁ Ἡράκλειος μετέβη εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ προσηυχήθη θερμῶς πρὸς τὸν Θεόν. Παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Περσῶν καὶ νὰ νικήσῃ. Ἀφοῦ ἄφησε τὸν Πατριάρχην Σέργιον καὶ τὸν Πρωθυπουργόν του Βῶνον νὰ μεριμνοῦν διὰ τὰ ζητήματα τῆς πρωτεύουσας, ἐξεκίνησε μὲ τὸν στρατὸν του προπορευομένης τῆς Ἀχειροποιήτου εἰκόνας τοῦ Σωτῆρος καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν παραλίαν. Ἐκεῖ ἐπεβίβασθη μὲ τὸν στρατὸν του εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἐξεκίνησε κατὰ τῶν Περσῶν.

Ἡ ἐκστρατεία ἐκείνη τοῦ Ἡρακλείου, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ, ἐστέφθη ὑπὸ μεγάλης ἐπιτυχίας καὶ ὑπῆρξε θρίαμβος διὰ τὰ χριστιανικὰ ὄπλα. Ὅπου καὶ ἂν ἐπολέμησεν ὁ βασιλεὺς μὲ τοὺς Πέρσας τοὺς ἐνίκησε καὶ ἐπέστρεψε νικητῆς εἰς τὴν πρωτεύουσαν.

Τὸ ἐπόμενο ἐτος ἐπεχείρησε καὶ δευτέραν κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείαν, τὸ 624—625. Ἀλλὰ ἐνῶ ἐπολέμει ἐναντίον των, οἱ Πέρσαι συνεμάχησαν μὲ τοὺς Ἀβάρους καὶ ἀπὸ κοινοῦ ὤρμησαν καὶ ἐπολιόρησαν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Διὰ τῆς

πολιορκίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπεδίωκον νὰ ἐξαναγκάσουν τὸν Ἡράκλειον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Περσίαν καὶ νὰ σπεύσῃ πρὸς βοήθειαν τῆς πρωτεύουσας, ἡ ὁποία ἐκινδύνευε. Δὲν τὸ ἐπέτυχον ὁμως.

Ὁ Ἡράκλειος γνωρίζων ὅτι τὴν πρωτεύουσάν του τὴν εἶχεν ἐμπιστευθῆ εἰς ἱκανοὺς φύλακας καὶ ἄρχοντας ἰσχυροῦς, δὲν ἐταράχθη. Ἐμεινεν εἰς τὴν Περσίαν καὶ ἐξηκολούθησε τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Περσῶν. Ἀλλὰ τί ἀπέγινεν ἡ πρωτεύουσα;

Ὁ λαὸς αὐτῆς ἔχων ἐπὶ κεφαλῆς τὸν συνετὸν Πρωθυπουργὸν του καὶ τὸν εὐσεβῆ καὶ γενναῖον Πατριάρχην του καὶ ἐνισχυμένος μὲ τὴν βαθεῖαν καὶ ἀκλόνητον ἐλπίδα ὅτι ἡ Θεοτόκος δὲν θὰ ἀφήσῃ ἀπροστάτευτον τὴν πόλιν, ὥρμησεν εἰς τὰ τεῖχη καὶ ἐπολέμησε μὲ ὑποδειγματικὴν γενναϊότητα. Ἀπὸ τὰ τεῖχη δὲν ἔλειψαν οὔτε αἱ γυναῖκες, οὔτε οἱ γέροντες, οὔτε καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ παιδιά. Ἦτο δὲ ἡ γενναϊότης τῶν Ἑλλήνων τοιαύτη ὥστε οἱ ἔχθροὶ κατετροπώθησαν καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ λύσουν τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ φύγουν ἄπρακτοι.

Μετὰ τὴν νίκην, προπορευομένου τοῦ Πατριάρχου, ὁ λαὸς μετέβη εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν ὑπέρμαχον στρατηγόν, τὴν Θεοτόκον, ἡ ὁποία ἔδωκε θάρρος καὶ δύναμιν εἰς τὸν λαὸν καὶ ἐσώθη ἡ πόλις. Καὶ πρὸς τιμὴν τῆς ἐψάλησαν τότε μὲ ἐξαιρετικὴν κατάνυξιν τὰ τροπάρια τοῦ « Ἀκαθίστου Ὑμνου »:

« Ἄγγελος πρωτοστάτης οὐρανόθεν ἐπέμφθη εἰπεῖν τῇ Θεοτόκῳ τὸ χαῖρε ».

Ὁ ὕμνος αὐτὸς ὠνομάσθη « Ἀκάθιστος » διότι οἱ Χριστιανοὶ τὸν ἔψαλον ὄρθιοι. Ἀποτελεῖται ἀπὸ 24 τροπάρια, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται οἴκοι. Ὁ πρῶτος οἶκος ἀρχίζει ἀπὸ λέξιν ἡ ὁποία ἔχει τὸ ἀρχικὸν γράμμα Α: « Ἄγγελος πρωτοστάτης οὐρανόθεν ἐπέμφθη... ». Ὁ δεῦτερος ἀρχίζει ἀπὸ λέξιν τῆς ὁποίας τὸ ἀρχικὸν γράμμα εἶναι τὸ Β: « Βλέπουσα ἡ ἁγία ἑαυτὴν ἐν ἀγνοίᾳ κ.λ.π... » καὶ τοῦ τελευταίου οἴκου εἶναι τὸ Ω: « Ὡ πανόμνητε μητὲρ ἡ τεκοῦσα τὸν κτίστην... ».

Εἰς τὸ τέλος ἐκάστου οἴκου ψάλλεται τὸ « Χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε ». Τὰ τροπάρια τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου λέγονται ἀπὸ ἕξ κάθε ἑβδομάδα τὸ ἑσπέρας τῆς Παρασκευῆς καὶ ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν πρώτην ἑβδομάδα τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Ἀφοῦ τελειώσουν τὴν τετάρτην ἑβδομάδα καὶ οἱ τελευταῖοι ἕξ οἴκοι,

τότε την Παρασκευήν τῆς πέμπτης ἑβδομάδος ἐπαναλαμβάνον-
ται καὶ οἱ 24, δηλαδὴ ὁλόκληρος ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος.

Μαζὶ μὲ τὰ τροπάρια τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου ψάλλεται καὶ ὁ ὑπέροχος ὕμνος «Τῇ Ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια», ὁ ὁποῖος ἐπίσης εἶναι ἀφιερωμένος εἰς τὴν Θεοτόκον. Ὁ ὕμνος οὗτος ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Τῇ Ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια, ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν, εὐχαριστήρια ἀναγράφω σοὶ ἡ πόλις σου, Θεοτόκε. Ἄλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον, ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον, ἵνα κράζω σοὶ, χαίρε νύμφη ἀνύμφευτε.»

Ἡ ἔρμηνεία τοῦ ὕμνου αὐτοῦ εἶναι ἡ ἐξῆς:

«Ἐγὼ ἡ πόλις σου (ἡ Κωνσταντινούπολις) ἔρχομαι νὰ εὐχαριστήσω ἐσένα τὴν Ὑπέρμαχον στρατηγόν, διότι μὲ ἐβοήθησες νὰ νικήσω τοὺς ἐχθροὺς καὶ νὰ σωθῶ ἀπὸ τὰ δεινά. Καὶ ἐπειδὴ εἶσαι στρατηγὸς ἀνίκητος, σὲ παρακαλῶ νὰ μὲ ἐλευθέρωσης ἀπὸ τοὺς διαφόρους κινδύνους διὰ νὰ σὲ προσφωνῶ: Χαίρε, νύμφη ἀνύμφευτε.»

53. Ὁ Ἡράκλειος ὑψώνει τὸν Τίμιον Σταυρόν

Ὁ Ἡράκλειος, κατόπιν ἀγώνων πολλῶν καὶ σκληρῶν, κατάρθωσε νὰ νικήσῃ τοὺς Πέρσας εἰς διαφόρους μάχας καὶ νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας των. Ὅπως ἄλλοτε ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος τοὺς κατέπληξε διὰ τῆς ἀνδρείας του καὶ διὰ τῆς μεγάλης ὀρμῆς, τοιοῦτοτρόπως καὶ τώρα τοὺς κατέπληξεν ὁ Ἡράκλειος μὲ τὰς συχνὰς νίκας του καὶ τοὺς ἠνάγκασε νὰ στείλουν πρέσβεις καὶ νὰ ζητήσουν εἰρήνην.

Μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους ὄρους, τοὺς ὁποίους ἔθεσε τότε ὁ Ἡράκλειος διὰ νὰ δεχθῆ νὰ συνθηκολογήσῃ, ὑπῆρξε καὶ ὁ ὅρος νὰ ὑποχρεωθοῦν οἱ Πέρσαι, νὰ δώσουν ὀπίσω τὸν Τίμιον Σταυρόν, τὸν ὁποῖον εἶχον κυριεύσει ἄλλοτε ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὸν ἐκράτουν ὡς λάφυρον.

Ὁ Σταυρὸς οὗτος ἦτο ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ Ἰουδαῖοι εἶχον σταυρώσει τὸν Κύριον ἡμῶν, Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τὸν ὁποῖον εὔρε κατόπιν ἀνασκαφῶν, τὰς ὁποίας εἶχεν ἐνεργήσει ἡ Ἁγία Ἐλένη.

Ὅταν μετὰ τὴν συναφθεῖσαν εἰρήνην ὁ Ἡράκλειος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ λαὸς ἐπεφύλαξεν εἰς αὐτὸν ἐνθουσιασθεστάτην ὑποδοχὴν. Τὸν νικητὴν καὶ τροπαιοῦχον βα-

Ὁλος ὁ λαὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ ἠσπάσθη τὸ ἱερὸν κειμήλιον.

σιλέα ἢ πόλις τὸν ὑπεδέχθη μὲ κλάδους ἐλαιῶν καὶ λαμπάδας καὶ ἔψαλεν ὕμνους εὐχαριστηρίους πρὸς τὸν Ὑψιστον.

Ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν πομπὴν ἄνδρες τοῦ Ἡρακλείου ἐκράτου ὑψωμένον τὸν Τίμιον Σταυρὸν καὶ ὁ κόσμος ἠκολούθει κατασυγκεκινημένος. Διηρθύνθησαν ὅλοι εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὅπου ἐτελέσθη μεγάλη εὐχαριστήριος δέσις καὶ διὰ

τάς νίκας τὰς ὁποίας κατήγαγον τὰ Ἑλληνικὰ ὄπλα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀνάκτησιν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Ὅλη ἡ Κωνσταντινούπολις ἠσπάσθη τότε τὸ Τιμιὸν Ξύλον καὶ ἠὐχαρίστησαν τὸν Θεὸν διότι ἐπανάφερον εἰς τοὺς κόλπους τῆς Χριστιανωσύνης τὸ πολύτιμον τοῦτο ἱερὸν κειμήλιον.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος, δηλαδὴ τὸ 629, ὁ γενναῖος Ἡράκλειος ἐθεώρησε πρέπον νὰ ἀσπασθοῦν τὸν Τιμιὸν Σταυρὸν καὶ οἱ Χριστιανοί, οἱ κατοικοῦντες εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους. Διὰ τοῦτο ἔφερον αὐτὸν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ τὸν ὕψωσε τὴν 14 Σεπτεμβρίου εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ.

Ἐγινε τότε καὶ εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην μεγάλη τελετὴ. Ὁ λαὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ ἠσπάσθη τὸ ἱερὸν κειμήλιον καὶ μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἠὐχαρίστησε τὸν Θεὸν διότι ἐβόηθησε τὸν Ἡράκλειον νὰ νικήσῃ τοὺς Πέρσας καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν Τιμιὸν Σταυρὸν εἰς τὴν ἱεράν των πόλιν.

Διὰ νὰ ἐνθουμούμεθα οἱ Χριστιανοὶ τὸ γεγονός τῆς ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἡ Ἐκκλησία ὥρισε νὰ τὸ ἐορτάζωμεν τὴν 14 Σεπτεμβρίου. Κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν κρατοῦμεν νηστείαν καὶ ψάλλομεν τὸ ἀκόλουθον ἀπολυτίκιον:

Μὲ τὸν ὕμνον αὐτὸν παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν νὰ σώσῃ τὸν λαόν του καὶ νὰ τὸν εὐλογῇ. Ἐπίσης τὸν παρακαλοῦμεν νὰ χαρίξῃ νίκας εἰς τοὺς βασιλεῖς μας ἐναντίον τῶν βαρβάρων καὶ νὰ φυλάττῃ τὸ Κράτος μας μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Σταυροῦ.

« Σώσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν Σου, νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος, καὶ τὸ Σὸν φυλάττων διὰ τοῦ Σταυροῦ σου πολίτευμα ».

54. Ὁ μοναχικὸς βίος, οἱ ἀσκηταὶ καὶ ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος

Κατὰ τὸν δεῦτερον αἰῶνα μ. Χρ. παρουσιάσθησαν Χριστιανοὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, οἱ ὁποῖοι ἀφιέρωσαν ὅλην των τὴν ζωὴν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ.

Αὐτοὶ κατ' ἀρχὰς ἔζων εἰς τὴν κοινωνίαν μαζί μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους εἰς χωρία καὶ εἰς πόλεις. Ἀργότερον ὁμως ἄφιναν τὴν πατρίδα των, ἐγκατέλειπον τὸν κοινωνικὸν βίον καὶ μετέβαινον μακρὰν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους εἰς ἀκατοίκητα μέρη καὶ ἔζων βίον μοναχικόν. Ἐκεῖ ἐνήστευον, προσήυχοντο εἰς τὸν Θεὸν καὶ κατεγίνοντο εἰς τὴν μελέτην τῶν Ἁγίων

Γραφῶν καὶ ἄλλων θρησκευτικῶν βιβλίων. Ὁ νοῦς τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων νύκτα καὶ ἡμέραν ἦτο προσηλωμένος εἰς τὸν Θεόν.

Ἐκτὸς ὁμῶς τῶν ἀνωτέρω Χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι ἔφευγον εἰς μέρη ἐρημικὰ καὶ ἠκολούθουν μοναχικὸν βίον μόνοι των χωρὶς νὰ τοὺς ἀναγκάζῃ κανεὶς, ὑπῆρξαν καὶ ἄλλοι Χριστιανοί, οἱ ὅποιοι εἶχον καταφύγει εἰς μέρη ἐρημικὰ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν διωγμῶν ἐξαναγκασθέντες ὑπὸ εἰδωλολατρῶν καὶ ἄλλων.

Ἀπὸ ὅλους αὐτοὺς ἐδημιουργήθη ὁ μοναχικὸς βίος καὶ οἱ Χριστιανοί, οἱ ὅποιοι ἠκολούθησαν τὸν βίον αὐτόν, ὠνομάσθησαν *μοναχοί*.

Μεταξὺ τῶν μοναχῶν ὑπάρχουν μερικοὶ οἱ ὅποιοι ἔζων μὲ αὐστηροτέρας νηστείας ἀπὸ τοὺς ἄλλους, μὲ περισσοτέρας προσευχᾶς καὶ ὑπέβαλλον τὸ σῶμά των εἰς στερήσεις πολλὰς. Οἱ Χριστιανοὶ αὐτοὶ ὠνομάζοντο *ἀσκηταί*. Ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ἐζήσεν εἰς μίαν Αἰγυπτιακὴν ἐρημον μόνος καὶ ἐγκαινίασε πρῶτος τὸν ἀσκητικὸν βίον ἦτο ὁ *Παῦλος*, ὁ ὅποιος κατήγετο ἐκ τῆς *Θηβαΐδος*. Ἐνενήκοντα ἐπτὰ ἔτη ἐζήσεν ὁ Παῦλος εἰς τὴν ἐρημον ἐκείνην ὡς ἀσκητής.

Ἄλλος ἐπίσης ὠνομαστὸς ἀσκητῆς ἦτο ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος. Αὐτὸς ἐγεννήθη ἐκ πλουσίων γονέων κατὰ τὸ 251 καὶ ἀπέθανε τὸ 356 εἰς ἡλικίαν 105 ἐτῶν. Ἦτο σύγχρονος τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου καὶ θεωρεῖται ὅτι εἶναι ὁ πατὴρ τοῦ μοναχικοῦ βίου. Τὸν βίον αὐτοῦ συνέγραψεν ὁ Μέγας Ἀθανάσιος. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς μακρᾶς του ζωῆς, ὁ Ἀντώνιος δὲν ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὴν ἐρημον, παρὰ μόνον δύο φορές. Τὴν μίαν, ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ Μαξιμιανὸς ἔκαμε τοὺς διωγμοὺς κατὰ τῶν Χριστιανῶν καὶ τὴν δευτέραν, ὅταν εἶχον φανερωθῆ οἱ Ἀρειανοὶ καὶ ἐκήρυττον τὴν ἀντιχριστιανικὴν των διδασκαλίαν. Τότε ὁ Ἀντώνιος ἦλθεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἐνεθάρρυνε τοὺς Χριστιανούς. Τὸν ἄλλον καιρὸν ἐζήσε μακρὰν τοῦ κόσμου. Τὴν μὴμην του ἐορτάζομεν τὴν 17 Ἰανουαρίου.

Ἄλλοι ὠνομαστοὶ ἀσκηταὶ ἀναφέρονται ὁ *Παχώμιος*, ὁ μαθητῆς τοῦ Ἀντωνίου, ὁ *Συμεὼν ὁ Στυλίτης* καὶ ἄλλοι. Ὁ Παχώμιος ἴδρυσε τὸ πρῶτον μοναστήριον τῶν γυναικῶν. Ὁ δὲ Συμεὼν διῆλθεν ὀλόκληρον τὴν ζωὴν του καθήμενος ἐπάνω εἰς ἓνα στῦλον, δι' αὐτὸ δὲ καὶ ὠνομάσθη *Στυλίτης*.

Ὁ Μέγας Βασίλειος συνέταξε κανόνας διαφόρους περὶ τῆς ζωῆς τῶν μοναχῶν, οἱ ὅποιοι ἰσχύουν μέχρι σήμερον. Μεταξὺ τῶν γυναικῶν ὠνομαστὴ μοναχὴ εἶναι ἡ *Μαρία ἡ Αἰγυπτία*, ἡ

Τὸν ἄλλον καιρὸν ἔζησε μακρὰν τοῦ κόσμου

ὁποῖα κατήγετο ἐξ Αἰγύπτου καὶ ἔζησε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Αὐτὴ κατ' ἀρχὰς ἔζησε βίον ἀπρόσεκτον. Μετενόησεν ὅμως κατόπιν καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν ἔρημον τὴν πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου ἔζησεν ὡς μοναχὴ ἐπὶ τεσσαράκοντα ὀλόκληρα ἔτη.

55. Οἱ Εἰκονομάχοι καὶ ἡ Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας

Τὴν ἡσυχίαν καὶ γαλήνην τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας συνετάραξεν ἓν γεγονός πολὺ σημαντικόν, τὸ γεγονός τῆς προσκυνήσεως ἢ μὴ τῶν Ἁγίων Εἰκόνων. Ἀπὸ παλαιοτάτην ἐποχὴν οἱ Χριστιανοὶ ἐπεκράτησε νὰ ἔχουν εἰς τὰς ἐκκλησίας τῶν τὰς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ, τῆς Θεοτόκου καὶ διαφόρων Ἁγίων. Ἐχρησίμευον δὲ αὐταὶ καὶ διὰ νὰ στολιζοῦν τοὺς ναοὺς, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἐμπνέουν καὶ φρονηματίζουσιν τοὺς Χριστιανούς, νὰ θέλουν νὰ μιμηθοῦν τὴν ζωὴν τῶν ἁγίων ἐκείνων ἀνδρῶν.

Ἀπὸ τὸν Η' ὅμως αἰῶνα ἐξ αἰτίας τῆς ἀμαθείας πολλῶν Χριστιανῶν ἢ προσκύνησις τῶν εἰκόνων παρεξηγήθη. Ἀντὶ οἱ Χριστιανοὶ νὰ τιμοῦν καὶ νὰ σέβωνται τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα

εικόνηζον αἱ εἰκόνες, αὐτοὶ ἐλάτρευον τὰ χρώματα καὶ τὰ ξύλα αὐτῶν. Ἐπίστευον δὲ ὅτι καὶ αἱ εἰκόνες τῶν Ἁγίων ἔχουν τὴν ἰδίαν δύναμιν τὴν ὅποιαν ἔχει καὶ ὁ Θεός. Διὰ τοῦτο ἔξυον τὴν βαφὴν τῶν καὶ ἔτρωγον τὰ ξύσματα καὶ γενικῶς ἀπέδιδον εἰς τὰς εἰκόνας ἰδιότητος θείας.

Ἐπειδὴ ἡ τοιοῦτου εἴδους λατρεία δὲν ἦτο σύμφωνος μὲ τὰ διδάγματα τῆς Ἐκκλησίας, μερικοὶ μορφωμένοι κληρικοὶ καὶ ὁ βασιλεὺς *Λέων ὁ Γ' ὁ Ἰσαυρος*, διέταξε νὰ καταβιβασθοῦν αἱ εἰκόνες ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν.

Τὸ μέτρον τοῦτο δυσηρέστησεν ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἤθελον αὐτὰς καὶ τοιουτοτρόπως οἱ Χριστιανοὶ διηρέθησαν εἰς δύο ἐχθρικός μερίδας: τοὺς *Εἰκονομάχους* καὶ τοὺς *Εἰκονολάτραις*.

Ἐκατὸν εἴκοσι ἔτη διήρκεσαν αἱ φοβεραὶ ἔριδες μεταξὺ τῶν δύο μερίδων καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ὑπέστη μεγάλην ἀναστάτῳσιν ἐκ τῆς διαταγῆς τὴν ὅποιαν εἶχεν ἐκδώσει ὁ Ἰσαυρος.

Ἄλλ' ἀκόμη μεγαλυτέρα ἀναστάτῳσις ἐγένεεν, ὅταν ἀπέθανεν ὁ Λέων καὶ ἀντικατέστησεν αὐτὸν ὁ υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου ὁ Ε' ὁ Κοπρώνυμος. Αὐτὸς ὑπῆρξε φανατικώτερος εἰκονομάχος ἀπὸ τὸν πατέρα του. Εἰς τὰς ἡμέρας αὐτοῦ πολλοὶ μοναχοὶ ἐφυλακίσθησαν, ἄλλοι ἐθανατώθησαν καὶ ἄλλοι ἐβασανίσθησαν.

Ἀρκετὰ μοναστήρια ἐκλείσαν, ἄλλα κατεδαφίσθησαν καὶ ὁ διωγμὸς τῶν εἰκόνων ἐγενικεύθη. Οἱ εἰκονομάχοι ἐπροξένησαν τότε πολλὰ κακὰ εἰς τοὺς εἰκονολάτραις. Ἄλλὰ μὲ τὰ ἄγρια καὶ σκληρὰ ἐκεῖνα μέτρα ἀντὶ νὰ ἐκλείψουν αἱ δεισιδαιμονίαι καὶ αἱ προλήψεις, οἱ εἰκονομάχοι προεκάλεσαν τὴν ὀργὴν καὶ τὸ μῖσος τῶν Χριστιανῶν ἐναντίον τῶν, αἱ ἔριδες ἐκορυφώθησαν καὶ ἐξημιώθη ἐκ τούτου πολὺ ἡ Ἐκκλησία.

Τέλος ἡ Αὐτοκράτειρα *Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία*, διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν γαλήνην εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἐκάλεσε τὸ 787 εἰς τὴν *Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας* τὴν ἐβδόμην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον.

Ἡ Σύνοδος ἀπεφάσισε νὰ ἀναστηλωθοῦν αἱ εἰκόνες εἰς τὰς ἐκκλησίας, ἀλλ' οἱ Χριστιανοὶ νὰ μὴ τὰς λατρεύουν. Νὰ τὰς προσκυνοῦν μόνον καὶ νὰ ἀποδίδουν τιμὴν εἰς τὰ πρόσωπα τὰ ὅποια δι' αὐτῶν εἰκονίζονται. Λατρεία μόνον εἰς τὸν Θεὸν ἀρμόζει.

Ἡ ἀπόφασις αὐτὴ τῆς Συνόδου συνετέλεσεν ὥστε δι' ὀλίγον καιρὸν νὰ ἐπέλθῃ ἡσυχία μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν. Ὅταν ὁμως

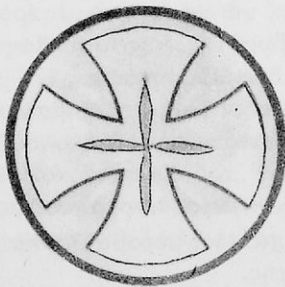
ἀπέθανεν ἡ Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία καὶ ἐβασίλευσαν ἄλλοι αὐτοκράτορες, ἤρχισαν καὶ πάλιν οἱ εἰκονομάχοι τοὺς ἀγῶνάς των ἐναντίων τῶν εἰκόνων, μέχρις οὗτου ἐβασίλευσεν ἡ Αὐτοκράτειρα Θεοδώρα.

Αὕτη διὰ τὴν ἐπαναφέρειν τὴν γαλήνην μεταξὺ τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου, συνεκάλεσε τὸ 842 νέαν Σύνοδον, ἡ ὁποία καὶ ἔλυσεν ὀριστικῶς τὸ ζήτημα ἀποφανθεῖσα ὑπὲρ τῆς ἀναστηλώσεως τῶν εἰκόνων.

Τὸ γεγονός αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία τὸ εορτάζει τὴν πρώτην Κυριακὴν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Τὴν Κυριακὴν αὐτὴν τὴν ὀνομάζομεν *Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας* καὶ ψάλλομεν τὸ ἀκόλουθον ἀπολυτικίον :

«Τὴν ἄχραντον εἰκόνα Σου προσκυνοῦμεν, ἀγαθέ, αἰτούμενοι συγχώρησιν τῶν παισμάτων ἡμῶν, Χριστέ ὁ Θεός. Βουλῆσει γὰρ ἠυδόκησας σαρκὶ ἀνελθεῖν ἐν τῷ Σταυρῷ ἵνα ῥύσῃ, οὓς ἐπλασας, ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ. Ὅθεν εὐχαρίστως βοῶμεν Σοι· χαρᾶς ἐπλήρωσας τὰ πάντα, Σωτὴρ ἡμῶν, παραγενόμενος εἰς τὸ σῶσαι τὸν κόσμον».

Μὲ τὸν ὕμνον αὐτὸν ἀπευθυνόμεθα πρὸς τὸν Χριστόν, πρὸς τὸν ὅποιον λέγομεν ὅτι προσκυνοῦμεν τὴν ἁγίαν εἰκόνα του καὶ ζητοῦμεν νὰ συγχώρησῃ τὰς ἁμαρτίας μας. Διότι μόνος του ἠθέλησε νὰ σταυρωθῇ διὰ τὴν ἡμῶν ἐλευθερώσῃ ἐκ τῆς δουλείας τοῦ διαβόλου. Μὲ εὐχαρίστησίν μας δὲ λέγομεν πρὸς τὸν Χριστόν, ὅτι ὅλα τὰ ἔκαμε νὰ γεμίσουν ἀπὸ χαρὰν, διότι ἤλθε νὰ σῶσῃ τὸν κόσμον ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

56. Ὁ Φώτιος, αἱ ἀξιώσεις τῶν Παπῶν καὶ τὸ σχίσμα

Ἡ Ρώμη καὶ ὅταν εἶχε παύσει νὰ εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ Κράτους, ὅμως ἐξηκολούθει νὰ παραμένῃ ἡ μεγαλύτερα πόλις εἰς τὴν Δύσιν. Εἰς αὐτὴν εἶχε τὴν ἔδραν τοῦ ὁ Πάπας καὶ ἐκυβέρνηα τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν. Ἦτο ὁ ἀνώτατος ἐκκλησιαστικὸς ἀρχηγὸς καὶ εἶχε μεγάλην ἐξουσίαν ὄχι μόνον ἐκκλησιαστικὴν ἀλλὰ καὶ κοσμικὴν. Καὶ εἰς τοὺς ἡγεμόνας εἶχεν ἀκόμη ἐπιβολὴν ὁ Πάπας.

Σφοδρὰ ὅμως ἐπιθυμία τῶν Παπῶν ἦτο νὰ ἐπεκτείνουν τὴν ἐξουσίαν των καὶ πέραν τῆς Ρώμης καὶ τῆς Δύσεως εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς, τῶν ὁποίων ἡ διοίκησις εὕρισκετο εἰς τὰς χεῖρας τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Ἀλεξανδρείας.

Εἶχον ἀξίωσιν νὰ μὴ θεωρῶνται μὲ τοὺς Πατριάρχας ἐκείνους ἰσότιμοι, ἀλλ' ἀνώτεροι καὶ τοῦτο διότι τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης τὴν εἶχεν ἰδρύσει ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων, ὁ Πέτρος. Ὡς διάδοχοι λοιπὸν αὐτοῦ ἔλεγον, ὅτι δικαιοῦνται νὰ ἔχουν αὐτοὶ τὰ πρωτεῖα.

Ἐχοντες τὴν γνώμην αὐτὴν ἤρχισαν νὰ ἐπεμβαίνουν εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, νὰ δημιουργοῦν ζητήματα, νὰ φέρωνται μὲ τρόπον ἀλαζονικὸν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἀδελφωσύνης, τῆς ἰσοτιμίας καὶ τῆς ἀγάπης, νὰ χάνεται μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλας ἀφορμὰς ἤρχισε νὰ παρέχῃ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία. Ἐνῶ ἡ Ἀνατολικὴ ἐξηκολούθει νὰ τηρῇ μὲ εὐλάβειαν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ νὰ εἶναι προσκολλημένη εἰς τὰς ἀποφάσεις τῶν Συνόδων, ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἤρχισε νὰ μεταβάλλῃ καὶ νὰ νοθεύῃ τὸ νόημα τῆς διδασκαλίας αὐτῆς.

Παρημέλησε τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ ἔδωκε μεγάλην σπουδαιότητα εἰς τὴν *Ἱεράν Παράδοσιν*, δηλαδή εἰς τὴν διδασκαλίαν τὴν προφορικὴν. Ἀκόμη ἔκαμε καινοτομίας καὶ εἰς τὰ μυστήρια. Ἠλλάξε τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ γίνεται τὸ μυστήριον τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος καὶ ἀντικατέστησεν αὐτὸ διὰ *ραντίσματος*. Δὲν ἐμύρωνε τὸν Χριστιανὸν κατὰ τὴν ὥραν κατὰ τὴν ὁποίαν τὸν ἐβάπτιζεν, ἀλλὰ βραδύτερον, ὅταν αὐτὸς ἔφθανεν εἰς ἡλικίαν 12·14 ἐτῶν. Ἠλλάξεν ἐπίσης εἰς τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας ἢ Μεταλήψεως τὸν *ἐνζυμον ἄστον* καὶ ἀντικατέστησεν αὐτὸν μὲ ἄρτον *ἄζυμον*.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλας μεταβολὰς ἐπέφερον ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία. Παραδέχεται καὶ κηρύττει ὅτι ὁ ἄνθρωπος διὰ νὰ σωθῆ χρειάζεται νὰ πράττῃ μόνον καλὰ ἔργα καὶ δὲν πειράζει, ἂν δὲν ἔχη πίστιν πρὸς τὸν Χριστόν.

Ἐπίσης παραδέχεται καὶ διδάσκει, ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν ἐκπορεύεται μόνον ἐκ τοῦ Πατρὸς, ὅπως μᾶς διδάσκει τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως καὶ παραδέχεται ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ.

Ὅλοι αὐταὶ αἱ καινοτομίαι καὶ ἄλλαι ἀκόμη τὰς ὁποίας δὲν ἀναφέρομεν, δεικνύουν ὅτι ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία εἶχεν ἀρχίσει νὰ ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ μὴ παραδέχεται τὸ γνήσιον πνεῦμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀσυμφωνία αὐτὴ ἐγέννησε ψυχρότητα μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ἡ ὁποία σὺν τῷ χρόνῳ ὄχι μόνον δὲν ἐξέλιπεν, ἀλλὰ καὶ ἐμεγάλωσε περισσότερο ἐκ τῆς ἐπομένης αἰτίας.

Κατὰ τὸ 857 Πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦτο ὁ Ἰγνάτιος, ὁ ὁποῖος λόγῳ τῆς ἀπρεποῦς συμπεριφορᾶς του εἶχε γίνει ἀντιπαθητικὸς καὶ ἐμισήθη τόσοσιν ὑπὸ τοῦ κλήρου, ὅσον καὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ὁ Ἰγνάτιος ἦλθεν εἰς ρῆξιν μὲ τὸν στρατηγὸν Βάρδαν, ὁ ὁποῖος ἤσκει τότε βασιλικά καθήκοντα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Εἰς τὴν θέσιν δὲ αὐτοῦ ἐξελέγη Πατριάρχης ὁ Φώτιος.

Ὁ Φώτιος ἦτο ἄνθρωπος μεγάλης μορφώσεως καὶ ἀξίας. Ἦτο ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ κατήγετο ἐξ οἰκογενείας λαμπρᾶς καὶ ἔχαιρε γενικῆς ἐκτιμῆσεως ὑπὸ ὄλων. Ἦτο δὲ ἀξιωματικὸς τοῦ αὐτοκράτορος. Ὡς ἀπλοῦς λοιπὸν λαϊκός, διὰ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸ ἀνώτατον θρησκευτικὸν ἀξίωμα δὲν ὑπῆρχεν ἄλλος τρόπος, παρὰ νὰ λάβῃ ἐντὸς μικροῦ χρονικοῦ δια-

στήματος όλους τους έκκλησιαστικούς βαθμούς. Καί πραγματικῶς ἔλαβε ὄλα τὰ ἀξιώματα τῆς Ἱερωσύνης ἐντὸς ἕξ ἡμερῶν καὶ τὸ 857 τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, ἔγινε Πατριάρχης.

Ἡ βιαστικὴ αὐτῆ ἄνοδος τοῦ Φωτίου εἰς τὸ ἀνώτατον ἀξίωμα τῆς Ἱερωσύνης, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς φίλους τοῦ Ἰγνατίου, ὥστε νὰ ἀρχίσουν νὰ θορυβοῦν καὶ νὰ διαμαρτύρωνται. Ἐκήρυττον ὅτι ἢ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον γενομένη ἐκλογή εἶναι ἀντικανονικὴ καὶ ὅτι ὁ Φώτιος δὲν δύναται νὰ εἶναι Πατριάρχης.

Ἐπειδὴ τὸ ζήτημα ἐθεωρήθη σοβαρόν, διὰ νὰ λυθῆ καὶ διὰ νὰ παύσῃ ἡ φιλονικία μεταξύ τῶν Χριστιανῶν, συνεκλήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ 861 μεγάλη Σύνοδος, εἰς τὴν ὁποίαν ἔστειλαν ἀντιπροσώπους ὅλοι οἱ Πατριάρχαι.

Εἰς τὴν Ρώμην ἦτο τότε Πάπας ὁ Νικόλαος ὁ Α', ἄνθρωπος ἐγώστης καὶ φιλόδοξος, ὁ ὁποῖος ἀφορμὴν ἐζήτηε διὰ νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἡ ἀφορμὴ τοῦ ἐδόθη.

Μόλις ἔμαθε τὰ τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρόν, ἔστειλεν ἀμέσως δύο ἀντιπροσώπους καὶ μίαν ἀπρεπεστάτην καὶ ἀνευλαβῆ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Δι' αὐτῆς κατηγορεῖ τὸν Φώτιον καὶ ἐπέκρινε τὸν τρόπον μὲ τὸν ὅποιον ἀνήλθεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον χωρὶς νὰ ἐρωτήσουν αὐτόν.

Ἡ Σύνοδος κατόπιν συσκέψεως μακρᾶς παρεδέχθη, ὅτι ἡ ἐκλογή ἐκείνη τοῦ Φωτίου ἦτο κανονικὴ καὶ μαζὺ μὲ τοὺς λοιποὺς ἀντιπροσώπους παρεδέχθησαν τὴν κανονικότητα καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Πάπα.

Ἡ ἀπόφασις ἐκείνη τῆς Συνόδου ἐξώργισε τὸν ὑπερήφανον Νικόλαον καὶ ἀφοῦ ἐτιμώρησε τοὺς δύο ἀντιπροσώπους, διότι συνεφώνησαν καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν γνώμην τῶν ἄλλων ἀντιπροσώπων, ἐθεώρησεν ὡς ἄκυρον τὴν συνοδικὴν ἐκείνην ἀπόφασιν.

Ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ Πάπα, ἡ ὁποία ἦτο καθαρὰ ἐπέμβασις αὐτοῦ εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐπέφερε μεγάλον ἐρεθισμόν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἔκαμεν ὑπομονὴν καὶ ἐμακροθύμησεν.

Δυστυχῶς ὅμως ἄλλη νέα ἀφορμὴ τοῦ Πάπα ἐξώθησε περισσότερο τὰ πράγματα, ὥστε ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία νὰ χάσῃ πλέον τὴν ὑπομονὴν τῆς. Καὶ ἡ ἀφορμὴ ὑπῆρξεν ἡ ἐξῆς :

57. Ἐκχριστιανισμός τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Ρώσων.
Κύριλλος καὶ Μεθόδιος

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν δύο Ἕλληνες ἀδελφοὶ μοναχοὶ καταγόμενοι ἐκ Θεσσαλονίκης, ὁ Κύριλλος καὶ ὁ Μεθόδιος, ἐστάλησαν εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Οὗτοι ἐγνώριζον καλῶς τὴν Σλαυϊκὴν γλῶσσαν καὶ κατάρθωσαν νὰ διαδώσουν εἰς τὸν Βουλγαρικὸν λαὸν καὶ εἰς τοὺς Σλαύους τῆς Μοραβίας τὸν Χριστιανισμόν.

Οἱ δύο αὐτοὶ μοναχοί, ἐπειδὴ εἶδον ὅτι ὁ Βουλγαρικὸς καὶ γενικῶς ὁ Σλαυϊκὸς λαὸς ἦτο τελείως ἀμόρφωτος, ἐσκέφθησαν νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ μορφωθῇ καὶ ἐπενόησαν τὸ Σλαυϊκὸν ἀλφάβητον. Μὲ τὸ ἀλφάβητον τοῦτο ἤρχισαν καὶ οἱ Σλαῦοι νὰ μανθάνουν γράμματα, νὰ ἰδρῦουν σχολεῖα καὶ νὰ ἐκπολιτίζονται. Ἀλλὰ καὶ ἄλλην βοήθειαν προσέφερον εἰς τοὺς Σλαύους οἱ δύο αὐτοὶ Ἕλληνες μοναχοί.

Διὰ νὰ διευκολύνουν αὐτοὺς εἰς τὴν τέλεισιν τῆς Θείας Λειτουργίας, μετέφρασαν τὰ λειτουργικὰ βιβλία καὶ ἔν μέρος τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς γλῶσσαν Σλαυϊκὴν καὶ διηκολύναν αὐτοὺς εἰς τὴν Θείαν Λειτουργίαν.

Τὴν ἴδιαν ἐκείνην ἐποχὴν, ὁ βασιλεὺς τῆς Βουλγαρίας *Βύρογος* ἐδέχθη τὸν Χριστιανισμόν καὶ ἐβαπτίσθη. Ἐστάλησαν δὲ εἰς τὴν Βουλγαρίαν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Φωτίου εὐπαίδευτοι ἱερεῖς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διὰ νὰ ὀργανώσουν τὴν Ἐκκλησίαν τὴν Βουλγαρικὴν.

Μόλις ἐπληροφορήθη τὸ πρᾶγμα ὁ Πάπας Νικόλαος, ἔστειλε καὶ αὐτὸς ἱερεῖς εἰς τὴν Βουλγαρίαν, οἱ ὅποιοι μετέδιδον εἰς τοὺς Βουλγάρους διδασκαλίαν, αἱ ὅποιοι κάθε ἄλλο παρὰ ἦσαν σύμφωνοι μὲ τὸ πνεῦμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἡ διαγωγὴ τῶν ἱερέων ἐκείνων τῆς Δύσεως πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἱερεῖς δὲν ἦτο ἡ πρέπουσα, ἀλλ' ἀνάρμοστος καὶ ὕβριστική.

Ὁ Φώτιος, ἀφοῦ ἔμαθεν ὅλα ταῦτα ἐθεώρησεν ὅτι ἔπρεπε νὰ θέσῃ τέρμα καὶ φραγμὸν εἰς τὰς ἐπεμβάσεις αὐτὰς τοῦ Πάπα καὶ νὰ περιορισθῇ οὗτος εἰς τὴν διοίκησιν μόνον τῆς Ἐκκλησίας του. Συνεννοηθεὶς καὶ μὲ τοὺς λοιποὺς Πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς συνεκάλεσε Σύνοδον τὸ 867 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Εἰς αὐτὴν ἔλαβον μέρος χίλιοι περίπου Ἐπίσκοποι καὶ ἄλλοι κληρικοί. Συνεζητήθησαν ὅλα τὰ ζητήματα τῆς ἐπεμβάσεως τῶν

Παπών εις τὰ πράγματα τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, αἱ αὐθαιρεσίαι τῶν καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις αὐτῶν ἀπὸ τὴν γνησίαν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπεφασίσθη ἡ διακοπὴ τῶν σχέσεων μεταξύ τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας.

Ἄλλ' αἱ σχέσεις δὲν διεκόπησαν κατὰ τὸ 867, ὅτε συνεκλήθη ἡ Σύνοδος, διεκόπησαν ἀργότερον, κατὰ τὸ 1054. Τότε Πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦτο ὁ *Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος*. Ὁ Πατριάρχης οὗτος ἐπειδὴ ἤθελε νὰ φέρῃ μεταξύ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν τὴν συμφιλίωσιν, συνεκάλεσε Σύνοδον εἰς τὴν ὁποίαν προσῆλθον καὶ ἀντιπρόσωποι τοῦ Πάπα.

Αὐτοί, ἀντὶ νὰ δείξουν πνεῦμα συμβιβαστικὸν καὶ νὰ παύσουν αἱ μεταξύ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν παρεξηγήσεις καὶ ἐριδες, προέτειναν καὶ πάλιν τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Δυτικὴν. Ὁ ὅρος ἐθεωρήθη ἀπαράδεκτος καὶ ἀπὸ τότε πλέον τὸ σχίσμα μεταξύ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ὑπῆρξεν ὀριστικόν. Ἡ Σύνοδος ἐκέλην ἀφώρισε τὸν Πάπαν καὶ ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἔκοψε κάθε σχέσιν καὶ δεσμὸν μὲ τὴν Δυτικὴν.

Ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ρώσων

Διὰ τὸν ἐκχριστιανισμὸν τῶν Ρώσων εἰργάσθη πολὺ ὁ Πατριάρχης Φώτιος. Κυρίως ὅμως οἱ Ρῶσοι ἤρχισαν νὰ γίνωνται Χριστιανοί, ἀφοῦ πρῶτον ἔγινε Χριστιανὴ ἡ βασίλισσα αὐτῶν Ὀλγα. Κατὰ τὸ 950 ἡ Ρωσὶς βασίλισσα ἦλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου τῆς ἀπεδόθησαν ἐξαιρετικαὶ τιμαί. Παρακολουθήσασα δὲ τὴν θεῖαν λειτουργίαν ἐξεπλάγη διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐζήτησε καὶ ἐβαπτίσθη καὶ ὠνομάσθη Ἐλένη.

Ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα τῆς, τὸ παράδειγμά τῆς ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλοι ἐξέχοντες Ρῶσοι καὶ τοιουτοτρόπως ὁ Χριστιανισμὸς ἤρχισε νὰ διαδίδεται. Ἀργότερον, κατὰ τὸ 988 ἔγινε Χριστιανὸς καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ρώσων *Βλαδίμηρος*. Οὗτος ἦτο ἔγγονος τῆς βασίλισσας Ὀλγας, ἐνυμφεύθη δὲ καὶ ἔλαβε σύζυγον τὴν ἀδελφὴν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἄνναν. Ὅταν ὁ Βλαδίμηρος ἐβαπτίσθη, ὠνομάσθη Βασίλειος.

Μετὰ τὸν ἐκχριστιανισμὸν τοῦ Βλαδιμήρου, ἐξεδόθη παρ' αὐτοῦ διάταγμα ὅλοι οἱ Ρῶσοι νὰ γίνουν Χριστιανοί καὶ τὸ ἀπέραντον ἐκεῖνο κράτος ἔγινε κράτος Χριστιανικόν. Τοῦτο ἔγινε κατὰ τὸ ἔτος 1000.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

58. Ἡ Ὀρησκευτικὴ Μεταρρύθμισις εἰς τὴν Δύσειν

Ὁ Πάπας, ὅπως εἶδομεν, ἐκτὸς τῆς μεγάλης ἐκκλησιαστικῆς δυνάμεως τὴν ὁποῖαν συνεκέντρωνεν εἰς τὰς χεῖράς του εἶχε καὶ μεγάλην δύναμιν κοσμικὴν. Πολλὰς φορές οἱ Πάπαι ἀνεβίβαζον καὶ κατεβίβαζον ἀπὸ τοὺς θρόνους βασιλεῖς κατὰ τὰς ἀρεσκείας των.

Ἡ μεγάλη των ὁμως αὐτῆ δύναμις τοὺς ἔκαμνε νὰ εἶναι αὐθαίρετοι καὶ ἀλαζονικοί. Τὰ ἐκκλησιαστικά των πράγματα τὰ ἐκανόνιζον χωρὶς συνόδους καὶ ὑπεχρέωναν τὰς Ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι ὑπήγοντο εἰς τὴν δικαιοδοσίαν των, νὰ τὰ δέχωνται χωρὶς ἀντίρρησην.

Τοὺς ἡγεμόνας, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐτόλμων νὰ προβάλουν ἀντιρρήσεις καὶ προσκόμματα, τοὺς ἠπέλουν μὲ ἀφορισμούς, ὅπως καὶ κάθε ἄλλον, ὁ ὁποῖος θὰ εἶχε τὴν τόλμην νὰ τοὺς ἀντισταθῇ. "Ἄν ὑπῆρχον τυχὸν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι παρήκουον, αὐτοὺς τοὺς παρέπεμπον εἰς δικαστήριον. Τὸ δικαστήριον τοῦτο ἦτο φοβερὸν καὶ ἐλέγετο *Ἱερὰ Ἐξέτασις*.

Ἐλειτούργει εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Δύσεως, οἱ δικασταὶ του ἦσαν μοναχοὶ καὶ διεκρίνοντό διὰ τὴν σκληρότητα καὶ τὴν θηριωδίαν των. Χιλιάδες ἦσαν τὰ θύματα τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως. Ὅσους συνελάμβανεν, ἔστω καὶ ἂν ἦσαν ἀθῶοι, τοὺς ἐβασάνιζε κατὰ τρόπον ἀνατριχιαστικόν. Καὶ σήμερον, ὅταν θέλωμεν νὰ δεῖξωμεν ὅτι κανεὶς ἐβασανίσθη, λέγομεν ὅτι ὑπέστη τὰ μαρτύρια τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως.

Ἀκόμη καὶ στρατὸν εἶχον οἱ Πάπαι διὰ νὰ ἐπιβάλλουν τὰς θελήσεις των, στρατὸν ἐκ ταγμάτων μοναχῶν. Ἡ λατρεία εἰς τὰς Παπικὰς Ἐκκλησίας ἐγένετο εἰς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν,

γλῶσσαν νεκράν, τὴν ὁποίαν πολλάκις δὲν ἐγνώριζον οὔτε οἱ ἴδιοι οἱ κληρικοί. Διὰ τοῦτο ἡ θρησκεία δὲν ἔφερε καμμίαν ὠφέλειαν εἰς τὸν λαόν. Ἐὰν εἰς πάντα ταῦτα προσθέσωμεν καὶ τὸν ἄσωτον καὶ πολυδάπανον βίον, τὸν ὁποῖον ἔζων οἱ Πάπαι, εὐκόλον εἶναι νὰ ἐννοήσωμεν διατὶ εὐρέθησαν ἄνθρωποι εἰς τὴν Δύσει, οἱ ὅποιοι ἐζήτησαν ἀλλαγὴν τῆς θρησκευτικῆς αὐτῆς καταστάσεως.

Ὁ σπουδαιότερος δὲ ἐξ ὧν αὐτῶν *μεταρρυθμιστῆς* ὑπῆρξεν ὁ *Λούθηρος*. Ἄς παρακολουθήσωμεν λοιπὸν τὴν μεταρρυθμιστικὴν δρᾶσιν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ.

59. Ὁ Λούθηρος καὶ αἱ Ἐκκλησίαι τῶν Διαμαρτυρομένων

Ὁ Μαρτίνος Λούθηρος ἐγεννήθη εἰς μίαν μικρὰν πόλιν τῆς *Σαξωνίας* κατὰ τὸ ἔτος 1483. Εἰς νεαρὰν ἡλικίαν ἔκαμε λαμπρὰς σπουδὰς. Ἐσπούδασε Φιλοσοφίαν καὶ Θεολογίαν καὶ ὅταν ἔφθασεν εἰς ἡλικίαν κατάλληλον, ἐπειδὴ εἶχε κλίσιν εἰς τὴν ἱερωσύνην, ἔγινεν ἱερεὺς. Ἀργότερον λόγῳ τῆς πολυμαθείας του τῆς μεγάλης, ἐξελέγη καθηγητῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς *Βυτεμβέργης*.

Κατὰ τὸ ἔτος 1510 ὁ Λούθηρος μετέβη εἰς τὴν Ρώμην. Ἦσθάνθη δὲ ἐκεῖ ἀληθινήν κατάπληξιν, ὅταν εἶδε τὴν ἄσωτείαν καὶ τὴν διαφθορὰν ἢ ὁποία ἐπεκράτει εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν. Ὅταν ἐπέστρεψεν ἦτο τόσοσ ἀγανακτισμένος, ὥστε ἤρχισε νὰ κατακρίνῃ ὅ,τι τρωτὸν καὶ ἄτοπον παρετήρησεν.

Ἀκόμη δὲ περισσότερον ἡ ἀγανάκτησίς του ἐμεγάλωσεν, ὅταν ὁ μοναχὸς *Τέτσιελ* καὶ ἄλλοι περιήρχοντο τὰς διαφόρους πόλεις καὶ ἐπῶλουν *ἀφειτήρια γράμματα*. Τὰ γράμματα αὐτά, τὰ ὁποῖα ὁ λαὸς ὠνόμαζε *συγχωροχάρτια*, τὰ ἐξέδιδεν ὁ Πάπας Λέων ὁ Δέκατος, διὰ νὰ συγχωροῦνται αἱ ἁμαρτίαι ἐκείνων, οἱ ὅποιοι τὰ ἠγόραζον.

Διὰ νὰ πολεμήσῃ ὁ Λούθηρος τὴν αἰσχρὰν ἐκείνην ἐμπορικὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ Πάπα, τὴν ὁποίαν εἰς βᾶρος τοῦ λαοῦ μετεχειρίζετο καὶ διὰ νὰ σταματήσῃ τὸν ἐξευτελισμὸν τὸν ὁποῖον διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ὑφίστατο, συνέταξε μίαν διαμαρτυρίαν.

Ἡ περίφημος αὐτὴ διαμαρτυρία τοῦ Λουθήρου ἦτο ἔγγραφος καὶ ἀπετελεῖτο ἀπὸ 95 ἄρθρα. Διὰ νὰ λάβῃ δὲ ὁ λαὸς γνῶσιν αὐτῆς, τὴν ἔτοιχοκόλλησεν εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ναὸν

της Βυτεμβέργης. Είς τὴν διαμαρτυρίαν του ὁ Λούθηρος μεταξὺ τῶν ἄλλων κατέκρινε καὶ τὴν πράξιν αὐτὴν τοῦ Πάπα νὰ ἐκδίδῃ ἀφετήρια γράμματα, καὶ δὲν ἀνεγνώριζεν εἰς αὐτὸν τὸ δικαίωμα νὰ ἐκδίδῃ τοιαῦτα γράμματα.

Ὅταν ἔμαθε τὴν διαμαρτυρίαν τοῦ Λουθήρου ὁ πανίσχυρος Λέων, ἐξωργίσθη καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν νὰ παρουσιασθῇ ἐντὸς 60 ἡμερῶν εἰς τὴν Ρώμην, διὰ νὰ ἀπολογηθῇ. Ὁ Λούθηρος ἠρνήθη νὰ μεταβῇ καὶ τότε ὁ Πάπας τὸν ἀφώρισεν. Ὁ Λούθηρος ὅταν ἔλαβε τὸ ἔγγραφον τοῦ Πάπα, τὸ ἔφερεν εἰς μέρος δημόσιον καὶ ἐκεῖ ἐνώπιον τοῦ λαοῦ τὸ ἔκαυσε. Τὸ μῖσος τότε μεταξὺ τοῦ Πάπα καὶ τοῦ Λουθήρου ἀνεπτύχθη φοβερὸν.

Κατὰ τὸ 1521 ὁ Πάπας ἐκάλεσεν εἰς τὴν πόλιν τῆς Γερμανίας *Βόρμς* συνέδριον τῶν *ἡγεμόνων*, ὅπου προσεκλήθη καὶ ὁ Λούθηρος καὶ ἀνέπτυξεν ἐνώπιον τοῦ συνεδρίου τὰς γνώμας του. Διὰ νὰ παύσῃ ὁ διχασμὸς, ὁ ὁποῖος ἐκ τῶν διδασκαλιῶν τοῦ Λουθήρου ἤρχισε νὰ ἐξαπλοῦται μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν τῆς Δύσεως, τὸ συνέδριον προέτεινε εἰς τὸν Λούθηρον νὰ κάμῃ μίαν ἀπλὴν δῆλωσιν, ὅτι ἀνακαλεῖ ὅσα εἶπε καὶ ἔγραψε κατὰ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Τότε ὁ Πάπας θὰ τὸν συγχωρήσῃ. Ὁ Λούθηρος ἠρνήθη νὰ πράξῃ τοῦτο καὶ τὸ συνέδριον κατεδικάσε τὴν διδασκαλίαν του.

Τὸ 1527 ἐπηκολούθησε καὶ δευτέρον συνέδριον ἡγεμόνων εἰς *Σπάιερ* τῆς Γερμανίας. Καὶ εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο συνεζητήθη καὶ πάλιν τὸ ζήτημα τῆς διαμαρτυρίας τοῦ Λουθήρου. Ὁ Πάπας, ὁ ὁποῖος εἶχε συγκεντρώσει εἰς αὐτὸ πολλοὺς φίλους του, κατάρθωσε νὰ ὑπερισχύσῃ καὶ κατεδικάσῃ καὶ πάλιν ἡ διδασκαλία τοῦ Λουθήρου.

Τότε ὁ Λούθηρος καὶ οἱ ὄπαδοί του, οἱ ὁποῖοι παρεδέχοντο ὡς ὀρθὰς τὰς γνώμας των διεμαρτυρήθησαν καὶ ἔκτοτε ὠνομάσθησαν *Διαμαρτυρόμενοι* ἢ *Προτεστάντες*.

Μεταξὺ τότε τῶν Διαμαρτυρομένων καὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἤρχισαν ἀγῶνες φοβεροί, οἱ ὁποῖοι κατέληξαν εἰς πολυετεῖς ἐμφυλίους σπαραγμούς. Διήρκεσαν δὲ οὗτοι μέχρι τοῦ ἔτους 1789, ὅποτε καὶ ἐγένινεν ἡ *Γαλλικὴ ἐπανάστασις*.

Εἰς τὴν Γαλλίαν κατὰ τὴν νύκτα τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου (24 Αὐγούστου 1572), ἤρχισεν ἀγριωτάτη σφαγὴ τῶν Διαμαρτυρομένων, ἡ ὁποία διήρκεσεν ἐπὶ ἓνα μῆνα. Περί τοὺς 10 χιλιάδας Διαμαρτυρόμενοι ἐφονεύθησαν τότε εἰς μίαν μόνην νύκτα (τὴν 24 Αὐγούστου) εἰς Παρισίους. Τὰς ἐπομένας δὲ

ἡμέρας ἐφονεύθησαν καὶ ἄλλοι εἰς Ὁρλεάνην, εἰς Τουλούζην, εἰς Τρουά καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Γαλλίας.

Διὰ τὴν φρικτὴν ἐκείνην σφαγὴν, τὴν ὁποίαν ἀποτροπιάζεται καὶ σήμερον ὁλος ὁ κόσμος, ὁ Πάπας Γρηγόριος ΙΓ΄ ἀντὶ νὰ αἰσθανθῆ λύπην καὶ συντριβὴν διὰ τὸ ἀνοσιούργημα, αὐτὸς ἔπραξεν ἄλλο: Διέταξε νὰ ψαλοῦν δοξολογία διὰ τὸν ἀφανισμὸν τῶν Διαμαρτυρομένων. Τόσῃν ψυχικὴν πόρωσιν εἶχεν ὁ Πατριάρχης ἐκεῖνος.

Καὶ ὅμως! Παρ' ὅλους τοὺς διωγμοὺς τῶν Διαμαρτυρομένων, ἢ μεταρρυθμίσις ἐγένεν. Οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Λουθήρου ὀλονέν ἐπληθύνοντο καὶ τὰ συγγράμματα τοῦ μεγάλου αὐτοῦ μεταρρυθμιστοῦ ἐγένοντο ἀνάρπαστα εἰς τὴν Γερμανίαν, Ἑλβετίαν, Ἀγγλίαν καὶ εἰς ἄλλας χώρας.

Διάφοροι βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες εἶδον ὅτι αἱ γνώμαι καὶ αἱ διδασκαλίαι τοῦ Λουθήρου ἦσαν ὀρθαὶ καὶ τὰς ἠσπάσθησαν. Διὰ τοῦτο ἤλθον εἰς ρῆξιν μὲ τὸν Πάπαν καὶ ὁ Προτεσταντισμὸς ὑπερίσχυσε καὶ ἐκ τῆς Ἀγγλίας μετεδόθη καὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν.

60. Ποίας μεταρρυθμίσεις ἐπέφερεν ὁ Λούθηρος

Ὁ Λούθηρος παραδέχεται μόνον τὴν Ἀγίαν Γραφήν. Κατὰ τὴν Λουθηριανὴν διδασκαλίαν, πηγὴ τῆς θρησκείας τῆς Χριστιανικῆς εἶναι μόνον τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ἀπορρίπτεται δὲ ἡ Ἱερὰ Παράδοσις. Ἡ Ὀρθόδοξος ὅμως Χριστιανικὴ Ἐκκλησία δέχεται τὴν παράδοσιν, διότι εἰς αὐτὴν περιλαμβάνονται καὶ ὅσα οἱ Ἅγιοι Πατέρες εἰς τὰς Συνόδους ἐθέσπισαν καὶ ὅσα οὗτοι ἔγραψαν.

Ἡ Ἐκκλησία τῶν Διαμαρτυρομένων διετήρησεν ἐκ τῶν μυστηρίων μόνον δύο: Τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας ἢ Μεταλήψεως καὶ τὸ μυστήριον τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος. Τὰ ἄλλα μυστήρια ὑπὸ τῶν Διαμαρτυρομένων θεωροῦνται ὡς ἀπλαῖ *τελεταί*.

Ἐκ τῶν Διαμαρτυρομένων ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία παραδέχεται ὅπως καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ Καθολικοὶ τὴν Ἱερωσύνην ὡς μυστήριον. Οἱ Διαμαρτυρόμενοι ἐκ τῶν βαθμῶν τῆς Ἱερωσύνης κατήργησαν τοῦ Ἐπισκόπου καὶ ἐκράτησαν μόνον τοὺς δύο: τοῦ διακόνου καὶ τοῦ πρεσβυτέρου. Οἱ ἄλλοι Διαμαρτυρόμενοι, πλὴν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, θεωροῦν τοὺς κληρικοὺς

ως άπλοους ύπαλλήλους και ότι κάθε Χριστιανός δύναται νά διορισθή κληρικός. Έπίσης παραδέχονται, ότι ή σωτηρία τοϋ ανθρώπου έξαρτάται μόνον έκ τής πίστεως αύτοϋ πρός τόν Θεόν και όχι έκ τών άγαθών έργων. Η Όρθόδοξος όμως Έκκλησία παραδέχεται ότι χρειάζονται και τά δύο, και ή πίστις και τά έργα.

“Άλλαι διαφοραι

Οί Διαμαρτυρόμενοι δέν παραδέχονται ούτε τοϋς άγίους ούτε τās άγλας εικόνας. Έκ τών έορτών διετήρησαν μόνον τήν Κυριακήν και εκείνας, οί όποιοι έχουν σχέσιν με τήν λατρείαν τοϋ Χριστοϋ.

Όταν συναθροίζονται εις τοϋς ναούς, άναγινώσκουν τήν Άγίαν Γραφήν, ψάλλουν ύμνους πρός τόν Θεόν και συνοδεϋουν τοϋς ύμνους των με όργανον μουσικόν. Η λατρεία τοϋ Θεοϋ παραδέχονται, ότι πρέπει νά γίνεται εις τήν γλώσσαν εκείνην, τήν όποιαν εις κάθε χώραν όμιλεϊ ό λαός και όχι τήν Λατινικήν, όπως παραδέχεται ή Παπική Έκκλησία.

61. Ζβίγγλιος και Καλβίνος

Κατά τήν έποχήν κατά τήν όποιαν ό Λούθηρος ειχε αναλάβει τό έργον τό μεταρρυθμιστικόν εις τήν Γερμανίαν, έν έτος πρίν, τό ίδιον έκαμε και ό Ζβίγγλιος εις τήν Έλβετίαν.

Ό Ζβίγγλιος ήτο ιερεϋς με θεολογικήν και φιλοσοφικήν μόρφωσιν άρκετήν και εξετέλει τά καθήκοντα τοϋ πρεσβυτέρου εις τήν Ζυρίχην. Η πόλις αύτη έδέχθη νά εφαρμόση εις τήν Έκκλησίαν της τās μεταρρυθμίσεις, τās όποιās ειχε προτείνει ό Ζβίγγλιος και αι όποιοι δέν διέφερον πολύ από τās μεταρρυθμίσεις, τās όποιās εις τήν Γερμανίαν ειχε κάμει ό Λούθηρος.

Αί μεταρρυθμίσεις τοϋ Ζβιγγλιου έγιναν άφορμή ώστε νά διαιρεθοϋν οί Έλβετοί εις δύο άντιμαχομένας μερίδας και νά άρχιση μεταξύ των πόλεμος φοβερός. Είς μίαν μάλιστα από τās μάχας αι όποιοι έγιναν, έλαβε μέρος και ό ίδιος ό Ζβίγγλιος, ό όποιος άφοϋ έπολέμησε με γενναιότητα έφονεύθη.

Ό Καλβίνος: Τό έργον τοϋ Ζβιγγλιου τό συνέχισεν ό Καλβίνος. Αί μεταρρυθμιστικαι θρησκευτικαι αύτοϋ άρχαι διεδόθησαν και έπεκράτησαν εις όλην τήν Έλβετίαν. Έπίσης οί Γάλλοι

Διαμαρτυρόμενοι ήσαν Καλβινισταί. Ἄλλα καὶ εἰς τὴν Ἑγγλίαν ἐπεκράτησεν ὁ Καλβῖνος. Ὁ Καλβινισμὸς ὅμως ἐκεῖ ἔλαβεν ἰδιαιτέραν μορφήν, ὅπως καὶ εἰς μερικὰς χώρας τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς.

62. Ἡ διοικήσεις τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ Τουρκοκρατίας

Ἡ μεγάλη συμφορὰ, ἡ ὁποία εὔρε τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος κατὰ τὸ 1453, ὅταν ἐκυριεύθη ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ ὑπεδουλώθη εἰς τοὺς Τούρκους, ἐπέδρασε καὶ εἰς τὰς τύχας τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἡ Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ Ἐκκλησία εἶχε τότε μόνον ἓν Πατριαρχεῖον ἐλεύθερον, τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως· τὰ ἄλλα τρία, τῶν Ἱεροσολύμων, Ἀντιοχείας καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας, εἶχον πρὸ πολλοῦ ὑποδουλωθῆ εἰς τοὺς Ἀραβας. Τώρα λοιπὸν μὲ τὴν ὑποδούλωσιν καὶ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πολλοὶ ἐνόμισαν ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ θὰ ἐξαφανισθῆ.

Καὶ ὅμως! Καὶ κατὰ τὴν φοβερὰν καὶ κρίσιμον αὐτὴν περιόδον ἡ Θεία Πρόνοια δὲν ἄφησεν ἀπροστάτευτον τὸ Ἑλληνικὸν Γένος καὶ τὴν Ὁρθόδοξον Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν. Ἀφοῦ ἐπέρασεν ὁ πολεμικὸς σάλος καὶ ἡ μεγάλη ἀναταραχὴ, ὁ Μωάμεθ ὁ Β΄ ὁ Κατακτητὴς διέταξε τοὺς Χριστιανοὺς νὰ ἐκλέξουν Πατριάρχην. Ἐξελέγη λοιπὸν ὡς τοιοῦτος ὁ *Γεώργιος Σχολάριος*, ὁ ὁποῖος ὠνομάσθη *Γεννάδιος*. Ὁ Μωάμεθ τὸν ἐδέχθη μετὰ τὴν ἐκλογὴν μὲ ἐπισημότητα εἰς τὰ ἀνάκτορα, προσέφερον εἰς αὐτὸν δῶρα βασιλικά βαρύτιμα καὶ μὲ ἐπίσημον ἔγγραφον βασιλικόν, χρυσόβουλλον, ὅπως ἐλέγετο, ἐκάνόνισε τὰ δικαιώματά του.

Συμφώνως μὲ τὰ δοθέντα δικαιώματα ὁ Πατριάρχης ἀνεγνωρίζετο ὡς ἀρχηγὸς ὅλων τῶν Χριστιανῶν, Ρώσων, Σέρβων, Βουλγάρων κλπ., ὡς ἀληθῆς *Ἐθναρχῆς*. Ὁ Μωάμεθ ἄφινε τοὺς κληρικοὺς ἀφορολογήτους καὶ παρεῖχεν εἰς αὐτοὺς τὴν εὐχέρειαν νὰ ἐκτελοῦν ἐλευθέρως ὅλα τὰ θρησκευτικὰ τῶν καθηκόντων. Ἐπέτρεπεν ἐπίσης εἰς αὐτοὺς νὰ διατηρήσουν τὰς ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι ὑπῆρχον. Δὲν ἐπέτρεπεν ὅμως νὰ κτίσουν νέας.

Ἀκόμη ὁ Μωάμεθ ἀπηγόρευσε καὶ τὸν ἀναγκαστικὸν *ἐξισλαμισμὸν* τῶν Χριστιανῶν καὶ ἔδωκεν εἰς τὸν Πατριάρχην τὸ δικαίωμα νὰ δικάζῃ αὐτὸς τοὺς Χριστιανοὺς, ὡσάκις παρεξε-

τρέποντο. Ἀκόμη δὲ ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς ἱεροὺς ναοὺς νὰ διατηρήσουν τὰς περιουσίας, τὰς ὁποίας εἶχον.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι μὲ τὰ προνόμια αὐτὰ ἡ θέσις τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν Ἐπισκόπων εἶχε στερεωθῆ σημαντικῶς. Δυστυχῶς ὅμως οἱ Τοῦρκοι δὲν ἐτήρουν πάντοτε τὰς ὑποσχέσεις των. Ὁ ἴδιος ὁ Μωάμεθ ἤρπασε πολλὰς ἐκκλησίας καὶ τὰς μετέβαλεν εἰς τουρκικὰ τεμένη (τζαμιά). Ἐδέχετο ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων δῶρα καὶ μάλιστα καθιέρωσεν αὐτὰ καὶ πολλοὺς Χριστιανοὺς ἐξιλαμίσειν.

Τὸ χερίστον ὅμως πάντων ἦτο τὸ παιδομάζωμα. Οἱ Τοῦρκοι ἤρπαζον τὰ τέκνα τῶν Χριστιανῶν τὰ ἄρρενα καὶ κατέτασσον αὐτὰ εἰς τὸ Τάγμα τῶν Γενιτσάρων. Τὰ ἀνέτρεφον δὲ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἐγίνοντο οἱ φοβερώτεροι ἐχθροὶ τοῦ Γένους μας.

Τὰ κακὰ, ὅσα ὑπέφερον οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τοὺς Γενιτσάρους, εἶναι ἀπερίγραπτα. Ὁ φανατισμὸς τῶν Τούρκων αὐτῶν ἦτο τόσο φοβερός, ὥστε οὔτε τὸ ὄνομα Χριστιανός δὲν ἤθελαν νὰ ἀκούσουν. Παρ' ὅλα τὰ κακὰ τὰ ὁποῖα οἱ Ἕλληνες ὑπέφερον, ὅμως τὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα ἐδόθησαν εἰς τὸν Πατριάρχην συνετέλεσαν ὥστε τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον νὰ γίνῃ ἡ Ἐθνικὴ Κιβωτός, ἡ ὁποία κατ' ἐκείνους τοὺς δυσκόλους καὶ μαύρους καιροὺς ἐπροστάτευσεν τὸ Γένος.

Ὁ Πατριάρχης, ὡς ἀνώτατος θρησκευτικὸς ἀρχηγός, ὡς Ἐθνάρχης, ἤσκει τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας μὲ σύνοδον ἐκ δώδεκα Μητροπολιτῶν καὶ ἐφρόντιζε διὰ πάσας τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἐκκλησίας. Ὅταν συνέβαινε κάτι εἰς τοὺς Χριστιανοὺς, εἰς τὸν Πατριάρχην κατέφευγον.

Βραδύτερον, διὰ τὴν λύσιν τῶν διαφορῶν ζητημάτων, τὰ ὁποῖα παρουσιάζοντο, ὅπως ἦσαν τὰ ζητήματα τὰ σχολικά, τὰ φιλανθρωπικά, τῶν γάμων, τῶν διαζυγίων καὶ ἄλλα, ὁ Πατριάρχης, ἐπειδὴ ἦτο ἀδύνατον μόνος νὰ ἐπαρκέσῃ, ἐσκέφθη νὰ ἀναθέσῃ τὴν ὑπηρεσίαν αὐτὴν εἰς πρόσωπα ἰκανά. Ἐξέλεξε λοιπὸν ἐκ τῆς τάξεως τῶν λαϊκῶν ἀνθρώπους ἐνδεδειγμένους καὶ ἐκ τῆς τάξεως τῶν κληρικῶν καταλλήλους κληρικοὺς καὶ ἐσχημάτισεν ἐξ αὐτῶν μικτὸν συμβούλιον, τὸ ὁποῖον ἀνέλαβε τὴν ἐξέτασιν καὶ ρύθμισιν τῶν ἀνωτέρω ζητημάτων.

63. Τὰ μοναστήρια φύλακες τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν ὑποταγὴν τῶν Ἑλληνικῶν μερῶν εἰς τοὺς Τούρκους, ἡ τουρκικὴ τυραννία μαζί με τόσα ἄλλα κακὰ τὰ ὁποῖα ἐπροξένησεν εἰς τὸ Γένος ἡμῶν, ἔκλεισε καὶ τὰ διάφορα σχολεῖά του.

Οἱ Τούρκοι ἐπεδίωκον σὺν τῷ χρόνῳ νὰ ἐκτουρκεύσουν ὅλους τοὺς Ἕλληνας καὶ νὰ κάμουν ἔπειτα ἓν ὁμοιογενὲς μέγα Τουρκικὸν κράτος, καὶ διὰ τοῦτο ἤρχισαν ἀπὸ τὸ κλείσιμον τῶν σχολείων. Εἶχον τὴν γνώμην ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ὅταν θὰ ἔπαυε νὰ μανθάνη γράμματα, θὰ ἐλησμονεῖ τὴν γλῶσσάν του, τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν θρησκείαν του καὶ θὰ ἦτο εὐκολον τότε νὰ ἐκτουρκισθῇ.

Ἡ ἀπαγόρευσις τῶν σχολείων εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐπροξένησε πραγματικῶς μέγα κακόν. Πλεῖστοι Ἕλληνες τότε διδάσκαλοι, καθηγηταὶ καὶ γενικῶς λόγιοι, διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν σφαγὴν καὶ τοὺς διωγμοὺς τῶν Τούρκων, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκπατρισθοῦν εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἡ Ἑλλάς ἔμεινε τότε βυθισμένη εἰς τὸ πνευματικὸν σκότος. Οἱ Ἕλληνες, εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα εἰς τὰ ὁποῖα κατέφυγον, ἐβοήθησαν ὄχι ὀλίγον εἰς τὸ νὰ ἐπέλθῃ ἀργότερον ἡ ἀναγέννησις τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν.

Κατὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν ἐποχὴν, τὰ γράμματα, τὰ ὁποῖα διέτρεξαν μέγαν κίνδυνον εἰς τὴν Ἑλλάδα, εὖρον ἄσουλον καὶ ἀσφαλὲς καταφύγιον εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ εἰς τὰ μοναστήρια. Μέσα εἰς τοὺς ἱεροὺς ἐκείνους χώρους οἱ εὐσεβεῖς μοναχοὶ δὲν ἠσυχολοῦντο μόνον εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ὑψίστου, εἰς ὕμνους καὶ προσευχάς, ἀλλὰ ἐξετέλουν καὶ τὸ ἱερὸν ἔργον τοῦ διδασκάλου.

Ἀνέλαβον τότε τὴν μὀρφωσιν τῶν Ἑλληνοπαίδων καὶ προσέφερον ὑψίστας, ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὸ δουλωμένον Ἔθνος.

Μακρὰν ἀπὸ τὰ βλέμματα τῶν Τούρκων καὶ ἀπὸ τὸν θόρυβον τῆς κοινωνίας, με ἀπείρους προφυλάξεις, ἴδρυσαν εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ μοναστήρια τὸ *Κρυφὸ Σχολεῖο*. Ἐκεῖ μαζί με τὰ γράμματα καὶ τὴν γραφὴν ἐμάνθανον εἰς τὰ τέκνα

...αὐτὸν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ ἐνοχίου τοῦ ἐνοχίου
εἰς τὸ Γένος ἡμῶν.

τῶν σκλάβων ἀδελφῶν μας ν' ἀγαποῦν καὶ τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων μας καὶ τὴν πατρίδα.

Μὲ τὰ ἀγνὰ καὶ γνήσια ἐφόδια τοῦ «Κρυφοῦ Σχολείου» γαλουχημένοι οἱ πατέρες μας διέσωσαν τὸν ἐθνισμόν των, τὴν γλῶσσάν των καὶ τὴν θρησκείαν των. Καὶ ὅταν ἦλθε τὸ πλή-

ρωμα τοῦ χρόνου μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ὑψωσαν τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἐλευθερώθησαν.

Ἄν δὲν ὑπῆρχον τότε τὰ μοναστήρια καὶ οἱ κληρικοὶ νὰ ἀναλάβουν τὴν προστασίαν τῶν γραμμάτων καὶ νὰ γίνουν οἱ φύλακες τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας, ζήτημα εἶναι ἂν τὸ Ἔθνος ἡμῶν θὰ εὐρίσκετο σήμερον ἐλεύθερον. Τόσον μεγάλην ἐκδουλεύουσιν προσέφερον τότε τὰ μοναστήρια εἰς τὸ Γένος ἡμῶν.

64. Ἡ Διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, μεταξὺ τῶν τόσων ἄλλων ζητημάτων, τὰ ὅποια παρέμενον ἄλυτα καὶ ἔπρεπε τὸ νέον κράτος νὰ τὰ ρυθμίση, ἦτο καὶ τὸ ζήτημα τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας.

Διότι ἐν ὄσῳ ἡ Ἑλλάς ἦτο ὑποδουλωμένη εἰς τοὺς Τούρκους, αἱ διάφοροι Ἐκκλησίαι τῶν πόλεων αὐτῆς καὶ τῶν χωρίων διοικοῦντο ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ὅταν ὅμως τὸ κράτος ἔγινεν ἐλεύθερον, δὲν ἦτο ὀρθὸν νὰ ἔχη τὴν διοίκησιν τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ τὸ Πατριαρχείου, τὸ ὅποιον εὐρίσκειτο εἰς ἐχθρικὴν ἐπικράτειαν.

Τὸ ζήτημα ἀπασχόλησε τὸ 1828 τὸν πρῶτον Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννην Καποδίστριαν. Λόγῳ ὅμως τῆς δολοφονίας αὐτοῦ παρέμεινεν ἄλυτον.

Ἡ συνελθούσα κατόπιν εἰς Ἄργος τῷ 1831 Ε' Ἐθνικὴ Συνέλευσις, ἄφησεν ἐπίσης τὸ ζήτημα ἄλυτον. Ὅταν ἤλθεν ὁ βασιλεὺς Ὁθων ἀπεφασίσθη διὰ τοῦ διατάγματος τοῦ 1833 νὰ ὑπαχθῇ ἡ Ἐκκλησία εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, νὰ διοικῆται δὲ ὑπὸ διαρκοῦς Συνόδου τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

Τὴν 27 Ἰουλίου τοῦ 1833, συνήλθεν εἰς τὸ Ναύπλιον ἡ γενικὴ συνέλευσις τῆς Ἱεραρχίας καὶ ἀπεφασίσθη ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐδημοσιεῦθη δὲ νόμος ὅτι ἡ Ἐκκλησία αὕτη εἶναι *ἄτοκέφαλος*, ὅτι πνευματικὴν κεφαλὴν ἔχει τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ ὑπάγεται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας.

Ἡ Ἐκκλησία ἀπεφασίσθη νὰ διοικῆται ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὅποια νὰ ἀποτελῆται ἀπὸ πέντε μέλη, τὰ ὅποια νὰ διορίζη ὁ βασιλεὺς.

Ἐπειδὴ ὁμως διὰ τὸν τρόπον τῆς ρυθμίσεως τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔπρεπε νὰ εἶναι σύμφωνον καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, κατὰ τὸ 1850 ἐξεδόθη ἐκ μέρους αὐτοῦ ὁ *Συνοδικὸς Τόμος*, ὁ ὁποῖος ἀνεγνώριζεν ὡς Αὐτοκέφαλον τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος.

Σήμερον ἡ Διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τελεῖται ὡς ἑξῆς: Ἀνωτάτη Ἀρχὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ *Ἱερά Σύνοδος* τῆς *Ἱεραρχίας τῆς Ἑλλάδος*. Αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ ἄλλους τοὺς Ἀρχιερεῖς τοῦ Βασιλείου καὶ ἔχει Πρόεδρον τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν. Ὡς ἀντιπρόσωπος δὲ αὐτῆς διοικεῖ τὴν Ἐκκλησίαν ἡ Ἱερά Σύνοδος, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ δώδεκα μέλη. Καὶ τῆς δευτέρας αὐτῆς Ἱεράς Συνόδου Πρόεδρος εἶναι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος.

Οἱ ἀρχιερεῖς τῆς Ἱεράς Συνόδου εἶναι ἕξ καὶ ἐκλέγονται ἐπὶ ἓν ἔτος κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης, δηλαδὴ κατ' ἀρχαιότητα. Εἰς τὰς συνεδρίας τῆς Συνόδου λαμβάνει μέρος καὶ ὁ *Βασιλικὸς Ἐπίτροπος*, χωρὶς νὰ ἔχη δικαίωμα ψήφου.

Διὰ τὴν ἐκδίκασιν ὑποθέσεων σχετικῶν μὲ τὸν κληρον, ὑπάρχουν εἰς ἐκάστην Ἀρχιεπισκοπὴν καὶ εἰς ἐκάστην Μητρόπολιν Ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται *Πρωτοβάθμια δικαστήρια* καὶ τὰ ὁποῖα ἐπιβάλλουν ὠρισμένας ποινὰς εἰς κληρικούς, οἱ ὁποῖοι παρεκτρέπονται. Ὑπάρχει ὁμως καὶ δικαστήριον Ἐκκλησιαστικὸν Δευτεροβάθμιον καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ *Διοικήσις Συνόδου*.

Κάθε Ἀρχιερεὺς διοικεῖ ἐλευθέρως τὰς Ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι ὑπάγονται εἰς τὴν περιοχὴν του, ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν ὁμως τῆς Ἱεράς Συνόδου.

Οἱ ἱερεῖς ἐκάστου ναοῦ ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν ἐνοριτῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ διορίζονται ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως. Εἰς ἕκαστον ναὸν οἱ ἐνοριῖται ἐκλέγουν τοὺς ἐπιτρόπους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀντιπρόσωπον τοῦ Μητροπολίτου ἓνα ἱερέα. Αὐτοὶ φροντίζουν ἐν γένει διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ ναοῦ καὶ θεραπεύουν τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ.

Οἱ ψάλται καὶ οἱ νεωκόροι ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων. Εἰς ἐκάστην μητρόπολιν πρὸς διεξαγωγὴν τῶν διοικητικῶν ὑποθέσεων ὑπάρχει γραφεῖον ἰδιαιτερον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν πρωτοσύγγελον τῆς μητροπόλεως, ἀπὸ ἓνα γραμματέα, ἀπὸ ἓνα γραφέα καὶ ἓνα κλητῆρα.

65. Ἐπαρχίαι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Εἰς τὴν Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ὑπάγονται 33 Ἐκκλησιαστικαὶ Ἐπαρχίαι εἰς τὴν παλαιὰν Ἑλλάδα, ἤτοι μία Ἀρχιεπισκοπὴ καὶ 32 μητροπόλεις. Ἡ μητρόπολις τῆς Κρήτης ἔχει 7 ἐπίσκοπας. Εἰς δὲ τὰς νέας χώρας εἶναι 47 μητροπόλεις.

Αἱ Ἐκκλησίαι τῶν νέων χωρῶν ὑπήγοντο εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Τοῦτο ὅμως κατόπιν ἔδωσε τὴν συγκατάθεσιν του καὶ αἱ Ἐκκλησίαι αὗται ὑπήχθησαν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῆς Αὐτοκεφάλου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

Σήμερον δὲ καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν νέων χωρῶν λαμβάνουν μέρος εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον διὰ τεσσάρων ἀρχιερέων ὡς μελῶν. Ἡ Διαρκὴς Σύνοδος κατόπιν τούτου ἐγινε διὰ νόμου ἑνεαμελὴς ἐνῶ πρὶν ἦτο ἑπταμελὴς.

Τὰ μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἔχουν ἰδικὴν τῶν διοικήσιν, αὐτοδιοικοῦνται. Ἐξαρθῶνται ὅμως πνευματικῶς ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως.

66. Τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα.

Α'. Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας

Ἡ Ἐκκλησία γενικῶς τῆς Ἀλεξανδρείας εἶναι Ἐκκλησία Χριστιανικὴ, μὲ παλαιὰν θρησκευτικὴν παράδοσιν. Αὕτη συνεστήθη τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ διωγμοῦ τῶν Ἀποστόλων, δηλαδὴ μετὰ τὸ 36 μ. Χρ.

Εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν ὑπῆρχον πολλοὶ Ἰουδαῖοι, οἱ ὅποιοι δὲν ἐγνώριζον ἄλλην γλῶσσαν παρά μόνον τὴν Ἑλληνικὴν. Ὅταν αὐτοὶ ἐγιναν Χριστιανοί, ἵδρυσαν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἐχρημάτισαν διάφοροι Ἐπίσκοποι, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ ὁ Μ. Ἀθανάσιος. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρείας ὑπέφερε κατὰ τοὺς χρόνους τῶν διωγμῶν καὶ ἰδίως ἐπὶ Σεβήρου (τὸ 202) καὶ Δεκίου (τὸ 250—251).

Κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρείας κατεῖχε τὴν πρῶτην θέσιν μεταξὺ ὄλων τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ Ἐπίσκοπος αὐτῆς ἔφερε κατ' ἀρχὰς τὸν τίτλον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἔπειτα δὲ τοῦ Μητροπολίτου καὶ εἶχεν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ περὶ τοὺς 100 Ἐπισκόπους, οἱ ὅποιοι πολλάκις ἐκαλοῦντο εἰς τοπικὰς συνόδους.

Λόγω δὲ τῆς μεγάλης δικαιοδοσίας καὶ τῆς σπουδαιότητος, τὴν ὅποιαν εἶχεν ἡ Ἀλεξανδρεία ὡς πόλις, ὁ Ἐπίσκοπος αὐτῆς ἐνωρίτατα ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ Πατριάρχου, καὶ τοῦ Πάπα, τίτλον, τὸν ὅποιον εἶχε καὶ ὁ Πατριάρχης τῆς Ρώμης.

Ἡ Ἀ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐπισημῶς ἀνεγνώρισε τὸν Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας ὡς δεύτερον Πατριάρχην, μετὰ τὸν Πατριάρχην τῆς Ρώμης.

Κατὰ τὸ 451 ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρείας συνεταράχθη ἀπὸ θρησκευτικὰς συγκρούσεις καὶ ἔπαθε δοκιμασίας. Ἀφ' ὅτου ὅμως οἱ Ἄραβες ἐκυρίευσαν τὴν Αἴγυπτον, ἀρχίζει ἡ παρακμὴ καὶ ἡ κατὰπτωσις τοῦ Πατριαρχείου αὐτοῦ. Ἐκ τῶν πολυπληθῶν Χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι ὑπήγοντο ὑπὸ τὴν διοίκησίν του, ἄλλοι ἐδιώχθησαν, ἄλλοι ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκπατρισθοῦν καὶ πολλοὶ ἠσπιάσθησαν τὴν Μωαμεθανικὴν θρησκείαν καὶ ἔγιναν Μουσουλμᾶνοι.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅταν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἔλαβε προνόμια, ἐνίσχυσε πολὺ καὶ τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας καὶ τὸ ἐπροστάτευσε. Σήμερον τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας ἐνισχύθη σημαντικῶς διότι περιλαμβάνει σημαντικὸν ἀριθμὸν Χριστιανῶν ὀρθοδόξων. Οἱ Χριστιανοὶ οὗτοι εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον Ἕλληνες κατοικοῦντες εἰς τὰς ἀνθηρὰς κοινότητας τῆς Αἰγύπτου.

67. Β'. Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας εἶναι ἡ πρώτη μεγάλη Ἐκκλησία, ἡ ὅποια ἰδρύθη μετὰ τὸν διασκορπισμὸν τῶν Ἀποστόλων ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ. Λόγω τῆς μεγάλης θρησκευτικῆς προόδου ἐγίνε σπουδαῖον χριστιανικὸν κέντρον καὶ ἔδρα Πατριαρχείου.

Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας εἶδομεν τὸν Βαρνάβαν καὶ τὸν Παῦλον νὰ πρωτοστατοῦν. Ἀξιοσημεῖωτον εἶναι, ὅτι οἱ πῖστοι τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς ὠνομάσθησαν διὰ πρώτην φοράν Χριστιανοὶ καὶ κατόπιν διεδόθη καὶ ἐγενικεύθη τὸ ὄνομα καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ὁπαδοὺς τοῦ Χριστοῦ.

Κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν παράδοσιν, τὴν Ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας τὴν ἴδρυσεν ὁ Ἀπόστολος Πέτρος. Κατὰ τὰς Ἀρειανὰς ἑριδας ἡ Ἐκκλησία αὐτὴ ὑπέφερε πολλὰ. Ἐδημιουργήθησαν εἰς

αυτήν ἔριδες καὶ ἐπεκράτησαν οἱ Ἀρειανοί, κατώρθωσε δὲ μάλιστα νὰ γίνῃ Ἐπίσκοπος εἰς τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Ἀρειανός.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ Δ' αἰῶνος καὶ τὰ μέσα τοῦ Ε', ἡ Ἀντιόχεια κατώρθωσε πάλιν νὰ γίνῃ σπουδαῖον κέντρον θεολογικῆς κινήσεως. Δύο δὲ ἐκλεκτὰ αὐτῆς τέκνα, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος καὶ ὁ Νεστόριος, ἐκλήθησαν καὶ κατέλαβον τὸν θρόνον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Κατὰ τὸ Ζ' ὅμως αἰῶνα ἡ Ἀντιόχεια ἔγινε θέατρον στάσεων θρησκευτικῶν καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς ὑπέστη κατάπτωσιν. Τὸ 638 κατέλαβον αὐτὴν οἱ Ἀραβες καὶ ἤρχισε τοῦ Πατριαρχείου αὐτοῦ ἡ παρακμή. Ἐπὶ 40 ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου, ὁ πατριαρχικὸς θρόνος τῆς Ἐκκλησίας ἔμεινε κενός.

Ἀπὸ τῆς κατακτήσεως τῆς Ἀντιοχείας ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, ἤτοι ἀπὸ τὸ ἔτος 1098—1268, εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν ἰδρύθη Λατινικὸν Πατριαρχεῖον, καὶ οἱ Ὀρθόδοξοι Πατριάρχαι ἔμενον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Πότε ἐπανῆλθον οἱ Ὀρθόδοξοι Πατριάρχαι εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν, δὲν εἶναι γνωστόν. Ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος ἡ ἔδρα τοῦ Πατριαρχείου μετετέθη εἰς τὴν *Δαμασζόν*.

Τὸ Πατριαρχεῖον τοῦτο ἦτο εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος οἱ Σλαῦοι ἐνίσχυσαν τὸ Ἀραβικὸν στοιχεῖον διὰ νὰ τὸ ἔχουν μὲ τὸ μέρος των καὶ ὁ Ἑλλην Πατριάρχης Σπυρίδων κατὰ τὸ ἔτος 1898 ἐξηναγκάσθη εἰς παραίτησιν καὶ τὴν θέσιν αὐτοῦ κατέλαβεν ἀραβόφωνος Πατριάρχης.

Τὸ Πατριαρχεῖον αὐτὸ δὲν ἔχει σήμερον ἀξιόλογον δύναμιν. Ἡ περιοχὴ του περιορίσθη εἰς τμήματα τῆς Βηρυττοῦ, Δαμασκοῦ, Ἀδάνων καὶ Χαλεπίου καὶ ὁ πληθυσμὸς του περιλαμβάνει σχεδὸν μόνον Συρίους.

68. Γ'. Τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων

Τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων, τὸ ὅποιον ἔχει τὴν ἔδραν του εἰς τὴν Ἁγίαν Πόλιν, εἶναι Πατριαρχεῖον μὲ ἐξαιρετικὴν σημασίαν. Τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ, καθὼς γνωρίζομεν, ἴδρυσεν ὁ Ἀπόστολος Πέτρος μετὰ τὴν ὁμιλίαν τὴν ὅποιαν ἔκαμε πρὸς τὸ πλῆθος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ὅταν κατῆλθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καὶ ἐφώτισε τοὺς Ἀποστόλους.

Εἰς τὴν ἔδραν τοῦ Πατριαρχείου αὐτοῦ, τὴν Ἱερουσαλήμ, διεδραματίσθησαν ὄλα τὰ θεῖα ἐκεῖνα γεγονότα, τὰ ὁποῖα συνδέονται μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν μαθητῶν του. Διὰ τοῦτο ἀνέκαθεν οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ ὄλα τὰ μέρη αἰσθάνονται ἰδιαίτερον πόθον νὰ ἐπισκέπτονται τὴν πόλιν αὐτὴν, τοὺς Ἁγίους Τόπους.

Ἡ ἐξαιρετικὴ θέσις, τὴν ὁποῖαν μεταξὺ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν εἶχεν ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων, συνετέλεσεν ὥστε ἡ Δ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος κατὰ τὸ 451 νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν θρόνον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἱερουσαλήμ ὡς Πατριαρχικὸν Θρόνον. Κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα ἐγένεν ἡ ἐπιδρομὴ τῶν Περσῶν κατὰ τῆς

Ἱερουσαλήμ καὶ τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων ὑπέστη δοκιμασίαν.

Πολλοὶ τότε Χριστιανοὶ μαζί μὲ τὸν Πατριάρχην Ζαχαρίαν καὶ μὲ πλεῖστα κειμήλια ἱερά, ἀπήχθησαν ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἐνῶ ἄλλοι Χριστιανοὶ ἐφονεύθησαν.

Ἀργότερα πάλιν ἡ κατάκτησις τῶν μερῶν αὐτῶν ὑπὸ τῶν Ἀράβων συνετέλεσεν ὥστε νὰ ὑποστῇ νέας συμφορὰς τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ἱερουσαλήμ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ Ἀραβες ἐσεβάσθησαν τὴν θοησκευτικὴν ἐλευθερίαν τῶν Χριστιανῶν καὶ ἐφάνησαν ἐπιεικεῖς καὶ τὸ Πατριαρχεῖον παρουσίαζε πρόοδον.

Ἀργότερον ὁμως, κατὰ τὸ 1006—1020, ὁ τότε Χαλίφης μεταξὺ τῶν ἄλλων διωγμῶν τοὺς ὁποίους κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐνήργησε, διέταξε καὶ κατεδάφισαν καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως.

Αἱ Σταυροφορίαι κατόπιν συνεσώρευσαν νέα κακὰ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀφοῦ καὶ τὸν Πατριάρχην ἀντικατέστησαν μὲ Λατῖνον τοιοῦτον.

Ὅταν ἐπεσεν ἡ Κωνσταντινούπολις εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων, αὐτοὶ ἀνεγνώρισαν τὴν ὑπαρξιν τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων εἰς τοὺς Ὀρθοδόξους.

Σήμερον τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἱεροσολύμων τὴν διοικεῖ ὁ Πατριάρχης μετὰ Συνόδου καὶ φέρει τὸν τίτλον «Πατριάρχης Συρίας, Ἀραβίας, Πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Κανὰ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἁγίας Σιών».

Διὰ τὸ Πατριαρχεῖον αὐτὸ ἐνδιαφέρεται σύμπας ὁ Χριστιανικὸς κόσμος καὶ διὰ τοῦτο σήμερον εὐρίσκεται εἰς ἀκμὴν.

« Νενίκηκά σε, Σολομών » ...

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εισαγωγή.....	Σελ. 3
Εἰς πόσα μέρη διαιρεῖται ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία... »	3
Ἡ χρησιμότης καὶ ἡ ἀξία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας »	4
Εἰς ποίαν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν κατάστασιν εὐρίσκοντο οἱ λαοὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους κατὰ τὸν ἀ' μ. Χ. αἰῶνα »	4
Οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἡ θρησκεία των. .... »	5
Ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Λατινικὴ γλῶσσα. .... »	5
Συμπέρασμα ..... »	6
1. Ἡ Πεντηκοστὴ..... »	7
2. Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον φωτίζει τοὺς Ἀποστόλους... »	8
3. Ὁμιλία τοῦ Πέτρου πρὸς τὸ πλῆθος..... »	10
4. Ἡ πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία..... »	11
5. Ἡ ζωὴ τῶν πρώτων Χριστιανῶν..... »	11
6. Οἱ Χριστιανοὶ ἐκλέγουσιν διακόνους..... »	13
7. Ὁ Πρωτομάρτυς Στέφανος..... »	14
8. Ὁ διάκονος Φίλιππος..... »	16
9. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος..... »	17
10. Ὁ Παῦλος ἱδρύει Ἐκκλησίας εἰς Συρίαν, Μικρὰν Ἀσίαν καὶ Κύπρον..... »	20
11. Ὁ Παῦλος ἱδρύει Ἐκκλησίαν εἰς τοὺς Φιλίππους... »	21
12. Τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου..... »	22
13. Ὁ Παῦλος εἰς Θεσσαλονικίην καὶ Βέροιαν..... »	24
14. Ὁ Παῦλος εἰς Ἀθήνας..... »	24
15. Ὁ Παῦλος ἱδρύει Ἐκκλησίαν εἰς τὴν Κόρινθον... »	27
16. Ἐπιστροφὴ τοῦ Παύλου εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ..... »	28
17. Ἡ σύλληψις καὶ ἡ φυλάκισις τοῦ Παύλου εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἡ ἀποστολὴ του εἰς Ῥώμην..... »	29
18. Ὁμιλία τοῦ Παύλου..... »	30
19. Τετάρτη πορεία τοῦ Παύλου καὶ θάνατος αὐτοῦ..... »	31
20. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος..... »	31
21. Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας..... »	34
22. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς..... »	36
23. Οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι..... »	37
24. Ὁ Ἰάκωβος..... »	38
25. Ὁ Ἀπόστολος Ἰωάννης..... »	39
26. Ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰούδας..... »	40
27. Ὁ Ἀπόστολος Φίλιππος..... »	41
28. Ὁ Ἀπόστολος Ναθαναήλ..... »	42
29. Ὁ Ἀπόστολος Θωμᾶς..... »	42
30. Ὁ Ἀπόστολος Σίμων καὶ ὁ Ἀπόστολος Ματθαῖος... »	43
31. Ἡ ἱδρυσις τῶν πρώτων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἡ ὀργάνωσις των..... »	45

32. Αί Ἀποστολικαὶ Ἐκκλησίαι καὶ αἱ μεταξὺ των σχέσεις	Σελ.	47
33. Οἱ διωγμοὶ τῶν Χριστιανῶν	»	48
34. Ὁ διωγμὸς ἐπὶ Νέρωνος	»	50
35. Ὁ διωγμὸς ἐπὶ αὐτοκράτορος Δομιτιανοῦ	»	52
36. Ὁ διωγμὸς ἐπὶ Τραϊανοῦ	»	53
37. Διωγμοὶ ἐπὶ Ἀδριανοῦ, Ἀντωνίου τοῦ Εὐσεβοῦς καὶ Μάρκου Αὐρηλίου	»	54
38. Οἱ διωγμοὶ ἐπὶ Δεκίου καὶ Διοκλητιανοῦ	»	55
39. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος	»	56
40. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος	»	59
41. Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος προστάτης τῶν Χριστιανῶν	»	61
42. Ὁ Ἅρειος καὶ ἡ πρώτη Οἰκουμένην Σύνοδος	»	65
43. Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος	»	67
44. Ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης	»	69
45. Ὁ Μέγας Βασίλειος	»	70
46. Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Οὐάλης	»	71
47. Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ὁ Θεολόγος	»	72
48. Ὁ Θεοδοῖος καταδιώκει τοὺς Ἐθνικοὺς	»	74
49. Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος	»	74
50. Ἐξορία τοῦ Χρυσοστόμου καὶ θάνατος αὐτοῦ	»	76
51. Ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ὁ γὰρ τῆς Ἁγίας Σοφίας	»	79
52. Ὁ γὰρ τῆς Ἁγίας Σοφίας	»	80
52. Ὁ Ἡράκλειος καὶ ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος	»	83
53. Ὁ Ἡράκλειος ὑψώνει τὸν Τίμιον Σταυρὸν	»	85
54. Ὁ μοναχικὸς βίος, οἱ ἀσκηταὶ καὶ ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος	»	88
55. Οἱ εἰκονομάχοι καὶ ἡ Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας	»	90
56. Ὁ Φώτιος, αἱ ἀξιώσεις τῶν Παπῶν καὶ τὸ σχίσμα	»	93
57. Ἐκχριστιανισμὸς τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Ρώσων Κύριλλος καὶ Μεθόδιος	»	96
58. Ἡ Ὀρησκευτικὴ Μεταρρυθμίσις εἰς τὴν Δύσιν	»	99
59. Ὁ Λούθηρος καὶ αἱ Ἐκκλησίαι τῶν Διαμαρτυρομένων	»	100
60. Ποίας μεταρρυθμίσεις ἐπέφερεν ὁ Λούθηρος	»	102
61. Ζβίγγλιος καὶ Καλθίνος	»	103
62. Ἡ διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ Τουρκοκρατίας	»	104
63. Τὰ μοναστήρια φύλακες τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ τῆς Χριστιανικῆς Ὀρησκείας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας	»	106
64. Ἡ Διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος	»	108
65. Ἐπαρχίαι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος	»	110
66. Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας	»	111
67. Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας	»	112
68. Τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων	»	113

Δρ. 16